

T.C.
BAŐKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE FİNANSMAN YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

HİSSELERİ HALKA ARZ EDİLEN TÜRK FUTBOL KULÜPLERİNİN
MALİ TABLOLARININ TÜRKİYE MUHASEBE STANDARTLARI
ÇERÇEVESİNDE İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
BANU SULTANOĞLU

TEZ DANIŐMANI
PROF. DR. ORHAN SEVİLENGÜL

ANKARA-2008

ÖZET

Adam Smith ve John Maynard Keynes'in, devletin müdahalesi olmadan bireylerin fayda, üreticilerin ise kar hedefinde faaliyetlerini gerçekleştirdiği bir piyasa olması gerektiği yolundaki ortak görüşlerinin günümüzde büyük bir endüstri haline dönüşen futbol sektöründe de uygulandığı söylenebilir. Yani, günümüzde futbol, bireylerin “futbolcular”, üreticilerin de “kulüpler ve zengin başkanları” olduğu geniş bir sektör haline gelmiştir (Taha, 2005).

Son yıllarda, futbol kulüpleri yüksek bütçelere sahip örgütlere dönüşmüştür. Dernek statüsü ile yönetilmesi giderek zorlaşan bazı kulüpler, zamanla şirketleşme yoluna gitmiştir. Ancak, günümüzdeki futbolun rekabetçi piyasasında bir anlamda sahip olunan teknik kadro ve stadyum yatırımları ile temsil edilen kulüpler, kısa zamanda ortaya çıkan yüksek maliyetleri karşılayabilmek için fon arayışına girmiştir. Düşük maliyetli fon bulabilmek için başvurulan yöntem, sermaye piyasalarında halka arz olmuştur.

Ülkemizde halka arz edilen kulüpler, Beşiktaş, Galatasaray, Fenerbahçe ve Trabzonspor'dur. Kulüpler arasında sadece Beşiktaş'ın halka arzı, Avrupa'daki “İngiliz Modeli” olarak bilinen ve kulübün futbola ilişkin tüm gelir/gider ile aktif/pasiflerinin kurulan şirkete devri şeklinde gerçekleşmiştir. Diğer kulüpler ise, “Gelir Ağırlıklı” Model olarak adlandırılan yöntem ile halka arz olmuşlardır. Bu yöntem ile, futbol takımının sadece gelirleri halka arz edilirken, en önemli maliyet kalemlerinden teknik kadroya ilişkin hiçbir gider mali tablolara yansıtılmamıştır.

Futbolun devamlı büyüyen bir sektör haline dönüşmesi ile halka arzı gerçekleştiren kulüplerimizin mali raporlaması giderek genişleyen ilgi grupları için daha da önem kazanmaya başlamıştır. Bu çalışmada, yukarıda sözü edilen halka arz farklılıklarının, futbol sektöründeki şirketlerin karlılıklarına ve bunun sonucu olarak temettü politikalarına nasıl yansıdığı, borsadaki performanslarını nasıl etkilediği ve tüm bunlara ek olarak bu farklılık neticesinde mali tablolarında nasıl bir raporlama yapıldığı birbirleriyle karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Bu inceleme sırasında, ilgi gruplarının yeterli seviyede bilgilendirilip bilgilendirilmediğini anlamak amacıyla şirketlerin faaliyet raporlarında sunulan bilgiler Avrupa'daki en zengin 20 kulüp sıralamasındaki önemli üç kulüp ile karşılaştırılmış, ayrıca futbol sektörünün kendine has birtakım işlemlerinin kulüplerin mali tablolarında Türkiye Muhasebe Standartları uyarınca

nasıl muhasebeleştirildiği ve dipnotlardaki sunumu bağımsız denetçi raporları ve uzman denetçi görüşleri yardımıyla açıklanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Futbol, Halka Arz, Futbol Kulüpleri, Futbolcu Maliyetleri, UEFA

ABSTRACT

Adam Smith and John Maynard Keynes's common point that there should be a market free from state intervention where the activities of the individuals with the target of utility and the activities of the producers with the target of profit are realized seems to be valid for today's football sector which has turned into a huge industry. Indeed, today, football has turned into a huge sector with individuals as the "soccer players" and producers as the "clubs and their rich presidents" (Taha, 2005).

During the last few years, the football clubs have turned into organizations with big budgets. Certain clubs that are difficult to be managed under the status of association have started to set up companies. However, in the competitive market of the contemporary football, the clubs represented with stadium investments and technical staff have gone into a search for funds in order to meet the rising costs. The method for finding funds with lower costs has been going into public in capital markets.

In Turkey, the clubs that have gone into public are Beşiktaş, Galatasaray, Fenerbahçe and Trabzonspor. Only Beşiktaş among others has adopted the "English Model" transferring all the club's revenues/expenses and assets/liabilities related to football to the company; while the others went into public with the method known as the "Income Based Model". With this method, only the football teams' revenues go into public while none of the expenses related to the technical staff –among the most important cost accounts –take place in the financial statements.

With the growth of the football sector, the financial reporting of the clubs that have gone into public has gained more importance for the growing interest groups. In this study, the impact of the above-mentioned initial public offering differences over the profitability of the companies in the football sector and, as a result of this, over their dividend policies; over their performance in stock markets, and in addition, over their way of reporting in financial statements are comparatively examined. During this research, for the purpose of understanding whether the interest groups are sufficiently informed or not, information taking place in the companies' annual reports are compared with the important three clubs among the richest 20 clubs in Europe. Besides, the accounting of certain operations unique to the football sector in the clubs' financial statements and their presentation in disclosures are explained in line with

Turkish Accounting Standards and with reference to the auditors' reports and audit managers' opinions obtained through interviews.

Key Words: Football, Going Public, Football Clubs, Football Player Contracts, UEFA

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	I
ABSTRACT.....	III
TALOLAR LİSTESİ.....	VIII
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	X
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM I. TÜRKİYE VE AVRUPA'DAKİ FUTBOL KULÜPLERİNİN ŞİRKETLEŞME VE HALKA ARZ MODELLERİ.....	5
1.1. Avrupa.....	6
1.1.1. İngiltere- Premier Lig.....	9
1.1.2. İtalya- Seria A.....	12
1.1.3. Almanya- Bundesliga.....	13
1.1.4. İspanya- Primera Liga.....	14
1.1.5. Fransa- Ligue 1.....	14
1.2. Türkiye.....	15
1.2.1. Türkiye'de Futbol Kulüpleri'nin Şirketleşmesi.....	15
1.2.2. Türkiye'de Futbol Kulüpleri Hisselerinin Halka Arzı.....	17
1.2.2.1. Beşiktaş Jimnastik Kulübü Hisselerinin Halka Arzı.....	19
1.2.2.2. Galatasaray Spor Kulübü Hisselerinin Halka Arzı.....	22
1.2.2.3. Fenerbahçe Spor Kulübü Hisselerinin Halka Arzı.....	25
1.2.2.4. Trabzonspor Spor Kulübü Hisselerinin Halka Arzı.....	28
1.2.3. “Üç Büyükler”in Temettü Politikası Karşılaştırması.....	29
1.2.4. “Üç Büyükler”in Borsa Performansı.....	31
BÖLÜM II. KULÜPLERİN VE FUTBOL ŞİRKETLERİNİN GELİR VE GİDERLERİ.....	36
2.1. Kulüplerin Sportif ve Sportif Faaliyet Dışı Gelirleri.....	36
2.2. Üç Büyük Futbol Şirketi'nin Gelir Tablosunda Yer Alan Faaliyet Gelirleri.....	39
2.2.1. Beşiktaş Futbol Yatırımları Sanayi ve Ticaret A.Ş. Gelirleri.....	39
2.2.2. Galatasaray Sportif Sınai ve Ticari Yatırımlar A.Ş. Gelirleri.....	45
2.2.3. Fenerbahçe Sportif Hizmetler Sanayi ve Ticaret A.Ş Gelirleri.....	48

2.3. Futbol Şirketleri'nin Giderleri.....	50
2.3.1. Beşiktaş Futbol Yatırımları Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin Giderleri.....	50
2.3.2. Galatasaray Sportif Sınai ve Ticari Yatırımlar A.Ş. Giderleri.....	52
2.3.3. Fenerbahçe Sportif Hizmetler Sanayi ve Ticaret A.Ş Giderleri.....	53
2.4. “Üç Büyükler”in Gelir ve Gider Karşılaştırmaları.....	54
2.4.1. Futbol Şirketleri'nin Gelir Karşılaştırması.....	54
2.4.2. Futbol Şirketleri'nin Faaliyet Giderleri Karşılaştırması.....	55
2.4.3. Futbol Şirketleri'nin Faaliyetdışı Gelir ve Giderleri Karşılaştırması.....	56
BÖLÜM III. UEFA KULÜP LİSANS SİSTEMİ KRİTERLERİ.....	58
3.1. UEFA Kriterlerinin Amaçları.....	58
3.2. UEFA Kriterleri Kapsamı, Yürürlük Zamanı ve Süresi.....	59
3.3. Lisansı Veren Kurum.....	60
3.4. Kriterlerin Derecelendirilmesi.....	60
3.5. UEFA Kriterleri.....	60
3.5.1. Sportif Kriterler.....	61
3.5.2. Altyapı Kriterleri.....	61
3.5.3. Personel ve İdari Kriterler.....	61
3.5.4. Hukuki Kriterler.....	61
3.5.5. Mali Kriterler.....	62
3.6. TFF'ye veya Denetçilere Sunulacak Bilgiler.....	63
3.7. Futbolcu Maliyetlerinin Muhasebeleştirilme İlkeleri.....	67
3.8. TFF'nin Kararı.....	68
3.9. Lisans Verilmeme Durumları.....	68
3.10. Yaptırımlar.....	69
BÖLÜM IV. FUTBOL KULÜPLERİNİN FAALİYET RAPORLARINDA YER ALAN	
BİLGİLER.....	72
4.1. Avrupa ve Türkiye Karşılaştırması.....	72
4.2. Türkiye’de “Üç Büyükler”in Faaliyet Raporlarında Sunulan Bilgiler.....	75
BÖLÜM V. FENERBAHÇE, GALATASARAY ve BEŞİKTAŞ'IN SPK TEBLİĞİ VE	
TÜRKİYE MUHASEBE STANDARTLARI KAPSAMINDA ÖZELLİKLİ İŞLEMLERİNİN	
MUHASEBESİ ve DİPNOTLARDA SUNUMU.....	77

5.1. Sermaye Piyasası Kurulu'unun 7.2.2002 Tarih ve 9/181 Sayılı "Futbol Kulüpleri'nin Halka Açılması için Belirlenen İlave Kriterler" Kararı.....	77
5.2. Futbol Şirketleri'nin Özellikli İşlemleri'nin Muhasebeleştirilmesi ve Dipnotların Sunumu.....	80
5.2.1. Kulüp ile Yapılan Lisans Sözleşmesi Ödemelerinin Muhasebeleştirilmesi.....	81
5.2.2. İlişkili Kuruluşlarla Gelir/Gider, Alacak/Borç İlişkisi.....	82
5.2.3. Gelirlerin Muhasebeleştirilmesi ve Dipnotlarda Sunumu.....	84
5.2.4. Futbolcu Gelir ve Giderlerinin Muhasebeleştirilmesi ve Dipnotlarda Sunumu....	85
5.2.5. Bilanço Tarihinden Sonra Gerçekleşen Olayların Dipnotlarda Sunumu.....	89
5.3. Uzman Denetçi Görüşleri.....	90
BÖLÜM VI. SONUÇ.....	94
KAYNAKLAR.....	97
EK-1.....	102
EK-2.....	104
EK-3.....	105
EK-4.....	106
EK-5.....	107

TABLolar LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1	Toplam Gelir Paylarına Göre Avrupa'nın 5 Büyük Ligi.....7
Tablo 2	İngiliz Borsası'ndaki Takımların Halka Arz Yılı ve Fiyatları.....12
Tablo 3	Beşiktaş Futbol Yatırımları Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin Halka Arz Öncesi ve Sonrası Ortaklık Yapısı.....20
Tablo 4	Beşiktaş Futbol Yatırımları Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin Halka Arz Bilgileri.....21
Tablo 5	Beşiktaş Futbol Yatırımları Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin 30.11.2007 İtibariyle Ortaklık Yapısı.....21
Tablo 6	Galatasary Sportif Sınai ve Ticari Yatırımlar A.Ş.'nin Halka Arz Öncesi ve Sonrası Ortaklık Yapısı.....23
Tablo 7	Galatasary Sportif Sınai ve Ticari Yatırımlar A.Ş.'nin Halka Arz Bilgileri.....24
Tablo 8	Galatasary Sportif Sınai ve Ticari Yatırımlar A.Ş.'nin 30.11.2007 İtibariyle Ortaklık Yapısı.....24
Tablo 9	Fenerbahçe Spotif Hizmetler Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin Halka Arz Öncesi ve Sonrası Ortaklık Yapısı.....26
Tablo 10	Fenerbahçe Spotif Hizmetler Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin Halka Arz Bilgileri.....26
Tablo 11	Fenerbahçe Spotif Hizmetler Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin 30.11.2007 İtibariyle Ortaklık Yapısı.....27
Tablo 12	Trabzonspor Spotif A.Ş.'nin Halka Arz Bilgileri.....28
Tablo 13	Üç Büyükler'in 2005-2007 Yıllarında Sona Eren Dönemlere Ait Net Dönem Karı.....29
Tablo 14	Üç Büyükler'in Halka Arz-Mayıs 2008 Arası Hisse Senedi Fiyat ve Getirileri.....33
Tablo 15	Beşiktaş Futbol Yatırımları Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin Gelirleri.....40
Tablo 16	Galatasary Sportif Sınai ve Ticari Yatırımlar A.Ş.'nin Gelirleri.....45
Tablo 17	Fenerbahçe Spotif Hizmetler Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin Gelirleri.....48

Tablo 18	Üç Büyükler'in 2007 ve 2006 Yıllarına Ait Karşılaştırmalı Ortak Gelirleri.....	54
Tablo 19	Üç Büyükler'in 2007 ve 2006 Yıllarına Ait Karşılaştırmalı Giderleri.....	56
Tablo 20	Üç Büyükler'in 2007 ve 2006 Yıllarına Ait Karşılaştırmalı Faaliyet Dışı Gelir/Giderleri.....	56
Tablo 21	Futbolcu Maliyetlerinin Muhasebeleştirilmesi.....	67
Tablo 22	Üç Büyük Kulübün Finansal Göstergeleri.....	70
Tablo 23	Avrupa ve Türkiye Futbol Kulüpleri Faaliyet Rapor Bilgilerinin Karşılaştırılması.....	73
Tablo 24	Fenerbahçe Spotif Hizmetler Sanayi ve Ticaret A.Ş. 31 Mayıs 2007 ve 2006 Dönemine Ait Diğer Duran Varlıklar.....	82

ŞEKİLLER LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 1	1998/1999-2007/2008 Sezonları Arası Avrupa 5 Büyük Lig Gelir Gelişimi.....7
Şekil 2	1995/1996-2005/2006 Sezonları Arası Avrupa 4 Büyük Lig Faaliyet Karı/Zararı.....8
Şekil 3	Üç Büyükler'in Halka Arz-2007 Arası Ödenen Net Temettü ile Halka Arz Gelirleri.....30
Şekil 4	Üç Büyükler'in Halka Arz-2007 Arası Dağıtılan Net Temettü Payları.....31
Şekil 5	Üç Büyükler'in Son 1 Yıllık İMKB 100 Endeksi ile Karşılaştırmalı Borsa Performansları.....35

GİRİŞ

Ülkemizde spor kulüpleri, çağdaş Türk sporunun gerek ulusal gerekse uluslararası düzeyde yaygınlaşmasını ve gelişmesini sağlamak amacıyla yalnızca sportif değil, aynı zamanda sosyal, kültürel ve eğitim alanında da faaliyetlerde bulunmak üzere kurulmuştur. Bu bağlamda kulüplerimiz, Türk sporunu yurt içinde ve yurt dışındaki her spor dalında başarıyla temsil edecek yetenekli, profesyonel spor adamları yetiştirmeyi, üyelerin sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını zaman içerisindeki değişimlere göre en iyi şekilde karşılamayı, sporla ve eğitimle ilgili okullar açarak eğitime katkıda bulunmayı ve hatta son zamanlarda kendi bünyelerinde kurulan iktisadi işletmeler aracılığıyla ticari ve sınai faaliyetlerini de en iyi şekilde gerçekleştirmeyi hedeflemektedirler.

Spor kulüplerinin bünyesinde yer alan spor dalları arasında futbolun üstünlüğü tartışılmamaktadır. Günümüzde yaklaşık 4 milyarlık bir seyirci kitlesine sahip olan Dünya futbolunun büyüklüğü 25 milyar Amerikan Doları civarına ulaşmıştır. Bunun %80'ini Avrupa futbolu oluşturmaktadır. Futbolun büyüklüğü yıllar geçtikçe daha da artmaktadır. Bunun en büyük nedeni, futbolun sadece icra edilen bir spor dalı olmaktan çıkıp, çevresindeki birçok sektörü de içine alarak ticarileşmesidir.

Küreselleşmenin ve dijital yayıncılık sektörünün hızla ilerlemesi sonucu futbol son 15-20 yılda büyük bir endüstri haline dönüşmüştür. Önceleri sadece maç gelirlerinden gelir sağlayan kulüpler, artık çok değişik gelir kaynakları yaratmaya başlamıştır. Bunlardan ilki, yayıncılık gelirleridir. Futbolun büyük bir kitle iletişim sektörü olduğunu farkedilen televizyon kanalları, maçların kendi kanallarında yayınlanması için büyük bir yarışa girmiş ve kulüplerle çok yüksek tutarlarda anlaşmalar imzalamaya başlamıştır. Böylece, kulüpler için büyük bir gelir kapısı açılmıştır. Önceleri sadece stadyumlarda izlenen futbol, bu yolla büyük bir kitleye ulaşmaya başlamıştır. Bu gelişmeden reklamcılık sektörü de payını almış, kulüplerle yapılan yüksek tutarlı reklam anlaşmaları neticesinde hem reklam şirketleri hem de kulüpler büyük kazançlar elde etmiştir. Kulüpler, yayıncılık ve reklam gelirleri haricinde, stadyumların adeta bir eğlence merkezi haline dönüştürülmesi sonucu artan seyirci sayısı ile çoğalan stadyum gelirleri, ürün satışı, bunlara ek olarak, sponsorluk gibi daha birçok gelir kaynaklarından en iyi şekilde faydalanabilmek için kısa zamanda kurumsallaşmak gerektiğine karar vermiştir.

İngiltere’de başlayan spor kulüplerinin şirketleşme faaliyetleri Türkiye’de 1980’lerde gerçekleşmiştir. Ülkemizde şirketleşen kulüpler, Beşiktaş, Galatasaray, Fenerbahçe, Trabzonspor, Malatyaspor, Vanspor, Adanaspor, İstanbulspor, Çanakkalespor, Karşıyaka, Antalya ve Siirtspor’dur (İkiz, 2007). Şirketleşme, 3289 sayılı Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Kanunu’nun 24. maddesi ile 3813 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanunun 27. maddesi ve TFF Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Ana Statü Madde 67 uyarınca dernek konumunda iken gerçekleştirilemeyen ticari faaliyetler için profesyonel futbol takımlarının faaliyetlerinin 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK) hükümlerine göre kurulacak olan veya kurulan anonim şirketlere devredilmesi veya kiralanması şeklinde gerçekleşmiştir.

Şirketleşme ile çok yüksek bütçelere sahip olan kulüpler, rekabetin olduğu futbol sektöründe en iyi olabilmek için futbolculara çok yüksek ödemeler yapmaktan kaçınmamışlardır. İşte, katlanılan bu yüksek maliyetli futbolcu ödemeleri ve yapılması gerekli tesis yatırımları, şirketleri fon arayışına itmiştir. Sonuç olarak şirket hisseleri, kısa zamanda düşük maliyetli fon ihtiyacı için halka arz edilmiş ve piyasalarda işlem görmeye başlamıştır.

Avrupa’da 1983 yılında başlayan halka arz işlemi, Türkiye’de 2002 yılında ilk olarak Beşiktaş tarafından gerçekleştirilmiştir. Ülkemizde gerçekleşen birçok şirketleşmelere rağmen, sadece dört kulüp; Fenerbahçe, Galatasaray, Beşiktaş ve Trabzonspor’un hisseleri İstanbul Menkul Kıymetler Borsası’nda (İMKB) işlem görmektedir.

Geçmişte sadece dernek kimliği taşıyan kulüplerin futbolun büyüyen ekonomik boyutu sonucu yüksek bütçeli şirketler haline dönüşmesi, değişik ilgi gruplarının dikkatini çekmiştir. Bu bağlamda, spor kulüpleri ve kurdukları futbol şirketlerinin faaliyetlerine ilişkin mali raporlamaları, özellikle çoğunluğu kulüplerin taraftarı olan yatırımcılar, kredi kuruluşları, medya, sponsorlar ve diğer birçok menfaat grubu için daha da önem arz etmeye başlamıştır.

Mali raporlar, kurumların mali tablo kullanıcıları için bir takvim yılı “veya var ise özel hesap dönemi” ya da sonu itibariyle, finansal durumlarını, faaliyet sonuçlarını ve finansal durumlarındaki değişiklikleri yansıtmak amacıyla hazırladıkları bilanço, gelir tablosu, nakit akış tablosu ve özkaynak değişim tablosu bütünüdür. Sunulan mali tablo ve dipnotlarının Türkiye Muhasebe Standartları ve Kavramsal Çerçeve Bölümü’nde yer alan muhasebenin varsayımlarına bağlı olarak tam, tarafsız ve şeffaf bir biçimde hazırlanması gerekmektedir.

Futbolda son yıllarda özellikle mali anlamda getirdiği düzenlemelerle dikkat çeken UEFA'nın kriterleri, kulüplerin mali yapılarının sağlam temellere kavuşturulması açısından çok önemli bir denetim aracı olarak kabul edilmektedir. UEFA, bu anlamda, kulüplerin muhasebe standartlarının temel ilkelerine bağlı olarak hazırlanması gerekli mali raporlarının temel kaynak oluşturduğunu da bilmektedir.

Futbol kulüplerinin yönettikleri fonların büyüklüğü, ilgi gruplarının özelliği, bunların muhasebe kavram, ilke ve standartlarına uygun olarak mali raporlama yapmalarını zorunlu hale getirmiştir. Çalışma, bu gerekliliğin ülkemizde ne ölçüde yerine getirildiğinin saptanması ve değerlendirilmesini hedeflemektedir. Çalışmamıza, “Üç Büyükler” olarak anılan Fenerbahçe, Galatasaray ve Beşiktaş dahil edilmiştir. Daha sağlam bulgular elde edilmesi açısından çoğu alanda Avrupa ile karşılaştırma yapılmıştır.

Çalışma, sonuçla birlikte altı bölümden oluşmaktadır. “Türkiye ve Avrupa’daki Futbol Kulüpleri’nin Şirketleşme ve Halka Arz Modelleri” adı verilen birinci bölümde, Avrupa futbol sektörünün ekonomik gelişimi ile ilgili olarak Deloitte and Touch Danışmanlık Şirketi’nin 2007 yılında yapmış olduğu ve Avrupa futbol piyasasında lider olan 5 büyük ligin bazı temel finansal verileri, kârlılık analizleri, büyük bir gider kalemi olan transfer ücretleri, harcamalar ve finansman kaynaklarının karşılaştırmalı olarak verildiği “Annual Review of Football Finance” raporundan bahsedilmiştir. Aynı bölümün devamında, Avrupa ve Türkiye futbol piyasasındaki kulüplerin şirketleşme politikaları ve farklı halka arz yöntemleri ele alınmıştır. Bu bölümde ayrıca, Türkiye’de Beşiktaş ve diğer iki kulübün değişik halka arzı sonucu oluşan farklı kârlılık pozisyonları ile bunun temettülere yansımaları sunulmuştur. Bölümün sonunda, “Üç Büyükler”in halka arzdan bu yana borsadaki performansları ve yatırımcılarına sağladığı getiriler hakkında bilgi verilmiştir. Bu noktada yine farklı halka arz modellerinin borsadaki pozisyonlarına etkisi açıklanmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde, “Üç Büyükler”in şirketleşirken farklı devir veya kiralama sonucu mali tablolarında yer alan gelir/gider hesapları detaylı olarak açıklanmış, şirketlerin bağımsız denetçi raporları yardımıyla iki yıllık rakamsal karşılaştırmalı bilgiler sunulmuştur.

Kulüplerin mali pozisyonlarını düzenlemelerine ilişkin önemli bir atılım olan UEFA Kulüp Lisans Kriterleri, çalışmanın üçüncü bölümünde ele alınmıştır. Bu bölümde UEFA

Kriterleri'ne paralel olarak Türkiye Futbol Federasyonu'nun (TFF) hazırladığı Uyum Talimatı hükümleri detaylı olarak açıklanmıştır.

Çalışmanın dördüncü bölümünde, mali raporlamanın bir parçası olan faaliyet raporlarına ilişkin yapılan araştırma bulguları sunulmuştur. Avrupa'daki sıralamada ilk 20'de yer alan üç kulübün faaliyet raporlarında sunulan bilgiler ile "Üç Büyükler"inki karşılaştırılmıştır.

Çalışmanın beşinci bölümünde, "Üç Büyükler"in bağımsız denetçi raporlarında yer alan mali tablolarda önemlilik arz eden futbola has özellikli bazı işlemlerin muhasebeleştirilmesi ve dipnotlardaki sunumu Türkiye Muhasebe Standartları çerçevesinde karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Bu bölümde ayrıca, bağımsız denetçi raporlarındaki bilgi ile sınırlı kalmamak için, Dünya'daki ilk dört sıralamada yer alan bir denetim şirketinden uzman denetçilerin konuyla ilgili görüşlerine yer verilmiştir.

Çalışma, sonuç bölümündeki tespit ve değerlendirmeler ile sonlandırılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE VE AVRUPA'DAKİ FUTBOL KULÜPLERİ'NİN ŞİRKETLEŞME VE HALKA ARZ MODELLERİ

Türkiye'de son on yılda, Avrupa'da ise 1980'li yıllardan başlamak üzere futbol sektöründe meydana gelen hızlı büyüme ve değişim, önceleri çoğunlukla maç gelirleri ile kazanç sağlayan spor kulüpleri için yeni birtakım gelir kaynakları ve maliyetleri de beraberinde getirmiştir. Ancak, mevcut dernek statüsü ile gelir-gider kontrolü zamanla zorlaşan çoğu kulüp kısa zamanda Avrupa'da ve Türkiye'de şirketleşme yoluna gitmiştir. Böylece, kulüpler iki ayrı tüzel kişiliğe sahip olarak faaliyetlerini devam ettirmeye başlamıştır. Bunlardan birincisi ve asıl olan, sadece sportif faaliyetlerinin kulüp bünyesinde devam ettirildiği dernek kimliği, diğeri ise hem sportif hem de ticari faaliyetlerin yürütülmesi için oluşturulan anonim şirket kimliğidir.

Kulüplerin şirketleşmesinin temel amacı, ilerleyen futbol sektörünün yarattığı hem sportif hem de ticari gelir kaynaklarından azami düzeyde faydalanma imkanı yaratabilmek ve bu gelirleri gerek stadyum veya tesis yenilemesi gibi büyük yatırımlarda, gerekse oyuncu transferleri, teknik kadro, reklamcılık gibi daha birçok masrafları karşılamada kullanabilmektir.

Dünya'da son yıllarda ekonomideki hızlı büyüme ve şirketlerin giderek buna ayak uydurma politikası, küreselleşmenin de etkisiyle rekabetçi bir ortamı doğurmuştur. Bu rekabetçi piyasada amaçları doğrultusunda sağlıklı ve dengeli bir şekilde devam edebilmek nedeniyle yatırım yapması zorunlu hale gelmiş her sektördeki şirket için sermaye piyasaları kaynak temini açısından çok önemli bir fırsat olmuştur. Bu bağlamda, büyük bir sektör haline dönüşen futbolda da niteliği itibariyle rekabet önemli bir olgudur. Rekabetçi futbol piyasasında, önce şirketleşen kulüpler, daha sonra hem bu piyasadaki geniş ilgi kitlesini faaliyetleri hakkında bilgilendirmek, hem de yatırımları için gerekli fon ihtiyaçlarını daha az maliyetle sağlayabilmek için sermaye piyasalarına açılmıştır. Bu durum, spor kulüplerini Sermaye Piyasası Kanunu'na göre yapılanmak ve sermaye yapılarını da TTK'ya (Türk Ticaret Kanunu) uygun bir hale getirmek zorunda bırakmıştır.

Ülkemizde şirketleştikten sonra, sermaye piyasalarında işlem görmeye başlayan futbol şirketleri bu sayede, göz önünde olmalarının bir gerekliliği olarak her ne kadar

kurumsallaşmanın ilk adımlarını atmış olsalar da, halen bu anlamda ciddi eksiklikler taşımaktadır. Dernek yapısının Kulüp yönetiminde genelde hakim olması, bu eksikliklerin en büyük nedeni olarak gösterilmektedir (Sezgin, 2007).

Futbol sektöründe Avrupa’da halka arz girişimleri 1983 yılında İngiltere’de köklü bir kulüp olan Tottenham Hotspur ile başlamış, ülkemizde ise, 2002 yılında ilk defa Beşiktaş Jimnastik Kulübü’nün kurduğu Beşiktaş Futbol Yatırımları Sanayi ve Ticaret A.Ş ile gerçekleşmiştir (İkiz, 2007).

Ülkemizde 1980’lerde başlayan şirketleşme girişimlerinde birçok kulüp şirketleşmiş olmasına rağmen İMKB’de işlem gören sadece, Beşiktaş, Galatasaray, Fenerbahçe ve Trabzonspor’dur (İkiz, 2007).

Avrupa’da ise, özellikle İngiltere’de gerekli altyapı yatırımlarını karşılamak için fonlanma ihtiyacı ile başlayan bu girişim, daha sonra borsanın spekülâtif etkileri veya kulüplerin ana sahiplerinin değişmesi gibi sebeplerle birçok spor kulübünün borsadan hissesini çekmesiyle yavaşlamıştır.

Bu bölümde, Türkiye’de spor kulüpleri için örnek teşkil etmesi açısından Avrupa’daki 5 büyük ligde yer alan kulüpler hakkında detaylı bilgi sunulduktan sonra, Turkcell Süper Lig’deki spor kulüplerinin şirketleşme ve halka arz girişimleri ile halka arz modelleri karşılaştırmalı olarak ele alınacaktır.

1.1. Avrupa

Yaklaşık 16 milyar Euro’luk Dünya futbol piyasasının merkezi Avrupa’dır. Avrupa’da başta İngiltere olmak üzere, İtalya, Almanya, Fransa ve İspanya ligleri Avrupa futbolunun temelini oluşturan “5 Büyük Lig” olarak kabul edilmektedir. Deloitte and Touche (Deloitte) Danışmanlık Şirketi’nin İngiltere’deki Spor İş Grubu’nun futbol endüstrisi hakkında her yıl kapsamlı olarak hazırladığı ve 2007 yılında 16.sı yayımlanan “Annual Review of Football Finance” araştırma raporunda, Şirket’in ortağı Dan Jones konuyla ilgili olarak, “Avrupa’daki 5 Büyük Lig’in gelirlerinin büyümesi ve Almanya’da yapılan Dünya Kupası, 2006 yılında Avrupa Futbol piyasasının büyüklüğünü 12.6 milyar Euro’ya çıkartmıştır” açıklamasını yapmıştır. Dolayısıyla, Avrupa, Dünya futbolunun yaklaşık %80’ne sahiptir. Deloitte’nin araştırmasına göre, 2005/2006 sezon sonu itibariyle Avrupa’da gerçekleşen 12.6 milyar Euro’luk pastanın %53’ünü 6.7 milyar Euro ile bu 5 büyük lig oluşturmaktadır.

Avrupa'daki "5 Büyük Lig" detayları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Toplam Gelir Paylarına Göre Avrupa'nın 5 Büyük Ligi

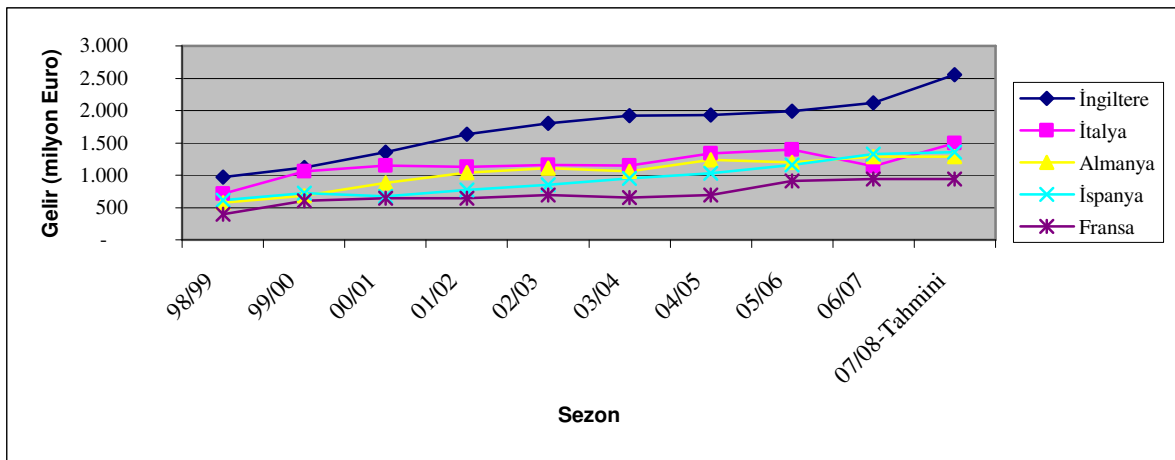
Ülke	Lig	Kulüp Sayısı	Toplam Gelir (milyar Euro)	5 Büyük Lig Payı (%)	Toplam Avrupa Payı (%)
İngiltere	Premier Lig	20	2	30	16
İtalya	Seria A	20	1,4	21	11,1
Almanya	Bundesliga	18	1,19	18	9,5
İspanya	Primera Liga	20	1,16	17	9,2
Fransa	Ligue 1	20	0,9	14	7,2
Toplam		98	6,7	100	53

Kaynak: Deloitte, Mayıs 2007. Annual Review of Football Finance.

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere, toplam Avrupa futbol piyasasında %30 ve 5 Büyük Lig arasında da %16'lık pay ile İngiltere Premier Ligi listenin başında yer almaktadır. Dolayısıyla, hiçbir zaman değişmeyen bu gösterge, İngiltere Premier Ligi'ni yıllardır Dünya'nın Futbol Ligi konumuna taşımıştır.

Deloitte'nin yaptığı aynı araştırmada "5 Büyük Lig" in 2007/2008 sezon sonu itibariyle büyüklüğünün 7.6 milyar Euro (%13 büyüme) olacağı tahmin edilmektedir. Aşağıdaki grafikte "5 Büyük Lig" in geçtiğimiz 9 sezonda gelirlerinde gerçekleşen büyüme ve 2007/2008 sezonu için yapılan tahmin yer almaktadır.

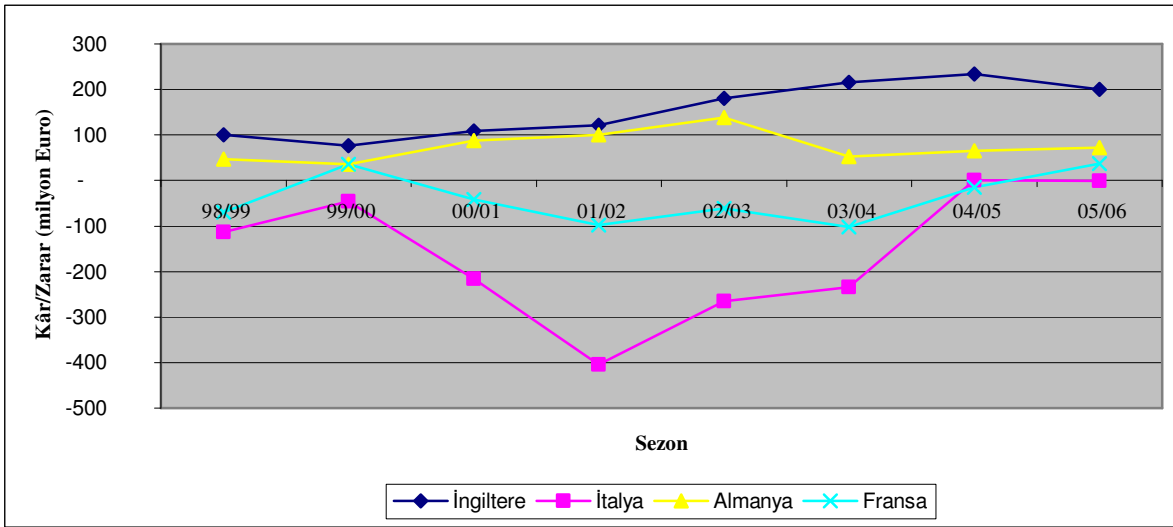
Şekil 1. 1998/1999-2007/2008 Sezonları Arası Avrupa 5 Büyük Lig Gelir Gelişim Grafiği

Kaynak: Deloitte, Mayıs 2007. Annual Review of Football Finance.

Avrupa'daki hızlı büyümeyi iyi takip eden bazı kulüpler, bu sayede geleneksel sportif faaliyetlerinden sağlanan gelirler haricinde daha birçok gelir kaynakları olduğunu görerek bu rekabetçi piyasadan en yüksek payı alabilmek için şirketleşmeye karar vermiştir. Ancak, hızla büyüyen bu endüstrinin büyük bir rekabet haline dönüşmesi sonucu, kulüplerin giderleri arasında en büyük kalemi oluşturan oyuncu transferleri için de kulüpler arasında çok yüksek rakamlar konuşulmaya başlanmıştır. Durum böyle olunca, kulüpler mevcut gelirleri ile sözü edilen yüksek tutarlı giderleri karşılamakta zorlanmış ve kârlılıkları hızla düşmeye başlamıştır. Avrupa'daki "4 Büyük Lig" in (İspanya hariç) 1995-2006 sezonları arası kârlılık durumlarını gösteren grafik aşağıda sunulmuştur:

Şekil 2. 1995/1996-2005/2006 Sezonları Arası Avrupa 4 Büyük Lig Faaliyet Kârı/Zararı Grafiği

Kaynak: Deloitte, Mayıs 2007. Annual Review of Football Finance.

Piyasada, kârlılıkları düşen kulüpler, zamanla borçlanma yoluna gitmiştir. Fakat, yüksek tutarlardaki borçlanma maliyeti, varolan güç durumu daha da kötüleştirince, kulüpler bu sefer düşük maliyetli fon arayışı içine girmiş ve hisseleri çok kısa bir süre sonra da dünya borsalarında yerini almıştır. Böylece kulüpler, artık sadece sahalarda değil, borsada da rekabet içine girmiştir.

Avrupa'daki bütün şirketleşmeler, kulüplerin futbola ilişkin tüm faaliyetlerinin ve hesaplarının bütünüyle futbol şirketine devredilmesi şeklinde gerçekleşmiştir. Daha sonra bu

şirketlerin belli hisseleri halka arz yoluyla sermaye piyasalarında yerini almıştır. Halka arzın hem şirket hem de yatırımcı açısından farklı getirileri olduğu ortadadır. Bu getiriler, Şirket açısından, öncelikle kurumsallaşma, daha sonra sağlanan fon ile altyapı yatırımları ve yenileştirme imkanı, yatırımcı açısından da yüksek temettüdür.

Avrupa'da halka arz en yoğun olarak 1990-2000 yılları arasında gerçekleşmiştir (İkiz, 2007). Şirketleşmenin ve daha sonra halka arzın ilk temelleri İngiltere'de atılmıştır ki bu ilk olma özelliği ile İngiltere diğer ülkelere model olmuştur. Ayrıca, İngiltere liginin gerek şirketleşme, gerekse diğer ülkelere göre Avrupa futboluna sağladığı gelir bakımından açık ara ile önde olması, her zaman listenin en başlarında yer almasını sağlamıştır.

2000 yılına kadar 22 şirketin borsada işlem gördüğü İngiltere'de, 2000 yılından sonra borsanın spekülasyon hareketlerinden etkilenmemek için ve Chelsea ile Manchester United'da olduğu gibi ana ortaklığın değişmesi gibi nedenlerle, 10 kulüp hisselerini borsadan çıkarmıştır (İkiz, 2007).

İngiltere'nin haricinde geriye kalan İtalya liginde 3, Almanya'da 1 futbol kulübü sermaye piyasalarında işlem görmekte olup, İspanya ve Fransa'da borsaya kote şirket bulunmamaktadır (Akşar ve Merih, 2006, s. 464-473).

Bu bölümde, Avrupa futbol endüstrisinin yarından fazlasını elinde tutan ve "5 Büyük Lig" olarak adlandırılan İngiltere, İtalya, Almanya, İspanya ve Fransa ligleri ve bu liglerdeki kulüplerin şirketleşme politikaları ve modelleri detaylı olarak açıklanacaktır.

1.1.1. İNGİLTERE- Premier Lig

"Futbol" ilk olarak profesyonel anlamda İngiltere'de doğmuştur. İngiltere'nin en büyük takımlarının yer aldığı Premier Lig, 1888 yılında kurulmuştur. Deloitte'nin araştırmasına göre, Avrupa'daki beş büyük lig arasında 1995/1996 futbol sezonundan günümüze kadar, gerek kârlılık gerekse sportif başarı anlamında Premier Lig devamlı yükselen bir eğilim içerisinde. Bu bağlamda, Premier Lig gelirleri 2006/2007 sezonunda 2.1 milyar Euro'ya ulaşmış olup, 2007/2008 sezonunda da 2.5 milyar Euro'ya ulaşacağı tahmin edilmektedir. Böylece beş büyük lig arasında en yakın rakibiyle arası 1 milyar Euro'ya ulaşacak gibi görünmektedir. İngiltere ligindeki bu hızlı yükseliş beklentisinin en büyük nedenleri, yeni yayıncılık anlaşmaları, Arsenal kulübünün Emirates stadyumunda oynamaya başlaması ve Manchester United gibi birçok kulübün neredeyse bir eğlence merkezi haline

dönüşen stadyumlardaki artan seyirci sayısı sonucu yükselen maç gelirleridir. Dolayısıyla, İngiltere kulüpleri Avrupa futboluna sağladığı yüksek katmadeğer açısından açık ara ile her zaman önde olmuştur.

Halka arz girişimleri, İngiltere’de 1983 yılında ilk defa “Tottenham Hotspur” adlı kulübün sermaye piyasasına açılmasıyla başlamıştır. “Tottenham Hotspur PLC” adındaki bir holding tarafından şirket bünyesinde futbol faaliyetlerinin yürütülmesi için “Tottenham Hotspur FC” adlı şirket kurulmuştur. Tottenham Hotspur, sermaye piyasalarında umduğu başarıyı elde edemese de, farkında olmadan ligdeki diğer kulüpleri bu yönde teşvik etmiştir.

Tottenham Hotspur FC’den sonra, 1995 yılında halen 2006-2007 futbol sezonunda Avrupa’nın ikinci zengin takımı olarak bilinen Manchester United’ın halka arzı gerçekleşmiştir. Manchester United’ın bu anlamda sağladığı başarı, birçok kulübün halka arz girişimlerinin başlangıç noktası olmuştur. Ancak, 2005 yılında Manchester United kulübünün hisselerinin %97’si Malcolm Glazer adında varlıklı bir Amerikalı tarafından 1.160 milyon Euro’ya satın alınmış, daha sonra da şirket hisseleri yeni sahibi tarafından borsadan çekilmiştir (Akşar ve Merih, 2006, s. 463).

Manchester United’a benzer olarak Chelsea kulübü de, 2003 yılında Roman Abramovich adlı Rus petrol zengini tarafından 150 milyon Sterlin’e satın alınmış ve hatta bundan dolayı medya tarafından ismi “*Chelski*” olarak anılmaya başlanmıştır (Anonim, 2008). Ancak, Manchester United örneğinde olduğu gibi, aynı yıl Chelsea kulübünün de yeni sahibi hisselerini borsadan çıkarmıştır.

İngiltere’de halka arz en çok, kulüplerin stadyum yatırımlarına ihtiyaç duydukları ve yükselen transfer ücretleri neticesinde ortaya çıkan borçlarını ödeme gücünü çektikleri zamanlarda gerçekleşmiştir. O yıllarda taraftarların kulüplerine olan bağlılığı göz önünde tutularak, hisseler çok yüksek fiyatlar üzerinden piyasaya sürülmüş ve bu durum kulüplere yüksek tutarlarda fon sağlamıştır. Halka arz zamanla, kulüplerle, taraftarı olan yatırımcılar arasında karşılıklı büyük bir kazanç bağı oluşturmuştur. Bu bağlamda, kulüpler tarafından yatırımlarına ve borçlarına destek olması açısından düşük maliyetli en avantajlı yöntem olarak kabul edilmiş, aynı zamanda yatırımcı açısından düşünüldüğünde de, taraftarı oldukları kulüplerin ortağı olmak ve hatta söz sahibi olmak kendilerine çok prestijli bir konum sağlamıştır (Merih, 2005).

İlk defa İngiltere’de gerçekleştirilen halka arz uygulaması, futbol kulüplerinin kurulacak olan şirketlere bütünüyle devredilmesi şeklinde gerçekleşmiştir. Futbol literatüründe bu uygulama “İngiliz Modeli” olarak bilinmektedir (İkiz, 2007).

Kısa dönemde halka arz, çoğu kulüp ve taraftarı açısından büyük gelir kaynağı olsa da, uzun dönemde öngörülen kârlılığın elde edilememesi, birçok kulübün de elde ettiği gelirleri pahalı transferler ve yüksek futbolcu ücretleri için kullanması, dağıtılacak temettüleri etkilemiş ve böylece halka açılma yavaş yavaş popülerliğini yitirmiştir. Bu anlamda çoğu kulüp, bazı istisnalar hariç, faaliyet zararı kaydetmiştir.

Sonuç olarak, 2000 yılından sonra 10 İngiliz takımının hisseleri bir kısmının İngiliz Borsası’nda göstermiş olduğu kötü performanstan dolayı, bir kısmının da ana ortaklığının değişmesi sonucu, işlem gördükleri borsalardan çıkarılmıştır (de-listed). Bazılarının ise, halka arz neticesinde gerekli yatırımları gerçekleştirdikten sonra borsadaki spekülasyon hareketlerinden ters yönde etkilenmemesi için hisselerini geri çektiği söylenmektedir (İkiz, 2007).

2000 yılından sonra hisselerini borsadan çeken kulüpler, **Manchester United, Chelsea, Leeds United, Bradford City, Bolton Wanderers, Leicester City, Nottingham Forest, Sunderland, Queens Park Rangers** ve **West Bromwich Albion**’dur (İkiz, 2007).

2006 yılı itibarıyla, Premier Lig’de olup, halen İngiliz borsasında işlem gören toplam 12 kulüp bulunmaktadır. Bu kulüpler, **Aston Villa, Arsenal, Manchester City, Birmingham City, Millwall, Preston, Newcastle United, Sheffield United, Tottenham Hotspur, Southampton, Charlton Athletic** ve **Watford**’dur (Akşar ve Merih, 2006, s. 464).

Bu kulüplerin halka arz tarihleri ve halka arz fiyatları Tablo 2’de sunulmuştur:

Tablo 2. İngiliz Borsası’ndaki Takımların Halka Arz Yılı ve Fiyatları

Takım	Halka Arz Yılı	Arz Fiyatı (Sterlin)
Arsenal	1995	700
Aston Villa	1997	1.100
Birmingham City	1997	50
Charlton Athletic	1997	80
Manchester City	1995	68
Millwall	1995	20
Newcastle United	1997	135
Preston	1995	400
Sheffield United	1997	60
Southampton	1997	150
Tottenham Hotspur	1993	100
Watford	2001	1

Kaynak: Akşar T. ve Merih K, (2006). Futbol Ekonomisi. Ankara: Literatür Yayınları.

1.1.2. İTALYA- Seria A

İtalya’nın Seria A Ligi, toplam gelirleri bakımından Avrupa’da beş büyük lig arasında %11’lik payı ile ikinci sırada yer almaktadır. Buna karşılık, İtalya ligi, futbolda geçmiş yıllardaki skandallar sonucu aldığı yaralar, kulüplerin eşit olmayan yayın gelirlerine fazla bağlı kalması, yenilenmeyen stadyumlar ve bunun sonucu olarak azalan seyirci sayısı ile birlikte düşen maç gelirleri (Gelir sıralamasında dünyadaki ilk 20 kulüp içinde 4 İtalyan kulübü vardır) ve hızla artan giderler nedeniyle 1996/1997 sezonundan 2005/2006 sezonuna kadar toplam 1.3 milyar Euro zarar etmiştir.

Seria Ligi’nde de halen sadece dernek konumunda olan kulüpler olduğu gibi, aralarından şirketleşenleri de vardır. Bu şirketleşmeler, yine İngiltere’de olduğu gibi bütünüyle gerçekleşmiştir. Seria Ligi’nde yer alan 20 kulüp arasında şirketleşen ve halka arz olup, İtalyan Borsa’sında işlem gören kulüpler sadece **Roma, Juventus ve Lazio**’dur. Sayının az olmasının nedeni, İtalya’da özellikle 2002 yılında birçok şirketleşen kulübün bu anlamda başarılı olamaması, hatta iflas ederek (Fatih Terim’in de bir süre teknik direktörlüğünü yaptığı Fiorentina gibi) küme düşmesidir. Bunun da nedenleri, çoğunda kurumsal yönetim ilkelerinin yakalanamamış olması, son yıllarda artan rekabet ile transfer ücretlerinin yükselmesi, ancak

buna karşılık maç gelirlerinin azalması ve yayıncılık gelirlerinin aynı seviyede kalması olarak gösterilmektedir. Sonuç olarak, giderek borçları yükselen kulüpler şirketleşmiş olsalar da, dönemlerini faaliyet zararlarıyla kapatarak ya iflas etmişler ya da sahipleri tarafından borçları ödenerek kurtarılmışlardır (Lazio ve Roma)(Akşar ve Merih, 2006, s. 470).

Görülüyor ki, İtalyan kulüplerinin şirketleşmesi mali açıdan performanslarını hiç de yükseltmemiştir. Bundan dolayıdır ki, şirketleşme girişimi sadece üç kulüple sınırlı kalmıştır.

1.1.3. ALMANYA- Bundesliga

Almanya'nın Bundesliga Ligi, sağladığı %9'luk katmadeğer açısından üçüncü sırada yer almaktadır. Lig, 1963 yılında kurulmuştur. Ligde toplam 18 kulüp yer almaktadır. Bundesliga Ligi'nin gelirleri 2004/2005 sezonunda istisnai bir şekilde gerçekleşen yüksek yayıncılık gelirleri sonucu, tarihinin en üst noktasına ulaşmıştır. 2004/2005 sezonu ile karşılaştırma yapıldığında her ne kadar 2005/2006 sezonunda bir düşüş var gibi görünse de, 2006 yılında Dünya Kupası'nın Almanya'da yapılması, stadyumların yenilenmesine vesile olmuş ve bunun sonucu olarak da artan seyirci sayısı ile birlikte gelen maç gelirleri, Alman Ligi'nin beş büyük lig arasındaki konumunun 3. sırada kalmasını sağlamıştır. Almanya Ligi, Avrupa'da istikrarlı bir şekilde devamlı faaliyet kârı elde edebilen nadir liglerdendir. Lig, 1996/1997 sezonundan 2005/2006 sezonuna kadar toplam 660 milyon Euro faaliyet kârı elde etmiştir. Buna ek olarak, seyirci sayısı bakımından ise, Avrupa'daki beş büyük lig arasında birinci sırada yer almaktadır (Deloitte and Touche, Mayıs 2007. Annual Review of Football Finance).

Bundesliga Ligi'nde yer alan kulüplerin çoğu, faaliyetlerine halen dernek statüsünde devam etmektedir. Kulüpler, sportif faaliyetlerini dernek olarak devam ettirirken, futbol endüstrisinde giderek artan ürün satışından gelir sağlayabilmek için ana kulübe bağlı ayrı ticari tüzel kişilikler kurmayı tercih etmişlerdir. Kurulan bu şirketler, ürün satışlarından dolayı kısa zamanda yüksek bütçelere sahip olmuştur. Bunun en güzel örnekleri, 2006/2007 sezonundaki Dünya sıralamasında sırasıyla 7. ve 16. sırada yer alan Bayern Münih ve Schalke 04 kulüpleridir (Akşar ve Merih, 2006, s. 471).

Almanya'da şirketleştikten sonra halka arz edilen tek kulüp, Borussia Dortmund'dur. Ancak bu kulüp, hedeflemiş olduğu geliri sağlamış olmasına karşılık,

kurumsallaşmanın eksikliklerinden dolayı futbol sezonlarını çok yüksek faaliyet zararı ve borç tutarları ile kapatmıştır.

Almanya Lig tarihindeki en başarılı kulüp olan Bayern Münih de şirketleşmiş, ancak halka arz edilmemiştir.

1.1.4. İSPANYA- Primera Liga

İspanya'nın en üst düzey Ligi olan Primera Liga 1929 yılında kurulmuştur. Ligin en başarılı takımları Real Madrid ve Barcelona'dır. İspanya Ligi'nin toplam gelirlerinin %48'i bu iki kulüp tarafından sağlanmaktadır (Deloitte and Touche, Mayıs 2007. Annual Review of Football Finance).

Real Madrid ve Barcelona, 2006-2007 sezonu itibariyle elde edilen gelirlere göre Avrupa'nın en zengin 20 kulübü arasında 1. ve 3. sırada yer almakta ve bu husus İspanyollar tarafından büyük bir gururla ifade edilmektedir. 2007 yılında Harvard Üniversitesi'nde yapılan vaka araştırmalarına göre, Real Madrid dünyanın en büyük ve en popüler takımı seçilmiştir¹.

Bu ligdeki kulüplerin hepsi halen faaliyetlerini dernek statüsünde devam ettirmektedir. Bunun en büyük nedeni, milliyetçi kültür ve geleneksel yapının korunması gerekliliği fikridir. Her ne kadar ligde sportif anlamda çok başarılı kulüpler olsa da, İspanya'da şirketleşen tek bir kulüp bile yoktur (Akşar ve Merih, s. 473).

1.1.5. FRANSA- Ligue 1

1932 yılında kurulan Ligue 1, Fransa'nın en üst düzey Ligi'dir. Fransa liginin 2005/2006 sezonunda gelirleri her ne kadar büyük bir artış gösterse de, 5 büyük lig arasındaki sıralamada diğerleri ile açık ara gerilerde kalmaya devam etmektedir. Faaliyet kârı bakımından da Ligue 1, Seria 1 gibi çoğunlukla zarar açıklayan 2. ligdir. 1996/1997 sezonundan 2005/2006 sezonuna kadar toplam 367 milyon Euro zarar etmiştir (Deloitte and Touche, Mayıs 2007. Annual Review of Football Finance).

Ligue 1'de 20 takım yer almaktadır. Ligdeki kulüplerin çoğu, aynı amaçlardan dolayı şirketleşmiş olmasına rağmen aralarında halka arz edilen kulüp bulunmamaktadır. Bu

¹ Primera Liga. 20 Nisan 2008, http://en.wikipedia.org/wiki/Real_Madrid

nedenle, Ligue 1’de yer alan ve çoğu şirketleşmiş olan yirmi kulüp arasında halka arz edilmiş olanı bulunmamaktadır.

1.2. Türkiye

Türkiye futbol pastasının büyüklüğü 2006/2007 sezonu için yaklaşık 360 milyon Euro’dur². Bu büyüklük, sadece Türkiye’de en büyük lig olan Turkcell Süper Lig tarafından yaratılmakta ve Avrupa futbolunun yaklaşık %3’üne denk gelmektedir³.

Türkiye’de 153 tane profesyonel futbol kulübü vardır. Bütün kulüpler TFF çatısı altında toplanmıştır⁴.

Türkiye futbol piyasasının %45’lik payını sadece dört büyük kulüp olan Fenerbahçe, Galatasaray, Beşiktaş ve Trabzonspor oluşturmaktadır. Geriye kalan %55’lik pay, 149 kulübündür. Dolayısıyla buradan çıkarılacak sonuç, Türkiye’de sadece dört büyük kulübün hakimiyetinde bir lig bulunduğu gerçeğidir. Diğer bir ifadeyle, geçmiş 47 yılda esas olarak sadece dört kulüp tarafından şampiyonluklar elde edilmiştir ki, bu da aslında tüm kulüpler için sağlam bir rekabet ortamı oluşturmamaktadır⁵. Bunun sonucu olarak da, Türk futbolu Avrupa futbolundan yeterli derecede pay alamamaktadır.

1.2.1. Türkiye’de Futbol Kulüpleri’nin Şirketleşmesi

2908 sayılı Dernekler Kanunu’nun 57. maddesinde, “Kamu kurum ve kuruluşlarında, yükseköğretim kurumlarında ve özel kuruluşlarda, kendi mensupları tarafından, spor faaliyetlerini yönlendirmek ve boş zamanları değerlendirmek için bu kurum ve kuruluşlar bünyesinde dernekler kurulabilir” şeklinde bir hüküm yer almaktadır. Türkiye’deki spor kulüpleri (dernekleri) ile ilgili düzenlemeler de buradadır. İlgili kanuna göre, kurulan spor kulüpleri TFF tarafından 2002 yılında yayımlanan “Spor Kulüpleri Tescil Talimatı” gereği tescillerini yaptırmak zorundadır, aksi halde kendilerine TFF tarafından lisans verilmemektedir. Lisansı olmayan kulüplerin federasyonlar tarafından düzenlenen karşılaşmalara katılmaları da yasaklanmıştır (Başaran, 2005).

² İkiz, M., Referans Gazetesi. 5 Mart 2008, <http://www.referansgazetesi.com>

³ Akşar, T., 13 Aralık 2007. <http://www.uzmantv.com/turk-futbol-endustrisinde-yilda-ne-kadar-para-donuyor>

⁴ Akşar, T., 13 Aralık 2007. <http://www.uzmantv.com/turk-futbol-endustrisinde-yilda-ne-kadar-para-donuyor>

⁵ Ulagay, A. 31 Ekim 2007. İşte Türk Futbol endüstrisi. 5 Şubat 2008 Hürriyet, <http://www.hurriyet.com.tr/pazar/3855398.asp>

Dernekler kâr amacı güden kurumlar olmadığından, Türkiye’de de Avrupa’da olduğu gibi kulüpler ticari faaliyette bulunamamakta, bu anlamda sadece sportif etkinlikler gerçekleştirebilmektedirler.

Türkiye’de hızla büyüyen futbol ekonomisinde kulüplerimizin halen asıl olarak dernek kimliğinde faaliyetlerini sürdürmelerinin en büyük nedeni, ticari faaliyette bulunmama dezavantajına karşılık, önemli vergisel avantajlardan faydalanıyor olmalarıdır. Bu avantajlar sırasıyla:

1. Katma Değer Vergisi (KDV Kanunu, madde 17), Damga Vergisi (Damga Vergisi Kanunu, madde 9), Emlak Vergisi (Emlak Vergisi Kanunu, madde 4), Gümrük Vergisi (Gümrük Kanunu, madde 167) ve Harç İstisnası,
2. Veraset ve İntikal Vergisi Muafiyeti, (Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu, madde 3)
3. Bağış ve yardımların gelirlerden indirilebilme imkanınıdır (Kurumlar Vergisi Kanunu, madde 10).

1990’lardan itibaren hızla yayılan dijital yayıncılık sisteminin etkisiyle yaklaşık 4 milyarlık seyirci kitlesine sahip olmuşlar, dernek statüsü ile bu bütçeleri yönetemez konuma gelmişlerdir. Bu nedenle de, kulüp yöneticileri, şirketleşmenin bir gereklilik olduğunu düşünür olmaya başlamışlardır.

Türkiye’de futbol kulüpleri esas olarak aşağıdaki nedenlerden dolayı şirketleşmiştir:

1. Büyük bütçelerin dernek olarak yönetiminin zorluğu,
2. Kurumsallaşma ve profesyonelleşme,
3. Halka arz,
4. Dernek konumunda iken yapılamayan ticari faaliyetlerde bulunabilmek,
5. Bağlı oldukları spor kulüplerine direkt olarak fon kaynağı sağlayabilmek,
6. UEFA’nın 2004/2005 sezonundan itibaren lisans hakkı için zorunlu kıldığı kriterlere uyum açısından kurumsal yönetim ilkelerini uygulayabilmek,
7. Uluslararası markalaşabilmek,
8. Kredi temini kolaylığı yaratabilmek,

9. Büyüyen rekabet ortamında büyük ölçeklerde artan maliyetleri karşılayabilmek için yeterli kaynaklara ulaşabilmek ve vergi avantajlarından⁶ faydalanabilmek.

Şirketleşen kulüplerimiz futbol endüstrisinde, sadece sportif faaliyetler alanında değil, birtakım ticari faaliyetler alanında yaratılan gelir kaynaklarından da pay almayı amaçlamışlardır. Örneğin, kulüpler günümüzde hızla artan takım ürün satışları, otel işletmeciliği, otopark işletmeciliği gibi ticari faaliyetleri açısından kurumlar vergisinden muaf olmayacaklardır. Bu nedenle, bu tür ticari faaliyetler için ayrı tüzel kişilikler kurma yolunu seçmişlerdir. Örneğin dört büyük kulübün ürün satışları da halka açık olan şirketler bünyesinde değil, ayrı kurulan şirketler tarafından yürütülmektedir (Akşar ve Merih, 2006, s.515).

3289 sayılı Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Kanunu'nun 24. maddesi ile 3813 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanununun 27. maddesi ve TFF Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Ana Statü Madde 67'ye göre, spor kulüpleri, dernek konumunda iken gerçekleştiremedikleri ticari faaliyetleri için profesyonel takımlarının faaliyetlerini 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre kurulacak olan veya kurulan anonim şirketlere devrederek veya kiralayarak şirketleşebilmişlerdir (Akşar, 2005).

Türkiye'de futbol kulüplerinin şirketleşmesi 1980'lerde başlamıştır. Şirketleşen kulüpler, Beşiktaş, Galatasaray, Fenerbahçe, Trabzonspor, Malatyaspor, Vanspor, Adanaspor, İstanbulspor, Çanakkalespor, Karşıyaka, Antalya ve Siirtspor'dur (İkiz, 2007).

1.2.2. Türkiye'de Futbol Kulüpleri Hisselerinin Halka Arzı

Türkiye'de Avrupa'da da olduğu gibi çeşitli gelir kaynaklarının yaratıldığı futbol endüstrisinin rekabetçi ortamı, beraberinde yüksek maliyetleri de getirmiştir. Bu durum, zamanla futbol kulüplerinin finansman ihtiyacını büyütüştür.

⁶ Vergisel avantajlardan kastedilen husus; Kurumlar Vergisi avantajıdır. Kurumlar Vergisi Kanunu'nun (KVK) 4-j maddesinde belirtildiği üzere, "Beden Terbiyesi Teşkilatı'na dahil derneklere veya kamu idare ve müesseselerine ait idman ve spor müesseseleri ile sadece idman ve spor faaliyetlerinde bulunan anonim şirketler" kurumlar vergisinden muaf tutulmuşlardır. Bu muafiyetin nedeni, ülkede sporun teşvik edilmesidir. Bu muafiyetten faydalanabilmek için faaliyetlerin mutlaka sporla ilişkilendirilmesi gerekmektedir.

Türkiye’deki futbol kulüpleri de giderek artan gelir-gider farkını kapatabilmek, borç batağından kurtulabilmek için değişik kaynak arayışına girmiştir. Dernek statüsü ile finansman temini neredeyse imkansız olduğu için önce şirketleşen kulüpler, daha sonra Avrupa’daki uygulamalardan yola çıkarak hisselerinin bir kısmını halka arz etmiştir. Önceki bölümde de belirtildiği üzere, halka arz, kulüplerin şirketleşmesinin en büyük nedenlerinden biri olarak kabul edilmiştir. Halka arz edilen kulüpler, hem uzun vadeli fonlanma imkanı bulmuşlar, hem de futbol rekabet piyasasında üstünlük sağlayabilme yoluna girmişlerdir.

Avrupa’da halka arz, kulüpler için bir para kazanma aracı iken, Türkiye’de daha çok yüksek borçluluk pozisyonunda olan kulüpleri bu durumdan kurtarabilmek için gerçekleştirilmiştir⁷. Türk futbol piyasasında halka arz 2002-2005 yılları arasında gerçekleşmiştir. Şirketleşen toplam 12 kulüpten sadece Beşiktaş, Galatasaray, Fenerbahçe ve Trabzonspor halka açılmış olup, halen hisseleri İMKB’de işlem görmektedir.

Türkiye’de futbol kulüplerinin halka arzı artmaya başlayınca, Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) 2002 yılında 07.02.02 tarihli Haftalık Bülteni’nde 9/181 sayılı “Futbol Kulüpleri’nin Halka Açılması için Belirlenen İlave Kriterler” hakkındaki kararı yayımlamıştır. İlgili kriterler, şeffalık ve tam açıklama bazlı kriterler olarak nitelendirilebilir. Ayrıca, halka arzlar sonucu 2005 yılında İMKB, “XSPOR” adlı spor endeksinin Ulusal-Hizmetler ana sektörünün bir alt endeksi olarak hesaplanmasına karar vermiştir (Aydın, Turgut ve Bayırlı, 2007).

Ülkemizde halka arzı gerçekleştiren ilk kulübümüz Beşiktaş’tır. Beşiktaş kulübünün halka arz modeli, ilk defa İngiltere’de Manchester United tarafından uygulanan ve bu yüzden de “İngiliz Modeli” diye adlandırılan modeldir. Bu modelde, futbol kulübü bütünüyle yeni kurulacak şirkete devredilmektedir. Ancak, Beşiktaş haricindeki diğer 2 kulübümüz genel itibariyle,

- Kulübün kendisinin ve ticari işletmelerinin kazançlarını İMKB’de işlem gören şirketlere devir veya kiralarak ve,
- Tüm giderler ise kulüp bünyesinde bırakılarak halka açılmıştır (Akşar, 2005).

İlk defa ülkemizde gerçekleştirilen bu uygulama, “Gelir Ağırlıklı” model olarak tanımlanmıştır.

⁷ Akşar, T., 12 Aralık 2007. <http://www.uzmantv.com/halka-arz-edilen-futbol-kuluplerinin-digerlerine-gore-avantajlari-var-mi>

Kulüplerimizin bu şekilde halka açılmalarının, onların uzun vadeli, düşük maliyetli fon ihtiyaçlarını karşılamak yerine, daha fazla maliyetlere katlanmalarına neden olmuştur. Çünkü giderlerini bünyesinde tutan kulüpler, çok yüksek kârlar açıklamışlar ve bu durum da onları çok büyük temettü ödeme yükümlülüğüne sokmuştur (Bu husus, Akşar tarafından Uzmantv’de 2007 yılında yapılan açıklamada yer almaktadır). Örneğin, Galatasaray 2002 yılında halka arz yoluyla elde ettiği gelirlerden daha fazlasını izleyen yıllarda temettü olarak ödemek zorunda kalmış, bu da kısa zamanda varlıklarının azalmasına neden olmuştur.

Aşağıdaki bölümde, Beşiktaş, Galatasaray, Fenerbahçe ve Trabzonspor’un şirketleşme ve halka arz modelleri sırasıyla ele alınacaktır.

1.2.2.1 Beşiktaş Jimnastik Kulübü Hisselerinin Halka Arzı

Beşiktaş Jimnastik Kulübü (BJK), logolu ürünlerin pazarlama ve satışını gerçekleştirmek üzere 18 Temmuz 1995 tarihinde İstanbul’da Ticaret Sicil Gazetesi’nde tescil edilerek kulübün %100 iştiraki olarak Beşiktaş Futbol Yatırımları Sanayi ve Ticaret A.Ş.’yi (Bundan sonra “Şirket” denilecektir) kurmuştur. Kuruluş sermayesi 5.500 YTL olarak belirlenmiştir. Şirket, BJK bünyesindeki yedi şirketten birisidir (Akyüz, 2005, s. 26).

Şirket ile BJK arasında 2002 yılında yapılan Lisans Sözleşmesi sonucu tüm Beşiktaş marka ve haklarının kullanımı Şirket’e geçmiştir. Böylece, BJK bünyesinde olan futbol şubesinin her türlü gelir ve giderleri Şirket’e devredilmiştir. Lisansa göre Şirket, BJK’ya her yıl 1 milyon Amerikan Dolardan az, 2 milyon Amerikan Dolardan fazla olmamak kaydıyla net gelirinin %5’ini lisans hakkı bedeli olarak ödeyecektir (Sevim ve Güven, 2002). Ancak, BJK’nın devam etmekte olan yüklü miktarlardaki birikmiş borçlarının kapatılabilmesi için 2003 yılındaki karara göre, önceden her yıl verilmesi kararlaştırılan lisans ödemesi, toplam 28 yıllık bedel olarak 17.980.063 Amerikan Doları peşin bir şekilde Şirket tarafından ödenmiştir (Akşar ve Merih, 2006, s. 517).

14-15 Şubat 2002’de Beşiktaş Futbol Yatırımları Sanayi ve Ticaret A.Ş.’nin hisselerinin %15’i birim fiyatı 57,5 YTL’den halka arz edilmiştir. Böylece, BJK’nın ortaklık payı %85 olmuştur. Halka arzda, sermaye artırımını yöntemi kullanılmış ve böylece Şirket’in 1.850.000 YTL olan sermayesi 326.500 YTL arttırılarak 2.176.500 YTL olmuştur. Şirket’in halka arz öncesi ve sonrası ortaklık yapısı Tablo 3’de yer almaktadır:

Tablo 3. Beşiktaş Futbol Yatırımları Sanayi ve Ticaret A.Ş.nin Halka Arz Öncesi ve Sonrası Ortaklık Yapısı

Ortaklar	Halka Arz Öncesi Pay Tutarı (YTL)	Halka Arz Öncesi Pay Oranı (%)	Halka Arz Sonrası Pay Tutarı (YTL)	Halka Arz Sonrası Pay Oranı (%)
BJK	1.849.994	99,9996757	1.849.994	84,99999967
Diğer Kurucu Gerçek Kişiler(*)	6	0,0003243	6	0,00000032
Halka Açık Kısım	-	-	326.500	15
TOPLAM	1.850.000	100	2.176.500	100

(*) Ahmet Hamoğlu, Ali Metin Erdem, Yıldırım Demirören, Hayri Cem, Hasan Gocay ve İbrahim Altınsay.

Kaynak: Akyüz, M. (2005). Futbol Kulüplerinin Şirketleşmesi ve Halka Açılması. T.C. Başbakanlık Sermaye Piyasası Kurulu Aracılık Faaliyetleri Dairesi

Şirket hisselerinin %35'i yurtiçi küçük, bireysel yatırımcılarda, %25'i, alım gücü yüksek bireysel yatırımcılarda, %30'u, kurumsal yatırımcılarda ve %10'u da kongre üyelerinde bulunmaktadır (Devecioğlu ve Çoban, 2003). Günümüzde futbol kulüplerinin hisse senetlerinin çoğunluğu yabancı yatırımcılarda olmasına rağmen, Beşiktaş'ta yabancı yatırımcı bulunmamaktadır. 2008 yılında Şirket'in halka açık hisselerinin %16,8'i halen İş Yatırım'dadır (Anonim, 2008)

Şirket'in halka arzından 13.8 milyon Amerikan Doları gelir elde edilmiştir. Elde edilen bu gelirin %73'lük kısmı o dönemde 29 futbolcunun bonservis masraflarının karşılanması için BJK'ya transfer edilmiştir (Akşar ve Merih, 2006, s. 517). Bu işlemden sonra Şirket, bedelin geri kalanı ile faaliyetlerini sürdürmeye devam etmiştir. Bu faaliyetlerden elde edilen fonların yine BJK'nın alt yapı harcamaları ve stadyum harcamaları için kullanılacağı öngörülmüştür.

Beşiktaş Futbol Yatırımları Sanayi ve Ticaret A.Ş'nin halka arz bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır:

Tablo 4. Beşiktaş Futbol Yatırımları Sanayi ve Ticaret A.Ş.’nin Halka Arz Bilgileri

Halka Arz Edilen Tarih	14-15.02.2002
Halka Arz Edilen Tutar (YTL)	326.500
Halka Arz Edilen Oran (%)	15
İMKB’de İşlem Görmeye Başladığı Tarih	20.02.2002
Konsorsiyum Lideri	İş Yatırım
Halka Arz Satış Fiyatı (YTL)	57,5
Halka Arz Hasılatı	18.773.750 YTL (14 milyon \$)
Halka Arz Piyasa Değeri	125.148.750 YTL (94 milyon \$)

Kaynak: Akyüz, M. (2005). Futbol Kulüplerinin Şirketleşmesi ve Halka Açılması. T.C. Başbakanlık Sermaye Piyasası Kurulu Aracılık Faaliyetleri Dairesi

2007 yılı itibariyle, Şirket’in Sermaye Piyasası Kurulu’na kayıtlı olup, hisselerinin %29,92’si İMKB’de işlem görmektedir. Şirket’in 30 Kasım 2007 itibariyle Bağımsız Denetçi Raporu’nda yer alan son ortaklık yapısı Tablo 5’te sunulmuştur:

Tablo 5. Beşiktaş Futbol Yatırımları Sanayi ve Ticaret A.Ş.’nin 30.11.2007 İtibariyle Ortaklık Yapısı

Ortaklar	Pay Tutarı (YTL)	Pay Oranı (%)
Beşiktaş Jimnastik Kulübü	27.999.575	70
Halka Açık	12.000.425	30
Toplam	40.000.000	100

Kaynak: Beşiktaş Futbol Yatırımları Sanayi ve Ticaret A.Ş.’nin 30.11.2007 Ara Hesap Dönemine Ait Seri: XI No: 25 Sayılı Tebliğe Göre Hazırlanmış Konsolide Denetçi Raporu

Beşiktaş Futbol Yatırımları Sanayi ve Ticaret A.Ş.’nin halka arz şekli, diğer üç büyük kulüpten farklı olan ve Avrupa’da da “İngiliz Modeli” olarak bilinen BJK’nın futbol ile ilgili tüm faaliyetlerinin bütünüyle Şirket’e devri şeklinde gerçekleşmiştir. Bu anlamda Şirket, diğer kulüplerden kârlılık göstergesi açısından farklılık taşımaktadır. Başka bir ifadeyle, üç büyük kulüpten sadece BJK, tüm gelir ve giderlerini Şirket’e devrederek halka arz etmiştir.

Oysa ki diğer kulüpler, halka arz ettikleri şirketlere futbolcu gelir ve giderlerini devretmeyip, kulüp bünyesinde tutmuşlardır. Dolayısıyla, BJK sporcu alım ve satımlarından ancak kâr edebildiği sürece diğerlerine göre kârlı pozisyona geçebilecek, aksi takdirde diğer iki şirketten kârlılık açısından devamlı farklı bir durum sergileyecektir (Akyüz, 2005, s. 27).

Şirket, kurumlar vergisi muafiyetinden yararlanabilmek için değişik alanlarda ticari faaliyetlerini sürdürmek amacıyla %99,9'una sahip olduğu çeşitli bağlı ortaklıklar kurmuştur. Bunlardan ilk olarak, 16 Ocak 2001 tarihinde Beşiktaş Sportif Ürünler A.Ş. kurulmuştur. Bu şirket, Beşiktaş marka, logo ve amblemleri ürünlerin üretim ve pazarlanması faaliyetini yürütmektedir. Beşiktaş Sportif Ürünler A.Ş. ürün satışlarından elde ettiği tüm kârını Şirket'e temettü olarak dağıtmaktadır (Aydın, Turgut ve Bayırlı, 2007). Ayrıca, faaliyet konusu yurt içi ve yurt dışı turlar organize etmek, bilet satışı yapmak ve vize işlemleri faaliyetlerinde bulunmaktan ibaret olan bir diğer bağlı ortaklık 25 Ağustos 2003 tarihinde kurulan BJK Beşiktaş Turizm İşletmeleri ve Yatırımları Sanayi ve Ticaret A.Ş. (Beşiktaş Turizm)'dir. Şirket'in aynı ortaklık payına sahip olduğu bir diğer anonim şirket ise, Beşiktaş Sigorta Aracılık Hizmetleri A.Ş. (Beşiktaş Sigorta), 25 Ağustos 2003 tarihinde kurulmuş olup, sigorta aracılık faaliyetlerinde bulunmaktadır.

1.2.2.2. Galatasaray Spor Kulübü Hisselerinin Halka Arzı

Galatasaray Spor Kulübü (GS) %98.6'sına sahip olduğu Galatasaray Spor ve Futbol İşletmeciliği Ticaret A.Ş. (Bundan sonra "Futbol A.Ş." denilecektir) unvanı altında bir şirket kurmuştur. Daha sonra, (26 Kasım 1997 tarihinde) ana ortaklığı (sermaye payı %99,99) Futbol A.Ş. olan Galatasaray Sportif Sınai ve Ticari Yatırımlar A.Ş. (Bundan sonra Şirket denilecektir) kurulmuştur.

Şirket, faaliyetlerine 1 Ocak 1998 tarihi itibarıyla başlamıştır. Şirket'in kurulmasındaki asıl amaç, ticari faaliyetlerle kârlılığın maksimize edilmesi ile güçlü bir mali yapıya sahip olunması ve bu yolla sağlanan kârın çoğunluğunun GS ortaklarına temettü olarak dağıtılmasıdır. Şirket, GS bünyesindeki beş şirketten biridir.

Şirket'in faaliyet konusu, Galatasaray markası ile ilgili olarak medya, reklam, imaj ve pazarlama haklarını yönetmektir. Bu anlamda bir medya kuruluşu konumundadır. GS ve Şirket arasında 1 Kasım 2000 tarihinde imzalanan Lisans Anlaşması uyarınca, takımın bütün medya, sponsorluk, reklam ve isim hakları Şirket'e 30 yıllığına kiralanmıştır.

Dolayısıyla, Şirket her yıl GS'ye Galatasaray Markaları ve Pazarlama Hakları'nın ticari kullanımını ile ilgili olarak 1 Haziran 2005 tarihinden itibaren 200.000 Amerikan Doları'ndan az olmamak kaydıyla, Şirket'in elde edeceği yıllık gelirlerinin brüt %1'i oranındaki tutarı, lisans ücreti olarak ödeyecektir.

1 Kasım 2000 tarihinde GS ile Şirket arasında imzalanan bir diğer sözleşme ise, Futbol Takımı Kira Sözleşmesi'dir. Bu sözleşmeye göre, Şirket, GS'nin profesyonel futbol takımını 30 yıl süre ile kiralamıştır. Ayrıca, Şirket her yıl elde edeceği gelirlerin %1.5'unu (725.000 Amerikan Dolarından az olmamak şartıyla) profesyonel futbol takımı kira bedeli olarak GS'ye ödeyecektir. Kira Sözleşmesi'yle devredilen haklara rağmen, Şirket, profesyonel futbol takımının ve ilgili spor aktivitelerinin yönetiminden sorumlu değildir. 28 Şubat 2004 tarihinde imzalanan Devir Sözleşmesi uyarınca GS, Futbol Takımı Kira Sözleşmelerinden doğan hak ve yükümlülüklerini Futbol A.Ş.'ye devretmiştir.

Galatasaray Sportif Sınai ve Ticari Yatırımlar A.Ş. de Beşiktaş Futbol Yatırımları Sanayi ve Ticaret A.Ş. gibi 14-15 Şubat 2002'de hisselerinin %16'sını birim fiyatı 87 YTL'den halka arz etmiştir. Böylece GS'nin ortaklık payı %84'e gerilemiştir. Şirket'in halka arz öncesi ve sonrası ortaklık yapısı Tablo 6'da yer almaktadır:

Tablo 6. Galatasaray Sportif Sınai ve Ticari Yatırımlar A.Ş.'nin Halka Arz Öncesi ve Sonrası Ortaklık Yapısı

Ortaklar	Halka Arz Öncesi Pay Tutarı (YTL)	Halka Arz Öncesi Pay Oranı (%)	Halka Arz Sonrası Pay Tutarı (YTL)	Halka Arz Sonrası Pay Oranı (%)
GS Kulübü	1.606.176	78,93	1.708.998	83,98
AIG Blue Voyage Fund L.P.(*)	257.053	12,63	-	-
AIG Global Sports and Entertainment Fund L.P.(*)	171.369	8,42	-	-
Diğer Kurucu Gerçek Kişiler	402	0,02	402	0,02
Halka Açık Kısım	-	-	325.600	16
TOPLAM	2.035.000	100	2.035.000	100

(*) 2000 yılında 20 milyon Amerikan Doları ile Şirket'in %21,05'ine sahip olmuş ancak Şirket 2004 yılında hisselerini geri almıştır (Akyüz, 2005)

Kaynak: Akyüz, M. (2005). Futbol Kulüplerinin Şirketleşmesi ve Halka Açılması. T.C. Başbakanlık Sermaye Piyasası Kurulu Aracılık Faaliyetleri Dairesi

Şirket, hisselerinin %65'ini yurtdışı yatırımcılara, %35'ini yurtiçi yatırımcılara, satmıştır (Devecioğlu ve Çoban, 2003). Halka arz ile elde edilen net gelir 20.8 milyon Amerikan Doları olarak gerçekleşmiştir. Elde edilen gelirin %70'i GS birikmiş borçlarının kapatılmasında kullanılmıştır. Galatasary Sportif Sınai ve Ticari Yatırımlar A.Ş.'nin halka arz bilgileri Tablo 7'de verilmiştir:

Tablo 7. Galatasary Sportif Sınai ve Ticari Yatırımlar A.Ş.'nin Halka Arz Bilgileri

Halka Arz Edilen Tarih	14-15.02.2002
Halka Arz Edilen Tutar (YTL)	325.600
Halka Arz Edilen Oran (%)	16
İMKB'de İşlem Görmeye Başladığı Tarih	20.02.2002
Konsorsiyum Lideri (*)	Global Menkul Değerler A.Ş.
Halka Arz Satış Fiyatı (YTL)	87
Halka Arz Hasılatı	28.327.200 YTL (21milyon \$)
Halka Arz Piyasa Değeri	177.045.000 YTL (132 milyon \$)

(*) 2008 yılı itibariyle %48,44 ile Deniz Yatırımları Menkul Kıymetler A.Ş. lider konumundadır (Anonim, 2008)

Kaynak: Akyüz, M. (2005). Futbol Kulüplerinin Şirketleşmesi ve Halka Açılması. T.C. Başbakanlık Sermaye Piyasası Kurulu Aracılık Faaliyetleri Dairesi

2007 yılı itibariyle Şirket'in SPK'ya kayıtlı olan hisselerinin %37,05'i İMKB'de işlem görmektedir. Şirket'in 30 Kasım 2007 itibariyle Bağımsız Denetçi Raporu'nda yer alan son ortaklık yapısı Tablo 8'de sunulmuştur:

Tablo 8. Galatasary Sportif Sınai ve Ticari Yatırımlar A.Ş.'nin 30.11.2007 İtibariyle Ortaklık Yapısı

Ortaklar	Pay Tutarı (YTL)	Pay Oranı (%)
Galatasaray Futbol A.Ş.	1.280.626	62,93
Halka Açık	753.967	37,05
Diğer	407	0,02
Toplam	2.035.000	100

Kaynak: Galatasaray Sportif Sınai ve Ticari Yatırımlar A.Ş. 30.11.2007 Ara Hesap Dönemine Ait Seri: XI No: 25 Sayılı Tebliğe Göre Hazırlanmış Denetçi Raporu

Şirket, piyasada ilk olması açısından “Galatasaray Modeli” olarak bilinen bir model ile halka arz edilmiştir. Bu modelde yayın hakları, reklam ve sponsorluk gelirleri ve isim hakkı gelirleri GS tarafından Şirket’e devrolmakta ancak her türlü stadyum gelirleri (maç hasılatları, bonservis gelirleri) ile futbolcu transfer ücretleri ile teknik kadro maaşları gibi en önemli takım giderleri GS bünyesinde bırakılmaktadır (Aksar ve Merih, 2006, s. 529).

Giderlerin artmasının mali göstergeyi bozmadığı “Galatasaray Modeli”, yatırımcı açısından, özellikle ödenecek temettü göz önünde bulundurulduğunda çok caziptir. Bu durum, yatırımcı için cazip olsa bile, şirket için uzun dönemde mali açıdan sorunlar doğurmaktadır. Çünkü finansal tablolarında devamlı yüksek kâr açıklayan ancak gerçek anlamda mali sıkıntı içinde olan Şirket, temettü yükümlülüğünü yerine getirmek zorunda kalmaktadır.

Özetle, şirket açısından en sağlıklı yöntem, Beşiktaş modelinde olduğu gibi, şirket yatırımcılarını gelirleri ile birlikte giderlerine de ortak eden yöntemdir.

Halen, Futbol A.Ş.’nin değişik alanlarda devam eden ticari faaliyetlerini devam ettirebilmek amacıyla %99,9’una sahip olduğu GS Stad A.Ş., GS Pazarlama A.Ş., GS Sigorta A.Ş ve %83,98’ine sahip olduğu GS Sportif A.Ş. adlı şirketler faaliyetlerine devam etmektedir (Akyüz, 2005, s. 22).

1.2.2.3. Fenerbahçe Spor Kulübü Hisselerinin Halka Arzı

1998 yılında Fenerbahçe Kulübü’nün (FB) %100 ortağı olduğu Fenerbahçe Sportif Hizmetler Sanayi ve Ticaret A.Ş. (Bundan sonra “Şirket” denilecektir), sporun bütün dallarıyla ilgili olarak ticari ve sınai faaliyetlerde ve yatırımlarda bulunmak üzere kurulmuştur. 2002 yılına kadar faaliyet konusu, spor malzemeleri alım-satımı, imalatı, ithalatı, spor okulları kurup, işletilmesi ve stadyum iç ve dış cephe pazarlaması iken, 2002 yılından sonra değişikliğe uğramış ve Şirket’in ana faaliyet konusu, FB’ye ait profesyonel futbol takımının sportif, eğitsel, ekonomik ve hukuki faaliyetlerini kısmen veya tamamen yönetmek olmuştur. Şirket, FB bünyesindeki iki şirketten birisidir.

2004 yılında FB ile Şirket arasında imzalanan Lisans Sözleşmesi neticesinde Fenerbahçe markasıyla ilgili her türlü reklam, imaj, pazarlama, medya, sponsorluk hakları 30 yıllığına 27.000.000 YTL peşin ödenmek şartıyla Şirket’e kiralanmıştır.

2004 yılında FB ile Şirket arasında imzalanan bir diğer sözleşme ise, Futbol Takımı Kira Sözleşmesi’dir. Bu sözleşmeye göre, Şirket, Kulüp’ün profesyonel futbol

takımını 30 yıl süre ile kiralamıştır. Bu sözleşmeye göre, Şirket 2004-2005 sezonu için 500.000 Amerikan Doları, daha sonraki sezonlar için ise, bir önceki yıl brüt gelirlerinin %2'sini (500.000 Amerikan Dolarından az olmamak şartıyla) profesyonel futbol takımı kira bedeli olarak FB'ye ödeyecektir. Ayrıca, FB ve Şirket arasında aynı yıl 30 yıllığına “Alacak Devir Temlik Sözleşmesi” ve “Kültür ve Ticaret Merkezi Sözleşmesi” imzalanmıştır.

Fenerbahçe Sportif Hizmetler Sanayi ve Ticaret A.Ş., 12-13-16 Şubat 2004 tarihlerinde hisselerinin %15'ini 10,5 YTL hisse fiyatından halka arz etmiş, böylece, FB'nin Şirket bünyesindeki hissesi %84,99 olmuştur. Şirket'in halka arz öncesi ve sonrası ortaklık yapısına ilişkin bilgi Tablo 9'da verilmiştir:

Tablo 9. Fenerbahçe Sportif Hizmetler Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin Halka Arz Öncesi ve Sonrası Ortaklık Yapısı

Ortaklar	Halka Arz Öncesi Pay Tutarı (YTL)	Halka Arz Öncesi Pay Oranı (%)	Halka Arz Sonrası Pay Tutarı (YTL)	Halka Arz Sonrası Pay Oranı (%)
FB Kulübü	25.000.000	100	21.250.000	85
Halka Açık Kısım	-	-	3.750.000	15
TOPLAM	25.000.000	100	25.000.000	100

Kaynak: Akyüz, M. (2005). Futbol Kulüplerinin Şirketleşmesi ve Halka Açılması. T.C. Başbakanlık Sermaye Piyasası Kurulu Aracılık Faaliyetleri Dairesi

Şirket, halka arz girişiminden 30 milyon Amerikan Doları gelir elde etmiştir. Şirketi'in halka arz bilgileri Tablo 10'da sunulmuştur:

Tablo 10. Fenerbahçe Sportif Hizmetler Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin Halka Arz Bilgileri

Halka Arz Edilen Tarih	12-13-16.02.2004
Halka Arz Edilen Tutar (YTL)	3.750.000
Halka Arz Edilen Oran (%)	15
İMKB'de İşlem Görmeye Başladığı Tarih	20.02.2004
Konsorsiyum Lideri	Deniz Yatırım Menkul Kıymetler A.Ş.
Halka Arz Satış Fiyatı (YTL)	10,5
Halka Arz Hasılatı	39.375.000 YTL (30 milyon \$)
Halka Arz Piyasa Değeri	262.500.000 YTL (200 milyon \$)

Kaynak: Akyüz, M. (2005). Futbol Kulüplerinin Şirketleşmesi ve Halka Açılması. T.C. Başbakanlık Sermaye Piyasası Kurulu Aracılık Faaliyetleri Dairesi

2008 yılında Şirket'in hisselerinin %75'i yabancı yatırımcı olan Deutsche Bank'tadır. Halka arz sırasındaki Konsorsiyum Lideri, Deniz Yatırım Menkul Kıymetler A.Ş.'nin payı ise %4,41'dir (Anonim, 2008).

Şirket'in 30 Kasım 2007 itibariyle Bağımsız Denetçi Raporu'nda yer alan son ortaklık yapısı Tablo 11'de sunulmuştur:

Tablo 11. Fenerbahçe Sportif Hizmetler Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin 30.11.2007 İtibariyle Ortaklık Yapısı

Ortaklar	Pay Tutarı (YTL)	Pay Oranı (%)
Fenerbahçe Spor Kulübü	21.250.000	85
Halka Açık	3.750.000	15
Toplam	25.000.000	100

Kaynak: Fenerbahçe Sportif Hizmetler Sanayi ve Ticaret A.Ş. 30.11.2007 Ara Hesap Dönemine Ait Seri: XI No: 25 Sayılı Tebliğe Göre Hazırlanmış Denetçi Raporu

Fenerbahçe Sportif Hizmetler Sanayi ve Ticaret A.Ş. de "Gelir Ağırlıklı" Model uyarınca halka arz edilmiştir. Başka bir ifadeyle, 2004 yılında yapılan lisans ve temlik sözleşmeleri ile, gelirler Şirket'e devrolmuş, takım ile ilgili giderler ise, FB bünyesinde bırakılmıştır. Dolayısıyla, Şirket'in bu şekildeki halka arzı, hem FB'ye yüksek fon transferi yapılmasını sağlamış, hem de %15'lik kısma denk gelen yatırımcıya yüksek tutarlarda temettü geliri yaratmıştır.

Şirket'in kurumlar vergisinden muafiyeti nedeniyle, Haziran 2002'de ticari faaliyetlerin ayrı yürütülebilmesi için Fenerbahçe Spor Ürünleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. kurulmuştur. Kurulan bu şirket, takım ile ilgili tüm taraftar ürünlerini "Fenerium" mağazalarında satışa sunmaktadır (İkiz, 2007). Son günlerde, cirosu hızla büyüyen Fenerium'un da halka arz edileceği yazılı basında devamlı yer alan bir konudur⁸. Fenerium mağazalarına sahip Fenerbahçe Spor Ürünleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. Kulüp bünyesinde yer aldığı için Fenerbahçe Sportif Hizmetler Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin mali tablolarında konsolide edilmemiştir.

⁸ Milliyet Gazetesi, 13 Şubat 2008, <http://www.milliyet.com.tr/2008/02/13/son/soneko14.asp>

1.2.2.4. Trabzonspor Sportif A.Ş. Hisselerinin Halka Arzı⁹

Trabzonspor Kulübü Derneği %99.9'una sahip olduğu Trabzonspor Futbol İşletmeciliği Ticaret A.Ş. (Bundan sonra “Futbol A.Ş.” denilecektir) adı altında bir şirket kurduktan sonra, ana ortaklığı sözü edilen bu Futbol A.Ş. olan Trabzonspor Sportif A.Ş.’yi (Bundan sonra “Şirket” denilecektir) kurmuştur. 2005 yılında da Şirket’in hisselerinin %25’i halka arz edilmiştir.

2005 yılında Futbol A.Ş ile Şirket arasında imzalanan Lisans Sözleşmesi neticesinde futbol takımına ilişkin tüm Trabzonspor marka ve pazarlama hakları 30 yıllığına 26.492.858 YTL peşin ödenmek şartıyla Şirket’e kiralanmıştır.

2005 yılında Futbol A.Ş ile Şirket arasında imzalanan bir diğer sözleşme ise, Futbol Takımı Kira Sözleşmesi’dir. Bu sözleşmeye göre, Şirket, Kulüp’ün profesyonel futbol takımını 30 yıl süre ile kiralamıştır. Bu sözleşmeye göre, Şirket 2004-2005 sezonu için 100.000 Amerikan Doları, daha sonraki sezonlar için ise, bir önceki yıl brüt gelirlerinin %1’ini profesyonel futbol takımı kira bedeli olarak Futbol A.Ş’ye ödeyecektir.

Şirket, Fenerbahçe ve Galatasaray gibi “Gelir Ağırlıklı Model” ile halka arz edilmiştir. Şirketi’in halka arz bilgileri Tablo 12’de sunulmuştur:

Tablo 12. Trabzonspor Sportif A.Ş’nin Halka Arz Bilgileri

Halka Arz Edilen Tarih	06-07-08.04.2005
Halka Arz Edilen Tutar (YTL)	6.250.000
Halka Arz Edilen Oran (%)	25
İMKB’de İşlem Görmeye Başladığı Tarih	15.04.2005
Konsorsiyum Lideri	Deniz Yatırım Menkul Kıymetler A.Ş.
Halka Arz Satış Fiyatı (YTL)	5,25
Halka Arz Hasılatı	32.812.500 YTL (24 milyon \$)
Halka Arz Piyasa Değeri	131.250.000 YTL (96 milyon \$)

Kaynak: Akyüz, M. (2005). Futbol Kulüplerinin Şirketleşmesi ve Halka Açılması. T.C. Başbakanlık Sermaye Piyasası Kurulu Aracılık Faaliyetleri Dairesi

⁹ Giriş Bölümü’nde açıklandığı üzere, Şirket çalışmanın kapsamı dışında bırakılmıştır.

1.2.3 “Üç Büyükler”in Temettü Politikası Karşılaştırması

Türkiye’de Beşiktaş Futbol Yatırımları Sanayi ve Ticaret A.Ş. (Beşiktaş), aynı Avrupa’daki futbol kulüpleri gibi şirketleşirken, Fenerbahçe Sportif Hizmetler Sanayi ve Ticaret A.Ş. (Fenerbahçe) ve Galatasaray Sportif Sınai ve Ticari Yatırımlar A.Ş. (Galatasaray) “Gelir Ağırlıklı” model olarak adlandırılan yöntem ile halka arz edilmiştir. Yukarıda da açıklandığı üzere, “Gelir Ağırlıklı” Model’de, kulüpler futbol takımı ile ilgili çoğu gelirini kurulan şirkete devretmekte veya kiralamakta, giderlerinin çoğunu ise kulüp bünyesinde tutarak, görünürde kârlı bir mali yapı sergilemektedirler. Ancak, amacı uzun vadede düşük maliyetle fon ihtiyacını karşılayabilmek olan futbol kulüpleri, uygulanan bu model nedeniyle yüksek temettü dağıtmak zorunda kalmaktadır. Hatta, Beşiktaş Futbol Yatırımları Sanayi ve Ticaret A.Ş. hariç, diğer ikisinin halka arzdan 2008 yılına kadar dağıttığı temettü tutarı, elde edilen halka arz gelirlerinin bile çok üzerine çıkmıştır. Dolayısıyla, Galatasaray ve Fenerbahçe’nin hisseleri her zaman yüksek temettü beklentisinde olan yatırımcılara çok daha cazip gelmektedir. Ancak, aynı sektördeki rakip şirketlerin bu şekilde farklı şirketleşme politikaları sonucu oluşan mali göstergelerindeki eşitsizlikler, futbol piyasasında süregelen bir eleştiri konusudur.

Tablo 13’de var olan bu durumun bir göstergesi olarak Fenerbahçe, Galatasaray ve Beşiktaş için farklı şirketleşme modelleri sonucu son üç yılda gerçekleşen net kârlılık pozisyonları karşılaştırmalı olarak sunulmuştur:

Tablo 13. "Üç Büyükler" in 2005-2007 Yıllarında Sona Eren Dönemlere Ait Net Dönem Kârı (bin YTL)

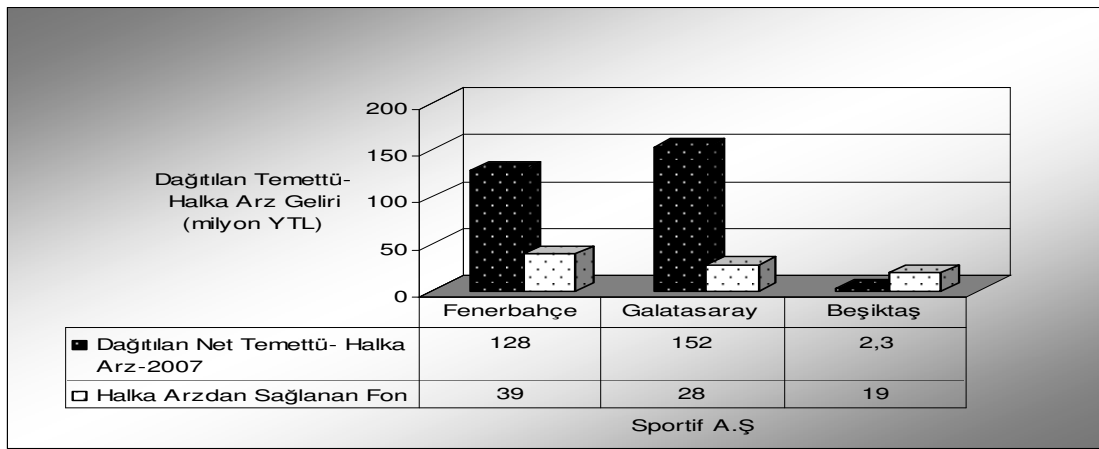
	2007	2006	2005
Fenerbahçe	50.749	52.101	52.895
Galatasaray	70.197	45.571	30.388
Beşiktaş	(12.051)	(12.542)	(14.778)

Kaynak: Fenerbahçe, Galatasaray ve Beşiktaş’ın 1 Haziran 2006-31 Mayıs 2007 ve 1 Haziran 2005-31 Mayıs 2006 Tarihi İtibariyle Seri: XI No: 25 Sayılı Tebliğe Göre Hazırlanmış Denetçi Raporu

Yukarıdaki Tablo'dan da açıkça görüldüğü üzere, Fenerbahçe ve Galatasaray "Gelir Ağırlıklı" Model neticesinde son üç yılda sanal olarak nitelendirilebilen yüksek kâr rakamları açıklamakta iken, Beşiktaş aynı yıllar için devamlı olarak zarar açıklamıştır.

Şirketler'in kârlılık pozisyonlarında yukarıda görülen bu eşitsizlik, dağıtılan temettülere de yansımıştır. Daha açıklayıcı olması açısından aşağıdaki grafikte "Üç Büyük"lerin halka arzdan 2007 yılı sonuna kadar hissedarlarına dağıtılan net temettü tutarları ile halka arz gelirlerinin karşılaştırması sunulmuştur:

Şekil 3. " Üç Büyükler" in Halka Arz-2007 Arası Temettü ve Halka Arz Gelirleri Grafiği

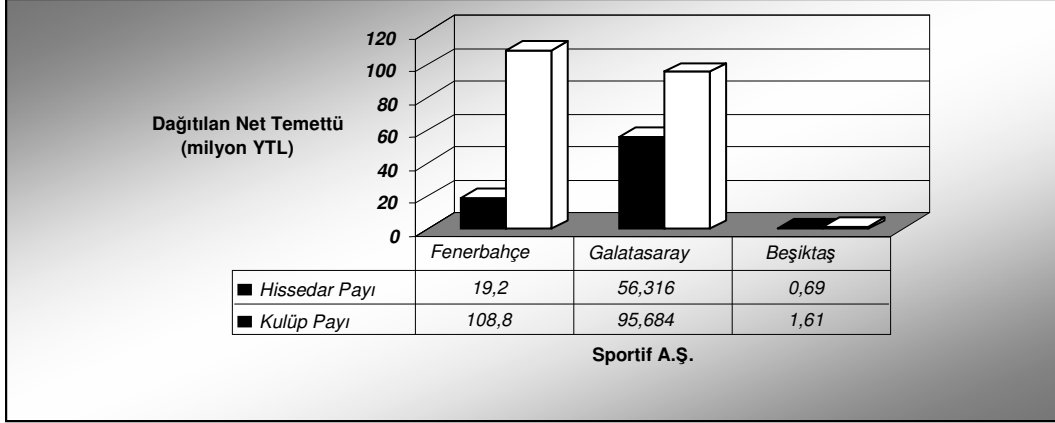
Yukarıda sunulan Grafik'e göre, mali tablolarında futbol faaliyetleri ile ilgili giderlerin tamamının yer aldığı Beşiktaş, 2002 yılından 2007 yılı sonuna kadar ortaklarına halka arz gelirlerinin ancak %12'si tutarında temettü dağıtabilmiştir. Temettü dağıtımını, sadece 2002 ve 2004 yıllarında gerçekleştirebilmiştir. Bu nedenle, Beşiktaş hisseleri yabancı yatırımcının ilgisini çeken bir finansal araç olma özelliği kazanamamaktadır.

Diğer taraftan, maksimum temettü politikasının var olduğu "Gelir Ağırlıklı" Model ile halka arz edilen Fenerbahçe ve Galatasaray'da temettü/halka arz oranı sırasıyla, %328 ve %543 olarak gerçekleşmiştir. Yani bu şirketler, halka arz gelirlerinin çok üstünde temettü dağıtarak, beklenen düşük maliyetli fon ihtiyacını karşılamak yerine, uzun vadede daha çok maliyete katlanmak zorunda kalmıştır.

Dağıtılan temettünün sırasıyla, Fenerbahçe, Galatasaray ve Beşiktaş için %15, %37,05 ve %30'luk kısmı üçüncü kişi yatırımcılara kalmakta, geri kalanı ise kendi kulüplerine kaynak transferi olarak dönmektedir.

Aşağıdaki Grafik'te halka arzdan 2007 yılına kadar toplam dağıtılan temettünün Kulüp ve yatırımcılara düşen payları yer almaktadır:

Şekil 4. “ Üç Büyükler”in Halka Arz-2007 Arası Dağıtılan Temettü Payları Grafiği

Sonuç itibariyle, Galatasaray ve Fenerbahçe hisselerine yabancı yatırımcının ilgisi bu açıdan devamlı artacaktır. Ancak, bu şekilde halka arz, şirketlerin olmayan kârlarını dağıtmalarına neden olmuş, böylece yüksek temettü sonucu, şirketlerin uzun vadede aktiflerinde ciddi erimeler meydana gelmiştir. Mali gösterge olarak, yönetim açısından son yıllarda devamlı sorunlar yaşayan Galatasaray için bu bilinen bir gerçektir. Mali gösterge olarak birbirinden tamamiyle farklı bu şirketlerin İMKB’de aynı çatı altında işlem görüyor olması sağlıklı analizlere imkan verememektedir. Ancak, bilinen bir gerçek vardır; Avrupa’daki gibi Beşiktaş’ın yatırımcısını hem gelirlerine hem de giderlerine ortak ettiği halka arz yöntemi, piyasada en doğru yöntem olarak savunulmaktadır (İkiz, 2007).

1.2.4 “Üç Büyükler”in Borsa Performansı

Avrupa’da 1997 yılında başlayan futbol kulüplerinin halka arz girişimleri, Türkiye’de 2002 yılında Beşiktaş ve Galatasaray, 2004 yılında Fenerbahçe ve 2005 yılında da Trabzonspor ile gerçekleşmiştir. Beşiktaş Futbol Yatırımları Sanayi ve Ticaret A.Ş.’nin hisseleri “BJKAS”, Galatasaray Sportif Sınai ve Ticari Yatırımlar A.Ş. “GSRAY”, Fenerbahçe Sportif Hizmetleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. “FENER”, Trabzonspor Sportif A.Ş. de “TSPOR” koduyla İMKB’de işlem görmeye başlamıştır. Halka arz edilen futbol şirketleri, İMKB’nin alt endeksi olan “Spor Endeksi”nde işlem görmektedir.

Beşiktaş ile diğer iki Şirket'in halka arz girişimleri, yöntem olarak birbirinden farklılık gösterdiği için, karşılaştırılabilir tam bir borsa analizi yapmak sağlıklı olmamaktadır.

İMKB'de 322 şirket işlem görmektedir. 322 şirket arasında yer alan futbol şirketlerinin borsadaki performansları analiz edilirken diğer şirketlerden farklı değerlendirmek gerekmektedir. Bunun nedeni, bu şirketlerin spor alanında faaliyet göstermesi ve hisseyi takip eden yatırımcı grubu içinde kendi kulüplerinin taraftarlarının da yer almasıdır. Burada kastedilen şudur; borsada işlem gören normal bir şirketin piyasadaki performansı incelenirken mali analiz verileri temel kaynaklardan biri olmakta iken, futbol şirketleri için, bu yeterli olmamakta önemli bir maçtaki sportif başarı, rakiplerinin başarısı gibi belirsizlikler, ilgi çeken transferler, yönetim değişikliği, büyük yatırımlar gibi taraftarları direkt etkileyen birçok faktör de, bu şirketlerin borsadaki performansını etkileyebilmektedir.

Futbol, içinde belirsizlik faktörünü de barındırdığından riskli bir sektördür. Bununla ilgili olarak Sezgin'in 2007 yılındaki araştırmasında futbol şirketlerinin beta katsayıları incelenmiş ve 1 sayısından çok uzakta bulunmuştur. Bunun anlamı, futbol şirketlerinin seyrinin İMKB'nin genel seyrinden farklı olduğudur. Durumu açıklayıcı Borsa grafikleri bu bölümün sonunda yer almaktadır. Sezgin'e göre, sonucun böyle olmasının nedenleri arasında, şirketlerin farklı halka arz yapıları, yukarıda sözü edilen futbola has belirsizlikler, yönetim kararları ve dernek-şirket ilişkilerinin hisse fiyatlarına doğru yansımaması gösterilmektedir. Her ne kadar bu farklılık çoğu analist ve yorumcu tarafından net bir şekilde açıklanamasa da, sportif başarı ile mali performansın birbirine doğrudan etkide bulunduğu bir gerçektir (Akşar, 2004). Bu ilişkiyi yansıtan iyi bir örnek Juventus'tur. Halka arzdan çok yüksek gelir sağlayan kulübün piyasa değeri, sahalarda göstermiş olduğu düşük performans nedeniyle ciddi olarak düşmüştür. Almanya borsasında işlem gören Borussia Dortmund da aynı şekilde elde ettiği sportif başarısızlıklar nedeniyle, piyasa değerinin yarısını kaybetmiştir (Sevim ve Güven, 2002). Ancak, çoğu zaman sadece sportif başarı da yeterli olmamaktadır. Dolayısıyla, kulüpler sahalardaki sportif başarılarını ancak kurumsal yönetim ilkelerine bağlı bir yönetim ile mali tablolarına sağlıklı ve istikrarlı bir şekilde yansıtılabildikleri takdirde, borsada devamlı yükselen bir eğilim gösterebilirler.

İMKB'de işlem gören Fenerbahçe, Galatasaray ve Beşiktaş'ın hisselerinin halka arzdan günümüze sağladığı getiri Tablo 14'te sunulmuştur.

Tablo 14. "Üç Büyükler" in Halka Arz-Mayıs 2008 Arası Hisse Senedi Fiyat (YTL) ve Getirileri

	Halka Arz Fiyatı (Düzeltilmemiş)	Halka Arz Fiyatı (Düzeltilmiş)	Mayıs, 2008 Fiyatı	% Getiri
Fenerbahçe	10,5	10,5	55,5	428,6
Galatasaray	87	29,8	106	255,7
Beşiktaş	57,5	2,7	2,05	-24,1

Kaynak: www.analiz.com

Yukarıdaki Tablo'dan da görüldüğü üzere, Fenerbahçe halka arzdan bu yana %428,6 getiri ile yatırımcısına en çok kazandıran şirket olmuştur. Son 1 yılda da İMKB 100 endeksine göre en fazla getiri sağlayan hisseler arasında %65,15 getirisi ile beşinci sırada yer almıştır. Son aylarda borsada yaşanan yüksek düşüişlere rağmen, Fenerbahçe hisselerinin devamlı olarak yükselmesindeki en büyük neden, profesyonel yönetimi ile taraftarına sağladığı güven ve Fenerium'un halka arz söylentileridir (Anonim, 2008). Hisse senedi getirilerinin artmasının bir diğer nedeni de, yatırımcısı olduğu taraftarlarının halka arzda satın aldıkları hisseleri bir anı olarak tutmak isteği nedeniyle satışların fazla olmamasıdır.

Fenerbahçe yönetiminin kuvvetli olması, yatırımlara çok pay ayrılması, takımın sahalardaki sportif başarısı, transferleri ve tüm bunlarla kulübün taraftarına sağladığı güven, hisse alımlarını her geçen gün daha da arttırmış ve Şirket'in değeri günümüzde 1 milyar Amerikan Doları'nı aşmıştır (Temmuz, 2008 değeri: 1,763 milyon Amerikan Doları). Böylece Fenerbahçe, borsadaki 322 şirket arasında en değerli 40. şirket olmuştur (Milliyet Gazetesi, Şubat 2008). Deloitte'nin 2006/2007 futbol sezonu için hazırladığı "Deloitte Futbol Para Ligi" raporunda, Fenerbahçe 2006/2007 sezonunda 87.2 milyon Euro tutarındaki geliri ile dünyanın en çok kazanan futbol kulüpleri aday listesinde 25. sırada yer almaktadır.

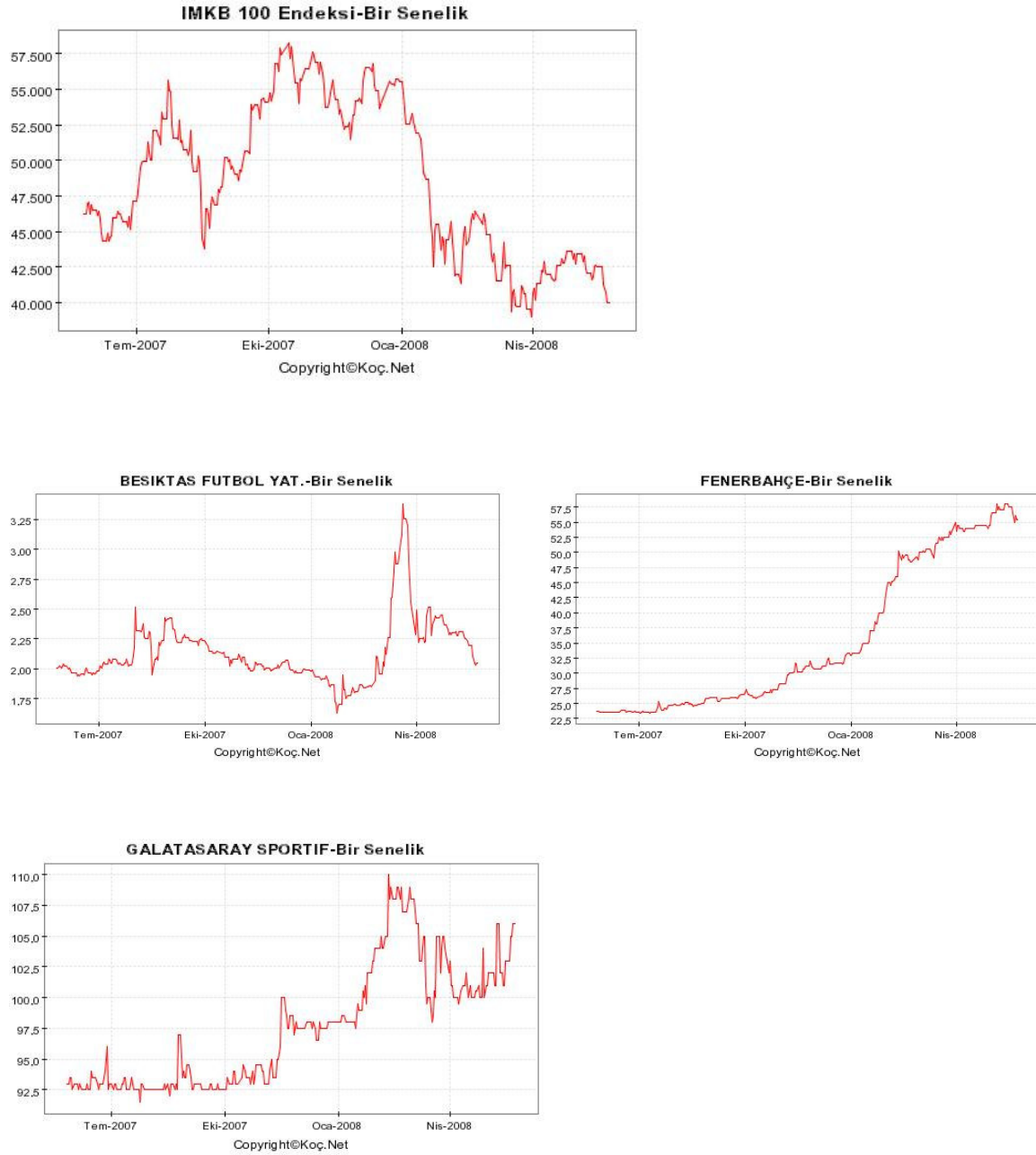
Fenerbahçe'den sonra, halka arzdan bu yana %255,7 getiri ile Galatasaray ikinci sırada yer almaktadır. 2008 yılının Temmuz ayında 235 milyon Amerikan Dolar'lık piyasa değeri ile Fenerbahçe'nin %13'ü olan Galatasaray'ın, halka arzdan itibaren yürüttüğü yüksek temettü politikası, yatırımcı için çok önemli bir faktör olmuş ve Şirket her ne kadar mali açıdan çok zor günler geçirse de, hisseleri yatırımcı açısından devamlı talep görmüştür. Ancak, son aylarda, mali tablolarında futbolcu giderlerinin de yer aldığı Futbol A.Ş ile birleşme sürecinde olan Şirket'in bu vesileyle temettü dağıtımının azalacağı beklenmektedir.

Dolayısıyla, bu beklenti sonucu Galatasaray'ın hisselerinde ciddi düşüşler yaşanabilir (Anonim, 2008).

Fenerbahçe ve Galatasaray ile karşılaştırıldığında, Beşiktaş'ın halka arzdan bu yana getirisi ters yönde gerçekleşmiştir. Bunun sonucu olarak, yüksek temettü imkanı bulunamayacağı için Beşiktaş hisseleri yatırımcı açısından cazip görünmemektedir. Nitekim Şirket, 2004'ten bu yana, kâr açıklayamadığı için temettü dağıtamamıştır. Beşiktaş'ın 2008 yılının Temmuz ayındaki piyasa değeri 84 milyon Amerikan Doları olup, Fenerbahçe'nin piyasa değerinin %5'i civarındadır.

Sonuç itibariyle, “Üç Büyük”lerin borsa performansları incelendiğinde, sahalardaki sportif başarılarının ancak profesyonel bir kurum anlayışı ile birleştirildiğinde Şirket'e yüksek getiriler sağlayabileceği görülmektedir.

Şekil 5. “Üç Büyükler”in Son 1 Yıllık İMKB 100 Endeksi ile Karşılaştırmalı Borsa Performansları

Kaynak: <http://www.koc.net/finans/finansalgrafik.jsp>

İKİNCİ BÖLÜM

KULÜPLERİN VE FUTBOL ŞİRKETLERİNİN GELİR VE GİDERLERİ

2.1. Kulüplerin Sportif ve Sportif Faaliyet Dışı Gelirleri

Kulüpler, profesyonel sportif faaliyetleri haricinde, takımla ilgili her türlü ürün satışı, lokal, sosyal tesis, otopark, sağlık merkezleri, spor okulları işletmesi gibi mal ve hizmet satışı da gerçekleştirmektedir.

Bu bölümde, TFF tarafından açık olarak tanımlanmamasına rağmen, kulüplerin kendi tüzüklerinden, denetçi raporlarından, Murat Başaran'ın makalelerinden, Dernekler Kanunu'ndan ve SPK'nın 9/181 sayılı düzenlemesinden yola çıkılarak, kulüplerin ve futbol şirketlerinin gerçekleştirdikleri faaliyetleri ile ilgili gelirleri ana hatlarıyla aşağıda sunulmuştur:

a- Karşılaşma Hasılatları

TFF tarafından düzenlenen her türlü resmi veya özel profesyonel karşılaşmalardaki bilet satışlarından TFF'ye ödenen kısım sonrası elde kalan gelirler ve kombine/sezonluk ve teberru bilet¹⁰ satışı gelirleridir.

b- Sporcu Transferi ve Kiralamaları

Bir futbolcunun oynadığı spor kulübüyle sözleşmesi devam ederken bonservisinin (oynama hakkı) başka spor kulübüne transferi veya kiralanması sonucu oluşan gelirlerdir.

c- Üyelik Aidat Gelirleri

Üyelerin Derneğe ödemekle yükümlü oldukları kulüp üyelik ücretlerinden elde edilen gelirlerdir. Bu gelir kalemi, Dernekler Kanunu'nun 60. maddesine göre, dernek gelirlerinin en önemlisi ve dernek tüzel kişiliğinin devamı açısından en temel olanıdır.

¹⁰ Bilet bedeline ek olarak yapılan bağış ve yardım tutarını da içeren bilet türü.

d- Bağış ve Yardımlar

Dernekler Kanunu'nun 60. maddesine göre, siyasi partiler, Şirketler, iÇi ve iŐveren sendikaları ve diğer mesleki kuruluşlar tarafından yapılan nakit, spor malzemesi, tesis, lokal, tesislerin bakım ve onarımı vs. gibi konularda yapılan yardımlar ile FIFA ve UEFA tarafından uluslararası sahada faaliyet gösteren spor kulüpleri ve federasyonlarına yapılan para yardımlarıdır.

e- İsim Hakkı Gelirleri

Kulüp ismi, arması, logosu, bazı futbolcuların resim ve imzalarının mallar üzerinde kullanılması, devredilmesi ve kiralanması sonucu elde edilen gelirlerdir. Bunlar ticari mallar üzerinde olabileceği gibi, spor-toto, loto benzeri futbol bahislerinde de olabilir. Bahis oyunları sonucu elde edilen hasılat tutarından kulüplere dűŐen pay her ne kadar %20 olsa da, %18'i TFF'nin payı olarak bırakılmaktadır.

f- Yayın Hakkı Gelirleri

Profesyonel Türkiye 1. Süper Ligi ve Türkiye 2. Ligi karŐılaŐmalarının yayın hakları ve Türkiye ve Avrupa Kupası gibi özel statülu karŐılaŐmaların resmi veya özel yayın kuruluşları tarafından radyo ve televizyonlarda yayınlanmasından sağlanan gelirlerin TFF tarafından öngörülen usuller çerçevesinde kulüplere dağıtılan bölümünden TFF'ye verilen pay sonrası elde kalan kısmıdır. Bu hususlar, 3813 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanun'un 29. maddesi, TFF Yayın Talimatı'nın 1. maddesi ile TFF Ana Statüsü'nün 61.maddesinde belirtilmiştir. Süper Lig'e ait yayın gelirleri TFF'nin 2005 yılından itibaren yürürlüğe koyduğu yeni "havuz sistemi"ne göre belirlenmektedir.

g- Reklam Gelirleri

TFF'nin "Forma ve Reklam Talimatı" hükümlerinde de belirtildiği üzere, karşılaşmalara katılacak futbolcular ve görevlilerin, spor giysilerinde, oyun sahasında veya oyun sahasını çevreleyen alanlarda kullanılabilecek gerçek veya sanal reklam ile reklam

sayılabilecek hertürlü reklamcılık faaliyetinden elde edilen gelirlerdir. Bu gelirler, forma reklamları ve stadyum reklamları gelirleri olarak iki gruptan oluşmaktadır

h- Sponsorluk Gelirleri

Ticari işletmeler tarafından kulüplerin bazı giderlerinin sponsorluk hizmeti adı altında nakdi veya aynı olarak karşılanmasıdır.

i- Stadyum Gelirleri

Son yıllarda, hem Avrupa'da hem de ülkemizde, giderek bir sosyal faaliyet kompleksi haline alan stadyumlarda gerçekleşen faaliyetlerden elde edilen gelirlerdir. Bunlar, kompleks içi restaurant, sinema, toplantı salonları gelirleri ile, karşılaşmalar sırasında büfelerden elde edilen satış gelirleri ve gerçekleştirilen kurs ve seminer gibi etkinliklerden sağlanan gelirlerdir.

j- Tesis-Stadyum Kira Gelirleri

Diğer spor kulüplerine veya şirketlere spor veya ticari amaçlarla stadyumlarının, toplantı salonlarının, büfelerinin veya kompleksin diğer bazı yerlerinin tamamının veya bir kısmının kiralanması sonucu elde edilen gelirlerdir. Bunlar, Dernekler Kanunu'nun 60. maddesinde mal varlığından elde edilen gelirler olarak sınıflandırılmış ve bu anlamda asli gelirler olarak kabul edilmiştir.

k- Mal Varlığı Gelirleri

Mal varlığı satış, temlik veya devrinden sağlanan gelirlerdir.

l- Menkul Kıymet Gelirleri

Faiz, repo ve diğer menkul kıymetlerden elde edilen gelirlerdir.

m- Sporcu Tecil ve Vize Gelirleri

Profesyonel oyuncuların düzenlenen karşılaşmalara katılabilmeleri işlemlerinden sağlanan gelirlerdir.

n- Tazminat, Cezalar ve Ödüller

Kulüp veya sporcu tarafından elde edilen ödül, prim vs. gibi gelirler ile düzenlemelere aykırı eylemler neticesinde suçlu bulunan kulüpler tarafından mağdur kulübe ödenen tazminatlardır.

o- Spor Malzemesi ve Hediye Ürün Satışı

Kulüplerin spor mağazalarında takım ile ilgili her türlü ürün satışından elde edilen gelirlerdir.

p- Diğer Gelirler

Piyango, balo, eğlence, temsil, konferans vs. gibi faaliyetler düzenlemek suretiyle elde edilen gelirlerdir.

2.2. Üç Büyük Futbol Şirketi'nin Gelir Tablosunda Yer Alan Faaliyet Gelirleri

Beşiktaş hariç, Fenerbahçe ve Galatasaray Kulüpleri'nin farklı şirketleşmesinden dolayı, Kulüp ve Şirket bünyesinde gerçekleşen gelir ve giderler aynı değildir. Bundan dolayı, bu bölümde Şirketler'in gelir ve giderleri açıklanacaktır.

Şirketler, halka açık olduklarından dolayı, İMKB'de yayımlanan bağımsız denetçi raporları çalışmamıza temel kaynak teşkil etmektedir.

2.2.1. Beşiktaş Futbol Yatırımları Sanayi ve Ticaret A.Ş. Gelirleri

Beşiktaş Futbol Yatırımları Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin 2006 ve 2007 yılları itibariyle mali tablolarında yer alan gelirleri Tablo 15'te karşılaştırmalı olarak sunulmuştur:

Tablo 15. Beşiktaş Futbol Yatırımları Sanayi ve Ticaret A.Ş.’nin Gelirleri

Gelir Hesapları	1 Haziran 2006 - 31 Mayıs 2007 (bin YTL)	1 Haziran 2005 - 31 Mayıs 2006 (bin YTL)
TV Yayın Gelirleri	30.039	29.504
Reklam ve Sponsorluk Gelirleri	11.632	10.141
Maç Hasılatları	3.425	2.131
İsim Hakkı Gelirleri	4.360	4.363
Lisans Geliri	367	708
Futbolcu Kira Gelirleri	25	2.261
Bonservis Geliri	388	-
Futbolcu Cezaları	573	559
Kombine Kart Hasılatı	9.570	7.709
Futbolcu Satış Geliri	-	7.797
Sigorta Satışı	58	66
Seyahat Satışı	1.166	804
Lisanslı Ürün Satışı	8.052	6.229
Diğer	557	1.255
Toplam	70.212	73.527

Kaynak: Beşiktaş Futbol Yatırımları Sanayi ve Ticaret A.Ş. 31.05.2007 Tarihi İtibariyle Seri: XI No: 25 Sayılı Tebliğe Göre Hazırlanmış Konsolide Denetçi Raporu

Şirket’in mali tablolarında yer alan gelirleri aşağıda açıklanmıştır:

a- Temettü Gelirleri

Şirket, kurumlar vergisi muafiyetinden yararlanabilmek için ticari faaliyetleri kendi bünyesinden ayırmış ve Beşiktaş Sportif Ürünler Sanayi ve Ticaret A.Ş., BJK Beşiktaş Turizm İşletmeleri ve Yatırımları Sanayi ve Ticaret A.Ş ve Beşiktaş Sigorta Aracılık Hizmetleri A.Ş. adlı şirketleri %99,9 ortaklığı ile kurmuştur. Bu şirketler, elde ettiği kârın tamamını Beşiktaş Futbol Yatırımları Sanayi ve Ticaret A.Ş.’ye temettü olarak dağıtmaktadır. Bu gelirler, Tablo 15’te yer alan “seyahat satışı”, “sigorta satışı” ve “lisanslı ürün satışı” gelirleridir ve toplam gelirlerin %13’üdür (2006- %10).

b- Futbolcularla İlgili Gelirler/Kâr ve Zararlar

Beşiktaş'ın Galatasaray ve Fenerbahçe'den en büyük farkı, bu gelirlerin mali tablolarında yer almasıdır. Bu gelirler, takımdan ihraç edilecek futbolcuların bonservis gelirleri, futbolcu satışlarından elde edilen kâr veya zararları ve tecrübe kazanması açısından başka takımlara kiraya verilen futbolcuların kira gelirleridir. Bu gelirlerin tutarı, o sezonda satılan veya kiraya verilen futbolcuların sayısına ve kalitesine göre değişmektedir (İkiz, 2007).

c- Maç Gelirleri

Beşiktaş takımının İnönü Stadyumu'nda oynadığı maçların gişe hasılatları ile Şampiyonlar Ligi başarılarından elde edilen gelirlerdir. Bu gelirler, 5 grupta toplanmaktadır:

i) Türkiye Profesyonel 1. Lig Maç Gelirleri

Beşiktaş'ın İnönü Stadyumu'nda oynadığı 17 maçtan elde ettiği hasılattır. Özellikle, kombine bilet satışları tahsilatının sezon başında yapılmış olması bakımından garantili bir gelir kaynağıdır.

ii) Türkiye Kupası Maç Gelirleri

Beşiktaş'ın, Türkiye Kupası'nda kazandığı puanlara karşılık elde edilen gelirlerdir.

iii) Şampiyonlar Ligi Maç Gelirleri

Şampiyonlar Ligi maçlarına katılımın çok olması ve biletlerin diğer maçlara göre daha pahalı olmasından ötürü, bu maçlardan sağlanan gelirler her zaman daha yüksek tutarlıdır.

iv) UEFA Kupası Maç Gelirleri

UEFA Kupası maç gelirleri, Şampiyonlar Ligi maçlarında olduğu gibi, katılımın yüksek olması ve biletlerin daha pahalı satılması sebebiyle yüksek kazanç sağlayan gelirlerdir.

v) Özel Maçlar

Lig öncesi ve devre arası hazırlık maçlarından sağlanan gelirlerdir ve düşük nitelikli gelir kaynağıdır.

d- Avrupa Kupaları Performans Gelirleri

Şirket'in en önemli gelir kaynaklarından birisidir. UEFA'nın düzenlediği Şampiyonlar Ligi ve UEFA Kupası gelirlerinden oluşmaktadır. Şampiyonlar Ligi'nde oynamaya hak kazanan her takım, 5.5 milyon İsviçre Frangı katılım payı ile her galibiyet için 500.000 Frank, her beraberlik için 250.000 Frank prim kazanmaktadır. İkinci tura çıkan takımlar katılım için 3 milyon, her galibiyet için 500.000 ve beraberlik için 250.000 İsviçre Frangı prim almaktadır. Çeyrek Finale çıkan 8 takım 4'er milyon Frank, yarı finale çıkan 4 takım ise 5'er milyon Frank prim almaktadır. Buradaki en önemli husus, sportif başarı ne kadar çok olursa, kazanılan primler o kadar artmaktadır. Bu primler haricinde, UEFA'nın Şampiyonlar Ligi'nden elde ettiği gelirlerin %30'u ise Kulüp'te bırakılmaktadır (İkiz, 2007). Beşiktaş takımı 2003-2004 sezonunda katıldığı Şampiyonlar Ligi'nden toplam 7.7 milyon YTL gelir elde etmiştir (Akyüz, 2005, s. 29)

e- Reklam Gelirleri

Beşiktaş Futbol Yatırımları Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin reklam gelirleri, formalara alınan reklamlar, İnönü Stadyumu pano ve kale dış çizgisi reklamlarından sağlanan gelirler ile stadyum içi işletmecilik gelirleri ve Billboard reklam gelirlerinden oluşmaktadır (İkiz, 2007). Şirket, 2006 yılında Saran Uluslararası Filmcilik Organizasyon Reklam Ticaret ve Pazarlama A.Ş. ile İnönü Stadyumu reklam alanlarının tahsisi ile ilgili olarak, toplam 12.98 milyon Amerikan Dolar'lık bir anlaşma imzalamıştır. Anlaşmaya göre, reklam

alanlarının satışından Şirket, brüt satış bedelinin %60'ını alacaktır. Anlaşma 2012 yılı Mayıs ayının sonuna kadar geçerli olacaktır.

f- Yayın Gelirleri

Profesyonel yayın gelirleri, Türkiye Süper Ligi, UEFA Şampiyonlar Ligi ve diğer karşılaşmalardan sağlanan yayın hakkı gelirleridir.

i. Süper Lig Naklen Yayın Gelirleri

TFF ile medya kuruluşları arasında imzalanan ve bir sezonun tüm yayın haklarını içeren orta vadeli anlaşmalar ile sağlanan gelirlerdir. 1996/97 sezonunda TFF tarafından uygulanmaya başlanan ve 2005/2006 sezonunda yeni uygulaması ile yürürlüğe giren “*havuz sistemine*” göre gelir dağılımı yapılmaktadır. Değişen bu sisteme göre, TFF, havuz gelirlerinin %35'ini “Dayanışma Payı” adında Süper Lig'deki 18 Kulübe eşit olarak dağıtmakta, %14'ü “Şampiyonlar Payı” adıyla önceden Türkiye Ligi'nde şampiyon olmuş kulüplere ligin başlangıcında garanti edilmekte, kalan %51'in %44'ü “Puan Performansı”na göre, son kalan %7'si ise “Sezon Performansı” olarak kulüplere dağıtılmaktadır. Anlaşılmaktadır ki, havuz sistemine göre iyi bir pay alabilmek, takımların elde ettiği sportif başarıyla tamamen doğru orantılıdır.

Yayın gelirlerinin büyük bir kısmı, Süper Lig yayın gelirlerinden oluşmaktadır. 2004-2005 sezonunda Digitürk-TRT ortaklığı tarafından süper lig kulüplerine yapılan 135.9 milyon YTL'den 17.5 milyon YTL Şirket'e düşen pay olmuştur. 2005 yılından sonra getirilen yeni dağıtım sistemi, performans bazlı olduğu için Şirket 2005 yılından itibaren sabit olmayan bir gelir elde etmektedir. 2005/2006 sezonunda havuzdan elde ettiği gelir 19.8 milyon YTL olmuştur (Akşar, 2007).

ii. UEFA Şampiyonlar Ligi Yayın Gelirleri- “Market Pool”

Şampiyonlar ligi yayın gelirleri, turnuvaya katılım ve turnuvada sağlanan başarıya göre belirlenen performans ücreti ve UEFA havuz gelirlerinden oluşmaktadır.

UEFA havuz gelirleri, UEFA'nın yayın, reklam ve sponsorluk gelirlerinden oluşan "UEFA Yayın Havuzu"ndan Şampiyonlar Ligi'ne katılmaya hak kazanan ve UEFA Kupası, Süper Kupa gibi maçlarda final oynayabilecek olan takımlara belli kriterlere göre dağıtılan paydır. UEFA yayın havuz gelirleri, UEFA'nın yayıncılık hakkını verdiği ulusal yayın kuruluşunun UEFA yayın havuzuna yaptığı katkının büyüklüğüne, turnuvaya katılan toplam kulüp sayısına, kulübün önceki sezonda ülkesindeki futbol liginde gösterdiği başarıya, kulübün Şampiyonlar Ligi performansına ve aynı ülkeden katılan diğer kulüplerin Şampiyonlar Ligi performansına göre dağıtılmaktadır (İkiz, 2007)

g- Sponsorluk Gelirleri

Şirket, Acıbadem Sağlık Hizmetleri A.Ş. ile 2008 yılının Mart ayında 2 milyon Amerikan Dolar'lık sponsorluk anlaşması imzalamıştır. 2013 yılının Haziran ayına kadar geçerli olacak Anlaşma, sağlık konusunda her türlü imkan ve hizmetlerin Profesyonel A Takımı'na sunulmasını kapsamaktadır.

Şirket, yine 2008 yılında ONS Spor Malzemeleri ve Tic. A.Ş. ile ürün sponsorluk anlaşması imzalamıştır. Anlaşma, 2010 yılının Mayıs ayına kadar geçerli olacaktır. Anlaşma bedeli, 2008/2009 sezonu için 400.000'er Amerikan Doları sponsorluk ve garanti telif hakkı bedeli, 2009/2010 sezonu için 500.000'er Amerikan Doları sponsorluk ve garanti telif hakkı bedeli ve her iki sezon için toplam 900.000 Amerikan Dolar'lık hediye setini içermektedir.

h- Ticari Ürün Satış Gelirleri

Beşiktaş ürünlerinin satışından sorumlu olan Beşiktaş Spor Ürünleri Tic. A.Ş.'nin dağıttığı temettü gelirlerinden oluşmaktadır.

i- Kombine Kart Hasılatı

Sezonluk olarak satılan kombine kart satışlarından elde edilen gelirlerdir. Beşiktaş'ın 2007-2008 sezonu için kombine kart fiyatları 250-6.000 YTL arasında

değişmektedir. 2006/2007 sezon sonu itibariyle kombine kart satışlarından elde edilen gelir 9.6 milyon YTL'dir.

j- Diğer Gelirler

Spor Toto-Loto, isim hakkı ve Stadyum otopark ücreti gibi gelirlerden oluşmaktadır.

Tablo 15'ten de görüldüğü üzere, Şirket'in gelirlerinin yaklaşık %59'u (2006-%54) yayın hakkı ve sponsorluk gelirlerinden oluşmaktadır. Bu gelirlerin yanında, maç hasılatları, isim hakkı gelirleri, kombine kart hasılatı toplam içinde %25'lik (2006- %19) bir paya sahiptir.

2.2.2. Galatasaray Sportif Sınai ve Ticari Yatırımlar A.Ş. Gelirleri

Galatasaray Sportif Sınai ve Ticari Yatırımlar A.Ş.'nin 2006 ve 2007 yılları itibariyle mali tablolarında yer alan gelirleri aşağıdaki Tablo'da karşılaştırmalı olarak sunulmuştur:

Tablo 16. Galatasaray Sportif Sınai ve Ticari Yatırımlar A.Ş.'nin Gelirleri

Gelir Hesapları	1 Haziran 2006 - 31 Mayıs 2007 (bin YTL)	1 Haziran 2005 - 31 Mayıs 2006 (bin YTL)
Yayın hakkı gelirleri	39.564	23.458
Sponsorluk gelirleri	10.532	8.477
İsim hakkı gelirleri	7.050	4.290
Reklam gelirleri	5.178	6.496
UEFA performans gelirleri	6.591	-
Toplam	68.915	42.721

Kaynak: Galatasaray Sportif Sınai ve Ticari Yatırımlar A.Ş. 31.05.2007 Tarihi İtibariyle Seri: XI No: 25 Sayılı Tebliğe Göre Hazırlanmış Denetçi Raporu

Kulüp ile Şirket arasında 2000 yılında imzalanan Lisans Sözleşmesi ile futbol takımına ait aşağıda sunulan gelirler 30 yıllığına Şirket'e kiralanmıştır. Bu gelirlerden sadece

stadyum gelirleri kira işlemine konu edilmemiştir. Şirket'in mali tablolarında yer alan gelirleri aşağıda detaylı bir şekilde açıklanmıştır:

a- Yayıncılık Gelirleri

Yayıncılık gelirleri, Süper Lig, UEFA Şampiyonlar Ligi ve diğer karşılaşmalardan sağlanan yayın hakkı gelirleridir. Diğerlerinde olduğu gibi, 2004-2005 sezonunda Digitürk-TRT ortaklığı tarafından süper lig kulüplerine yapılan 135.9 milyon YTL'lik toplu ödemedeki Şirket'e düşen pay 17.5 milyon YTL olmuştur. 2005 yılından itibaren getirilen yeni dağıtım sistemi ile Şirket sabit olmayan bir gelir elde etmektedir. 2005/2006 sezonunda havuzdan elde ettiği gelir 21.4 milyon YTL olmuştur (Akşar, 2007).

b- Sponsorluk Gelirleri

Bu gelirler, en çok medya görüntüsü alan ve logosu ön plana çıkan "Ana Sponsor", takımın spor ürünleri ve ekipmanlarını temin eden "Teknik Sponsor" ve takımın katıldığı her aktivitede yalnızca temsilcisi olduğu o markanın ürünlerinin kullanıldığı "Tek Yetkili / Kurumsal Sponsorlar"dan sağlanan gelirlerden oluşmaktadır (İkiz, 2007).

Şirket'in 2006/2007 sezonundaki sponsorları, Avea, Adidas, Cola Turka, Efes Pilsen, Samsung, Ankara Sigorta, Doğan Online, All Star, Sarar, Acıbadem Hastaneleri, Fortisbank, Doğu Oto ve Temsa gibi yerli ve uluslararası kuruluşlardır.

Şirket, Avea ile gerçekleştirdiği ana sponsorluk anlaşmasından, 2009 yılına kadar 3 milyon Amerikan Doları gelir elde edecektir (Akyüz, 2005, s. 24). Şirket'in malzeme sponsoru Adidas'tır.

c- Reklam Gelirleri

Reklam panoları, saha içi ve dışı ile televizyon kanalları vasıtasıyla elde edilen reklam gelirleridir. Şirket'in en büyük iki reklam geliri; Ali Sami Yen Stadyumu'nun ve Florya antrenman sahasının hem içi hem dışındaki reklam alanlarından sağlanmaktadır. Reklam gelirlerinde, birinci sırayı saha kenarlarındaki reklam panoları (%19), ikinci sırayı

maçtan önce televizyonlardaki reklamlar (%19) almakta, üçüncü sırayı ise, maç sırasındaki saha kenarı reklamları (%18) ve son olarak da maç sırasında televizyonlardaki reklamlar (%17) almaktadır.

Şirket'in 2006/2007 sezonunda stadyum dış cephe ve giriş kapısı üstü ve yanı için Avea reklamları, kale ağlarının arkasında yer alan üç boyutlu pano uygulaması için ise Özsüt reklamları kullanılmıştır.

d- İsim Hakkı Gelirleri

Kulübün ismi, arması, logosu, sporcularının fotoğraf ve imzalarının ticari ürünlerde kullanılması, devredilmesi veya kiralanması sonucu sağlanan gelirlerdir. Bunun için, Şirket isim hakkını ilgili ticari ürün üreticilerine vermektedir.

e- Avrupa Kupaları Performans Bazlı Gelirler

UEFA'nın düzenlediği Şampiyonlar Ligi ve UEFA Kupası ile ilgili başlangıç ve performans primleri ve UEFA'nın bu karşılaşmalar neticesinde sağladığı gelirlerden kulüplere dağıttığı gelirlerdir. Dolayısıyla, UEFA karşılaşmalarına katılan takım, ne kadar çok maç kazanırsa, o kadar gelirlerini arttırabilmektedir. Galatasaray Spor Kulübü'nün Şirket ile yaptığı sözleşmeye göre, UEFA'nın Şampiyonlar Ligi'nden elde ettiği kazançtan Kulübe dağıttığı kısmın %30'u Şirket'e aittir. Geri kalan %40'ı oyunculara dağıtıldıktan sonra kalan %30'u ise Kulüp'te bırakılmaktadır (İkiz, 2007). Şirket'in 2007 yılında sağladığı UEFA performans gelirleri 6.5 milyon YTL'dir.

Tablo'dan da görüldüğü üzere, Şirket'in gelirlerinin yaklaşık %74'ü (2006-%72) yayın hakkı ve sponsorluk gelirlerinden oluşmaktadır. Sponsorluk gelirlerinde geçen yıla göre, Fortisbank ve Samsung ile yapılan sponsorluk anlaşmalarından ötürü %16'lık bir artış meydana gelmiştir. 2007 yılında, toplam gelirler içinde üçüncü sırayı %10'luk pay ile isim hakkı gelirleri (2006-reklam gelirleri-%15), dördüncü ve beşinci sırayı sırasıyla %9'luk pay ile UEFA performans gelirleri (2006-isim hakkı gelirleri) ve %7 ile reklam gelirleri almaktadır.

2.2.3. Fenerbahçe Sportif Hizmetler Sanayi ve Ticaret A.Ş Gelirleri

Fenerbahçe Sportif Hizmetler Sanayi ve Ticaret A.Ş'nin 2006 ve 2007 yılları itibariyle mali tablolarında yer alan gelirleri aşağıdaki Tablo'da karşılaştırmalı olarak sunulmuştur:

Tablo 17. Fenerbahçe Sportif Hizmetler Sanayi ve Ticaret A.Ş'nin Gelirleri

Gelir Hesapları	1 Haziran 2006 - 31 Mayıs 2007 (bin YTL)	1 Haziran 2005 - 31 Mayıs 2006 (bin YTL)
Turkcell Süper Ligi naklen yayın gelirleri	21.806	20.051
Stad hasılatı	12.008	11.490
Stad içi reklam ve sponsorluk gelirleri	9.736	9.912
İsim hakkı gelirleri	6.934	5.230
Şampiyonlar Ligi gelirleri	-	2.892
Diğer gelirler	-	132
Toplam	50.484	49.707

Kaynak: Fenerbahçe Sportif Hizmetler Sanayi ve Ticaret A.Ş 31.05.2007 Tarihi İtibariyle Seri: XI No: 25 Sayılı Tebliğe Göre Hazırlanmış Denetçi Raporu

2004 yılında Fenerbahçe Spor Klubü ile Şirket arasında yapılan Lisans Kiralama Sözleşmesi ile Kulübün Fenerbahçe'ye kiraladığı haklar neticesinde gerçekleşen ve Şirket'in mali tablolarında yer alan gelirleri aşağıda açıklanmıştır

a- Yayın Gelirleri

Kulübün futbol faaliyetleri ile ilgili tüm yayın gelirleri Şirket bünyesindedir. Yayın gelirleri, diğer kulüplerde de olduğu gibi, Türkiye Süper Ligi, UEFA Şampiyonlar Ligi ve diğer karşılaşmalar ile ilgili yayınlardan elde edilen gelirlerdir. Yayın gelirlerinin büyük bir kısmı, Süper Lig yayın gelirlerinden oluşmaktadır. Beşiktaş ve Galatasaray'da olduğu gibi, 2004-2005 sezonunda Digitürk-TRT ortaklığı tarafından süper lig kulüplerine yapılan 135.9 milyon YTL'den 17.5 milyon YTL Şirket'e düşen pay olmuştur. 2005 yılındaki yeni dağıtım sistemi performansa dayalı olduğu için Şirket, 2005 yılından itibaren sabit olmayan bir gelir elde etmeye başlamıştır. 2005/2006 sezonunda havuzdan elde ettiği gelir 23.1 milyon YTL olmuştur (Akşar, 2007).

b- Stadyum Gelirleri

Şirket, Fenerbahçe Spor Kulübü ile yaptığı “Temlik Sözleşmesi”ne göre 2004/2005 sezonundan itibaren 2033 yılının Kasım ayı sonuna kadar elde edilecek Şükrü Saraçoğlu Stadyum gelirlerinden her yıl sabit olarak 8.5 milyon Amerikan Doları pay alacaktır (İkiz, 2007). Kulübün stadyum geliri bu tutarın altında dahi kalsa Şirket’e düşecek pay aynı olacaktır (Akyüz, 2005). Kulübün Şükrü Saracoğlu Stadyumu’nu UEFA’nın beş yıldızlı stadları arasına girecek şekilde yaptırması sonucu, kombine bilet satışlarında çok büyük artışlar meydana gelmiş ve bu hususta rakiplerine büyük farklar atmıştır. Dolayısıyla, önceleri gelirlerin çoğunluğu yayıncılıktan gelir iken, Stadyum’un modernleştirilmesi ve getirilen yıldız transferler sonucu izleyici potansiyeli artmış ve bu bağlamda stadyum gelirleri de çok büyük önem kazanmıştır (Anonim, 2008).

c- Reklam Gelirleri

Reklam gelirleri, Şükrü Saraçoğlu Stadyum içi ve dışı ve tüm tesis reklam alanlarından elde edilen gelirler ile forma reklam gelirlerinden oluşmaktadır. Şirket ile Profesyonel Futbol Takımı’nın ana sponsoru Avea arasında daha önceden varolan reklam sözleşmesi 2008/2009 sezonu sonuna kadar yıllık 700.000 Amerikan Doları bedelle uzatılmıştır. Sözleşmeye göre, reklam gelirlerinin tamamı Şirket’e aittir.

d- Sponsorluk Gelirleri

Sponsorluk ana, teknik ve diğer sponsorluk gelirlerinden oluşmaktadır. Şirket’in Avea ile gerçekleştirilen ve yılda 3 milyon Amerikan Doları tutarında gelir sağlanan forma sponsorluk anlaşması 2009 Haziran ayına kadar uzatılmıştır.

e- Şampiyonlar Ligi Performans Gelirleri

Şirket’in UEFA’nın düzenlediği Şampiyonlar Ligi, UEFA ve Süper Kupa katılım ve başarı primleri ile UEFA’nın Şampiyonlar Ligi’nden sağlanan gelirlerin Şirket’e düşen payından oluşmaktadır. Kulüp ile yaptığı 30 yıllık anlaşmaya göre, UEFA’nın Şampiyonlar Ligi’nden elde ettiği brüt gelirlerin %20’si Şirket’e aittir. Şirket’in 2006 yılına ait Şampiyonlar Ligi’nden elde ettiği gelir 2.9 milyon YTL’dir.

f- İsim Hakkı Gelirleri

Şirket, Kulüp ile yapmış olduğu anlaşma gereği 30 yıllığına sahip olduğu lisans haklarını başka kurumlarla da alt lisans sözleşmeleri yaparak kullanılmakta ve bundan da isim hakkı geliri elde etmektedir. Bu kurumlar, Fenerbahçe Spor Ürünleri A.Ş. ve Fenerbahçe Televizyon Haber ve Görsel Yayıncılık A.Ş.'dir ("FBTV"). Fenerbahçe Spor Ürünleri ile yaptığı 3 sezonluk alt lisans sözleşmesi ile 2003/2004 sezonundan itibaren Fenerium mağazaları vesilesiyle yüksek tutarlarda gelir elde etmekte ve Fenerbahçe Spor Ürünleri'nin imzalayacağı bütün sözleşme bedellerinin %85'i de Şirket'e transfer edilmektedir (İkiz, 2007). Ayrıca, 2005 yılında yayına giren ve faaliyet merkezi Şükrü Saraçoğlu Stadyumu olan Fenerbahçe TV'nin vergi öncesi kârının %50'si de aralarında yapılan anlaşma gereği Şirket'e bırakılmaktadır (İkiz, 2007).

Kulüp ile Şirket arasında yapılan anlaşma gereği, Fenerbahçe Kültür ve Ticaret Merkezi projesi tamamlandığında Kulüp tarafından elde edilecek gelirler isim hakkı bedeli olarak Şirket'e transfer edilecektir (İkiz, 2007).

Şirket'in gelirlerinin yaklaşık %44'ü (2006-%40) yayın hakkı gelirlerinden, %24'ü (2006-%22) Şükrü Saraçoğlu Stadyum gelirlerinden ve %20'si (2006-aynı) Stadyum reklam ve sponsorluk gelirlerinden oluşmaktadır. Geri kalanı ise, isim hakkı ve var ise Şampiyonlar Ligi gelirleridir.

Yukarıdaki Tablo'da dikkati çeken bir önemli nokta, Galatasaray'da Lisans Sözleşmesi dışı bırakılan stadyum gelirlerinin burada dahil edilmiş olmasıdır.

2.3. Futbol Şirketleri'nin Giderleri

Kulüplerin kurdukları şirketleri aracılığı ile gerçekleştirdikleri sportif ve ticari faaliyetler sonucu çeşitli giderler oluşmaktadır. Bu bölümde "3 Büyükler"nin mali tablolarında yer alan bu giderler detaylı olarak açıklanacaktır.

2.3.1. Beşiktaş Futbol Yatırımları Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin Giderleri

Şirket'in giderleri, diğer kulüplerden farklı olarak teknik kadroya ait giderleri de kapsamaktadır. Bu giderler haricinde, maç giderleri, stad giderleri, UEFA ve Federasyon

giderleri, Lisans kira bedeli, genel yönetim ve satış ve pazarlama giderleri de gelir tablosunda yer almaktadır.

Şirket'in en büyük giderleri, sporcu ve teknik eleman giderleri olup, bu giderler, transfer ücretleri, bonservis ödemeleri, futbolcunun maçlarda oynayıp oynamamasıyla bağlantılı olmayan garanti ödemeleri ve futbolcuları teşvik etmek amacıyla oynadıkları her maç başına kontratlarında belirlenmiş sabit ücret ödemelerinden oluşmaktadır (İkiz, 2007). 2007 yılında bu gider kalemi için 55.6 milyonYTL'lik (2006-40.8 milyonYTL) bir tutar gelir tablosunda "Satışların Maliyeti" hesabına %68'lik pay ile yansıtılmıştır. Bu oran 2006 yılında, %61'dir. Şirket'in sporcu ve diğer eleman giderleri haricindeki 2007 yılına ait diğer giderleri 33.8 milyon YTL'dir (2006-33.1 milyonYTL). Bu giderlere ilişkin detaylı bilgi aşağıda sunulmuştur:

a- Maç giderleri

Maç giderleri, hakem ve gözlemci giderleri, kombine ve diğer biletlerin baskı ve dağıtım masrafları, kapı, gişe kontrol, hasar tazminat, ses düzeni ve video çekim vb. harcamalardan oluşmaktadır. 2007 yılına ait maç giderleri 2.3 milyon YTL'dir (2006-1.9 milyon YTL).

b- UEFA ve TFF Giderleri

Şampiyonlar Ligi'nden sağlanan kazancın %4'ü UEFA Şampiyonlar Ligi kesintisi, maç gelirlerinin %2'si Stadyum hasılat kesintisi ve kombine bilet dışındaki maç biletlerinin %10'u TFF fon kesintisi olarak gider kabul edilmektedir. 2007 yılına ait UEFA ve TFF giderlerinin toplam giderler içindeki payı %1.2'dir (2006- %2).

c- Stadyum Giderleri

Stadyum giderleri, Şirket'in BJK'dan 01.01.2004-31.12.2030 tarihleri arası İnönü Stadyumu'nun kiralanması ile ilgili peşin ödenen 11.5 milyon Amerikan Doları tutarındaki kira bedelinin ilgili döneme ait kısmıdır. Şirket'in gelir tablosunda 2007 yılına ait stadyum giderleri 2.2 milyon YTL'dir (2006- 2.5 milyonYTL).

d- Lisans Kira Gideri

Şirket ile BJK arasında 2002 yılında yapılan Lisans Sözleşmesi sonucu tüm Beşiktaş marka ve haklarının kullanımı Şirket'e geçmiştir. Lisans Sözleşmesi'ne göre, Şirket, BJK'ya her yıl 1 milyon Amerikan Doları'ndan az, 2 milyon Amerikan Doları'ndan fazla olmamak kaydıyla net gelirinin %5'ini lisans hakkı bedeli olarak ödemektedir (Sevim ve Güven, 2002).

Şirket'in Lisans hakkı bedeli peşin olarak BJK'ya ödenmiştir. Her yıl, bu tutardan o yılın payı giderlere aktarılmaktadır.

e- Diğer Giderler

Diğer giderler, sporcu ve antrenör sosyal giderleri, kamp ve tesis giderleri, seyahat giderleri, TFF bölge giderleri ve tesis bakım-onarım giderlerinden oluşmaktadır.

2.3.2. Galatasaray Sportif Sınai ve Ticari Yatırımlar A.Ş. Giderleri

Şirket'in giderleri, Profesyonel Futbol Takımı kira gideri, genel yönetim giderleri, satış ve pazarlama giderleri ve Lisans kira bedelinden oluşmaktadır. Beşiktaş'tan en önemli farkı, teknik kadroya ait hiçbir gider devir sırasında Şirket'e dahil edilmemiştir.

Şirket'in Futbol Takımı kira gideri, 2000 yılında Kulüp ile yapılan 30 yıllık Futbol Takımı Kira hakkından kaynaklanmakta olup, 2005 yılında gerçekleştirilen Ek Protokollerle 25 yıllık kısmının topluca ödenmesine karar verilmiştir. Ödenen tutardan 11.9 milyon Amerikan Dolar'lık kısım, Kulüp'ten olan alacaklara mahsup edilmiş, geriye kalan kısım ise, her yıl eşit biçimde giderleşmektedir.

Şirket'in Lisans kira gideri, yukarıda bahsedilen, isim kullanım hakkından kaynaklanmaktadır. 2005 yılında gerçekleştirilen Ek Protokollerle 25 yıllık kısmının topluca ödenmesine karar verilmiştir. Ödenen tutardan 2.3 milyon Amerikan Dolar'lık kısım, Kulüp'ten olan alacaklara mahsup edilmiş ve kalan kısım, her yıl eşit biçimde giderleşmektedir.

Galatasaray Sportif Sınai ve Ticari Yatırımlar A.Ş.'nin Lisans ve Futbol Takımı Kira Giderlerini de içeren 2007 yılına ait toplam faaliyet giderleri 9.3 milyon YTL'dir (2006-8.5 milyon YTL).

2.3.3. Fenerbahçe Sportif Hizmetler Sanayi ve Ticaret A.Ş'nin Giderleri

Fenerbahçe Sportif Hizmetler Sanayi ve Ticaret A.Ş'nin giderleri, açıkça Ana Sözleşmesi'nde belirtildiği üzere amortismanlar hariç brüt gelirlerinin %10'unu aşmayacak şekilde kâr etmesi garanti altına alınarak düzenlenmiştir (Akyüz, 2005, s. 32).

Galatasaray'da olduğu gibi, Şirket'in giderleri arasında teknik kadroya ilişkin giderler yoktur. Şirket'in gelir tablosunda yer alan giderleri, futbol takımı kira gideri, stadyum giderleri katılım payı, lisans kira bedeli ve genel yönetim ve satış ve pazarlama giderleridir.

a- Futbol Takımı Kira Gideri

FB'den 30 yıllığına kiralanan profesyonel futbol takımına karşılık, 2004-2005 futbol sezonundan itibaren bir önceki yıla ait Şirket gelirlerinin %2'si oranında (500.000 Amerikan Doları'ndan az olmamak kaydıyla) FB'ye ödenen kira bedelidir (Akyüz, 2005, s. 20).

b- Stadyum Katılım Payı

Şirket, 2004/2005 sezonundan başlayarak 30 yıllığına stadyum gelirlerinden yıllık 8.5 milyon Amerikan Doları sabit bir pay alırken, bununla ilgili giderlere yıllık 500.000 Amerikan doları tutarında ortak olmaktadır (İkiz, 2007).

c- Lisans Kira Gideri

Şirket'in Kulüp ile imzaladığı 30 yıllık Lisans hakkına ilişkin kira bedeli olan 27 milyon YTL peşin olarak FB'ye ödenmiştir. Her yıl bu tutardan o yılın payı giderlere aktarılmaktadır.

Şirket'in 2007 yılına ait toplam faaliyet giderleri 6.5 milyon YTL'dir (2006- 6.6 milyon YTL).

2.4. “Üç Büyükler”in Gelir ve Gider Karşılaştırmaları

Bu bölümde, Kulüpler açısından kaynak yetersizliği nedeniyle, sadece şirketleşen tüzel kişiliklerinin gelir ve gider karşılaştırması yapılmıştır. Karşılaştırmada, şirketlerin 1 Haziran 2006-31 Mayıs 2007 özel hesap dönemi itibariyle Seri: XI No: 25 sayılı “Sermaye Piyasasında Muhasebe Standartları Hakkında Tebliğ’e göre hazırlanan, denetimden geçmiş mali tabloları kullanılmıştır.

Karşılaştırma sırasında, Beşiktaş'ın halka arz farklılığı ve bu nedenle diğer şirketlere göre oluşan gelir ve gider yapısındaki farklılık göz önünde bulundurulması gereken en önemli husustur.

2.4.1. Futbol Şirketleri'nin Gelir Karşılaştırması

Bu bölümde üç büyük kulübün İMKB'de işlem gören şirketlerinin 2007 ve 2006 Mayıs özel dönemleri için gelir yapısı karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. İnceleme sırasında Şirketler'in İMKB'ye sunulan bağımsız denetçi raporları kullanılmıştır. Şirketler'in yukarıda açıklanan gelirleri ve tutarları Tablo 18'de sunulmuştur:

Tablo 18. “Üç Büyükler”in 2007 ve 2006 Yıllarına Ait Karşılaştırmalı Ortak Gelirleri (bin YTL)

Gelir Hesapları	1 Haziran 2006-31 Mayıs 2007						1 Haziran 2005-31 Mayıs 2006					
	Galatasaray	%	Fenerbahçe	%	Beşiktaş	%(*)	Galatasaray	%	Fenerbahçe	%	Beşiktaş	%(*)
Yayın Gelirleri	39.563	57	21.806	43	30.039	43	23.458	55	20.051	40	29.504	40
Stadyum Gelirleri	-	-	12.008	24	12.995	19	-	-	11.490	23	9.840	13
Reklam ve Sponsorluk Gelirleri	15.711	23	9.736	19	11.632	17	14.973	35	9.912	20	10.141	14
İsim Hakkı Gelirleri	7.050	10	6.934	14	4.360	6	4.290	10	5.230	11	4.363	6
UEFA Performans Gelirleri	6.590	10	-	-	-	-	-	-	2.893	6	-	-
Toplam	68.914	100	50.484	100	59.026	85	42.721	100	49.576	100	53.848	73

(*) Beşiktaş'ın farklı yapısından dolayı toplam gelirleri sadece bu gelirler değildir.

Kaynak: Fenerbahçe, Galatasaray, Beşiktaş'ın 1 Haziran 2006-31 Mayıs 2007 ve 1 Haziran 2005-31 Mayıs 2006 Tarihi İtibariyle Seri: XI No: 25 Sayılı Tebliğe Göre Hazırlanmış Denetçi Raporu

Yukarıdaki tablodan anlaşılacağı üzere, Şirketler'in ortak olan gelirleri, yayın gelirleri, reklam ve sponsorluk gelirleri, isim hakkı gelirleri ve o sezonda var ise UEFA performans gelirleridir. Ayrıca, Beşiktaş'ın ayrı şirketleşme yapısı neticesinde farklı gelirlere sahip olduğu da görülmektedir. Diğerlerinin mali tablolarında olmayan bu gelirler çoğunlukla,

futbolculara ait satışlardan doğan kâr veya zararlar, maç gelirleri, kombine kart hasılatları ve ticari faaliyetlerde bulunan Şirket'in %99,9'una sahip olduğu bağlı ortaklıklarının faaliyetlerinden elde edilen temettü gelirleridir. Üç büyük Şirket'in daha sağlıklı karşılaştırılabilirliği açısından, her üçünde de olan gelirler dikkate alınmalıdır.

Yukarıdaki tablodan çıkarılacak sonuçlar:

– Üç Büyük Şirket'in de 2 yıla ait toplam ortak gelirlerindeki en büyük payı, “yayın gelirleri” oluşturmaktadır. 2005 yılına kadar eşit bir dağılım payı alan Şirketler, 2005 yılından itibaren performansa dayalı bir pay dağılımından faydalanmaya başlamışlardır. “Üç Büyükler” arasında en yüksek payı Galatasaray (%57) elde etmiştir. Fenerbahçe (%43) ve Beşiktaş'ın payları (%43) aynıdır.

– Fenerbahçe için her iki yılda da toplam gelirler içinde ikinci büyük payı stadyum gelirleri oluşturmaktadır (2007- %24, 2006- %23). Beşiktaş için maç ve kombine bilet hasılatı stadyum geliri olarak kabul edilirse, 2007 yılı için %19'luk pay ile ikinci sırada, 2006 yılı için %13'lük pay ile üçüncü sırada yer almaktadır. Galatasaray'da Ali Sami Yen Stadyum gelirleri Kulüp bünyesinde bırakıldığı için burada yer almamaktadır.

– Galatasaray'da her iki yılda da ikinci sırada yer alan reklam ve sponsorluk gelirleri 2007 yılında %23'lük (2006- %35) paya sahiptir. Beşiktaş'ta ise bu gelirlerin payı, 2007 yılında %17 ve 2006 yılında da %14 olarak gerçekleşmiştir. Fenerbahçe için bu gelirler stadyum gelirlerinden sonra üçüncü sırada yer almaktadır (2007- %19, 2006- %20).

– Her üç Şirket için de “isim hakkı gelirleri” dördüncü sırada yer almaktadır.

– Beşiktaş'ta 2007 yılına ait toplam gelirlerin geriye kalan kısmı, diğer Şirketler'de olmayan futbolcu kâr/zararları ve temettü gelirlerinden oluşmaktadır.

2.4.2. Futbol Şirketleri'nin Faaliyet Giderleri Karşılaştırması

Faaliyet giderleri açısından da, Beşiktaş diğerlerine göre doğal olarak, farklılık göstermektedir. “Üç Büyükler”in 2007 ve 2006 yıllarına ait gider yapıları aşağıdaki Tablo'da yer almaktadır:

Tablo 19. “Üç Büyükler”in 2007 ve 2006 Yıllarına Ait Karşılaştırmalı Giderleri (bin YTL)

Hesap İsmi	1 Haziran 2006-31 Mayıs 2007			1 Haziran 2005-31 Mayıs 2006		
	Galatasaray	Fenerbahçe	Beşiktaş	Galatasaray	Fenerbahçe	Beşiktaş
Satışların Maliyeti	-	4.671	81.191	-	4.498	66.617
Faaliyet Giderleri	9.313	1.870	8.183	8.505	2.138	7.308
Toplam	9.313	6.541	89.374	8.505	6.636	73.925

Kaynak: Fenerbahçe, Galatasaray, Beşiktaş’ın 1 Haziran 2006-31 Mayıs 2007 ve 1 Haziran 2005-31 Mayıs 2006 Tarihi İtibariyle Seri: XI No: 25 Sayılı Tebliğe Göre Hazırlanmış Denetçi Raporu

Yukarıdaki Tablo’dan da görüleceği üzere, sadece Beşiktaş, futbol takımı ile ilgili giderlerini “Satışların Maliyeti” hesabında göstermektedir.

Fenerbahçe’nin “Satışların Maliyeti” hesabında ise, sadece amortisman giderleri, Futbol Takımı kira gideri, Lisans kira gideri ve diğer giderler yer almaktadır. Galatasaray ise, bu hesapta herhangi bir gider kalemini takip etmemektedir.

Üç Şirket’in de faaliyet giderleri, “pazarlama ve satış” giderleri ile “genel yönetim” giderlerinden oluşmaktadır.

2.4.3. Futbol Şirketleri’nin Faaliyet Dışı Gelir ve Giderleri Karşılaştırması

Bu bölümde, Şirketler’in mali tablolarında yüksek tutar olmaları sebebiyle faaliyet dışı gelir ve giderlerinin açıklanması gerekliliği duyulmuştur. Şirketler’in 2007 ve 2006 yıllarına ait faaliyet dışı gelir ve giderleri karşılaştırmalı olarak Tablo 20’de sunulmuştur:

Tablo 20. “Üç Büyükler”in 2007 ve 2006 Yıllarına Ait Karşılaştırmalı Faaliyet Dışı Gelir/Giderleri (bin YTL)

Hesap İsmi	1 Haziran 2006-31 Mayıs 2007			1 Haziran 2005-31 Mayıs 2006		
	Galatasaray	Fenerbahçe	Beşiktaş	Galatasaray	Fenerbahçe	Beşiktaş
Diğer Faaliyetlerden Gelir ve Karlar	18.897	6.944	36.296	15.666	9.191	24.665
Diğer Faaliyetlerden Gider ve Zararlar	(8.023)	(138)	(17.121)	(4.779)	(161)	(22.288)

Kaynak: Fenerbahçe, Galatasaray, Beşiktaş’ın 1 Haziran 2006-31 Mayıs 2007 ve 1 Haziran 2005-31 Mayıs 2006 Tarihi İtibariyle Seri: XI No: 25 Sayılı Tebliğe Göre Hazırlanmış Denetçi Raporu

Yukarıdaki Tablo’dan da anlaşılacağı üzere, özellikle Beşiktaş’ın faaliyet dışı gelir ve gider tutarları çok yüksektir. 2007 yılına ait faaliyet dışı gelirlerinin %28’lik (2006- %51) kısmı “BJK Dernek Cari Hesap Faiz Geliri” hesabından oluşmakta, %66’lık kısım (2006- %44) ise kur farkı gelirleridir. 2007 yılına ait faaliyet dışı giderlerinin %79’u (2006-

%66) kur farkı giderlerinden oluşmaktadır. Şirket'in kur farkı gelir/gider hesaplarının yüksek olması, yabancı para pozisyonlarından kaynaklanmaktadır.

Galatasaray'da ise faaliyet dışı gelirlerinin %68'i Kulüp'ten olan ticari olmayan alacaklara işletilen faiz gelirleridir. Şirket'in 2007 yılına ait kur farkı gelirleri payı %22'dir (2006- %42). 2007 yılına ait faaliyet dışı giderlerinin %87'si (2006- %89) kur farkı giderlerinden oluşmaktadır.

Fenerbahçe'de ise, 2007 yılına ait Kulüp'ten olan alacaklara ilişkin faiz gelirlerinin payı %91'dir (2006- %93). 2007 yılına ait kur farkı net giderleri 89.852 YTL olarak sunulmuştur (2006- 46.637). Bu tutarlar diğerlerinden farklı olarak "Finansman Gelir/Giderleri" hesabına kaydedilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

UEFA KULÜP LİSANS SİSTEMİ KRİTERLERİ

3.1. UEFA Kriterlerinin Amaçları

Yeşil sahalarda hedefleri doğrultusunda performanslarını sergileyen futbol kulüplerinin hızla büyüyen futbol endüstrisinin rekabetçi konumunda, sağlam ve kalıcı bir pozisyon elde edebilmek için, çok önemli iki başarıya sahip olmaları gerekmektedir. Bunlar, altyapı olarak “mali başarı” ve üstü yapı olarak da “sportif başarı” olarak tanımlanabilir. Her iki unsurun da var olabilmesi ancak iyi bir profesyonel kurumsallaşma ile gerçekleşebilir.

Günümüzde de halen kulüplerimiz tarafından elde edilen sportif başarılar, doğru olmayan, disiplinden uzak bir yönetim nedeniyle, çoğunlukla mali başarıya dönüştürülememektedir. Başka bir ifadeyle, futbolun rekabetçi ortamında, kulüplerin sportif başarılarını daha da arttırabilmek ümidiyle alınan yanlış yönetim kararları ile özellikle transferlere yapılan yüksek maliyetli yatırımlar ve bunun sonucu olarak bilinçsizce oluşturulan borçlanmalar, kulüpleri zor duruma sokmaya yetmiştir. Bunun sonucu olarak da, kulüplerin hem mali yapılarında ciddi dengesizlikler meydana gelmiş, hem de diğer yatırımları ihmal etmelerine neden olmuştur.

Endüstri haline dönüşen futbol, kulüplere büyük boyutlarda gelir yaratabilme imkanı sağlamışsa da, giderler daha da büyük oranlarda arttığından kulüplerin mali dengeleri ciddi şekilde bozulmuştur. Ülkemizdeki çoğu kulüp için geçerli olan bu durum, Avrupa’daki birçok kulüp için de (Chelsea gibi büyük bir Premier Lig kulübü örnektir) sözkonusudur (Akşar ve Merih, 2006, s. 466).

Son yıllarda futbol kulüplerinin giderek bozulan mali dengelerinin kontrol altına alınabilmesi ve aynı zamanda da futbolun ekonomik, hukuki, yapısal ve yönetsel açıdan düzeltilmesi amacıyla, Avrupa Futbol Federasyonu Birliği (UEFA) tarafından “Kulüp Lisans Sistemi” oluşturulmuştur. Aslında bu sistem, futbol kulüpleri için uyulması zorunlu kriterler zinciridir. Bu sistem kısaca “UEFA Kriterleri” olarak da ifade edilmektedir.

Kamuoyunu bilinçlendirmenin ve şeffaflığın her sektörde çok büyük önem arz ettiği son yıllarda, örneğin finans sektöründe getirilen Basel II uluslararası bankacılık standartları, aynı şekilde muhasebe sektöründe de mali tablo kullanıcılarının şirketlere olan

güveninin arttırılabilmesi ve standardizasyonun sağlanabilmesi amacıyla doğru, şeffaf bir sunum yapılabilmesi için getirilen Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) gibi, futbolda da giderek takibi zorlaşan futbol kulüpleri için getirilen UEFA kriterleri çok doğru bir uygulamadır.

Bu sistemin getirilme nedeni, tıpkı bankacılık ve muhasebe sektöründe olduğu gibi, artık geniş bir sektör haline dönüşen futbolun da sağlam, şeffaf, güvenilir temellere dayandırılarak kalitesinin arttırılmasıdır. Bu bağlamda, kulüpler iyi bir denetim ve düzene sahip olabileceklerdir. Özetle, UEFA kriterleri, kurumsallaşma eksikliği nedeniyle Avrupa'daki kulüplerden epey geride olan kulüplerimiz için iyi bir başlangıç noktası olarak kabul edilebilir.

5 ana başlık altında toplanan UEFA Kriterleri, en çok mali anlamda zorunlu kıldığı konular bakımından önem taşımaktadır. Çünkü bunlar, şeffaflığı ve kamuoyunu kulüplerin mali yapısı hakkında kesin ve net bir şekilde bilgilendirmeyi hedeflemektedir.

UEFA Lisans Sistemi Kriterlerine uyum, UEFA'ya bağlı 52 ülkenin federasyonuna bağlı kulüpleri kapsamaktadır. Her ülkenin federasyonu, UEFA'nın getirdiği lisans sistemi kurallarını göz önünde tutarak kendi mevzuatını hazırlamakla yükümlüdür.

TFF'nin UEFA kurallarına göre ülkemizdeki kanunlar çerçevesinde hazırladığı UEFA uyum talimatı, 23 Aralık 2003 tarihinde UEFA tarafından kabul edilmiştir. TFF'nin hazırladığı Uyum Talimatı, bu bölüme temel kaynak teşkil etmektedir.

Bu kriterlerin temel amacı, uluslararası şampiyonluklarda sağlıklı ve sağlam, kalıcı bir yapının sağlanabilmesidir. Bunun gerçekleştirilmesi için de, kulüplerin giderek bozulan mali pozisyonunun kontrol altına alınması gerekmektedir. Bu bağlamda, UEFA, yeni getirilen kriterler ışığında kulüplerin borçluluk durumlarını inceleyerek mali durumu iyi olmayan kulüplerin Avrupa kupalarına katılmalarını yasaklayacaktır.

3.2. UEFA Kriterleri Kapsamı, Yürürlük Zamanı ve Süresi

UEFA Kriterleri kapsamında TFF tarafından hazırlanan Kulüp Lisans Talimatı, 2008/2009 sezonundan itibaren Türkiye Süper Ligi ve Türkiye 2. Ligi A kategorisindeki bütün kulüplerin hem ulusal hem de uluslararası karşılaşmalara katılmak için yerine getirmekle yükümlü oldukları asgari kriterleri kapsamaktadır.

Lisansların geçerlilik süresi 1 yıldır. Lisansını alan kulüp, her zaman UEFA yetkili temsilcileri ile TFF tarafından yapılacak denetime hazır olmak durumundadır.

3.3. Lisansı Veren Kurum

Lisans, TFF bünyesinde Kulüp Lisans Komitesi'nin kararı ile verilir ve lisanslı kulüplerin listesi UEFA'ya bildirilir.

3.4. Kriterlerin Derecelendirilmesi

Kriterler 3 kategoriye ayrılmıştır:

1. **“A” Kriterleri:** Bu kriterler zorunludur. Bu kriterlerden herhangi birini yerine getirmeyen lisans adayı lisans alamaz.

2. **“B” Kriterleri:** Bu kriterlerden herhangi birini yerine getiremeyen lisans adayı, her ne kadar lisans verilince yaptırımlara tabi tutulacak olsa da, lisans sahibi olarak UEFA karşılaşmalarında yer alabilecektir.

3. **“C” Kriterleri:** Bu kriterlere “en iyi uygulama tavsiyeleri” denilmektedir. Bu kriterlerin yerine getirilmemesi, yaptırımları doğurmaz ve lisans verilmesini engellemez. Fakat, ilerleyen zamanlarda bu kriterlerin de zorunlu hale getirilmesi düşünülmektedir.

3.5. UEFA Kriterleri

UEFA kriterleri **sportif, altyapı, personel ve idari, hukuki ve mali** kriterler olmak üzere 5 ana başlık altında toplanmıştır. Bu kriterler uyulma derecelerine göre yukarıda da açıklandığı üzere **A-C** olarak gruplandırılmıştır.

Bu grup içinde mali kriterler çok önem arz etmektedir çünkü mali kriterler, mali açıdan şeffaflığı, güvenilirliği arttıracak, yönetim yapısındaki riskleri azaltacak ve profesyonel anlamda kurumsallaşmayı sağlayacaktır.

2006-2007 sezonu itibariyle TFF tarafından lisans almış takımlar, Fenerbahçe, Galatasaray, Beşiktaş, Trabzonspor, Kayserispor, K. Erciyesspor, Gençlerbirliği, Denizlispor, Ankaraspor, MKE Ankaragücü ve Samsunspor'dur.

3.5.1. Sportif Kriterler

Sportif kriterler, “A” dereceli grupta yer alır ve kulüplerin kendi bünyesinde de futbolcu yetiştirilebileceğini göstermek amacıyla genç futbol oyuncularını desteklemek için getirilmiştir. Bu kriterler çerçevesinde, lisans adaylarının TFF’nin onaylayacağı bir “gençlik geliştirme programı”na sahip olmaları gerekmektedir.

3.5.2 Altyapı Kriterleri

Altyapı kriterlerinin de çoğunluğu sportif kriterler gibi “A” dereceli grupta yer alır ve amacı, kulüplerin Avrupa standartlarında tesislere sahip olmalarını sağlamaktır. Bu vesileyle, hem takım, hem de taraftarlar açısından amaçlarına çok daha uygun bir yapı sağlanmış olacaktır. Bu kriterler kapsamında, kulüplerin TFF’nin verdiği “Uygunluk Sertifikası”na sahip olması gerekmektedir.

3.5.3. Personel ve İdari Kriterler

Lisans adayları için gerçekleştirilmesi gerekli personel ve idari kriterler de esas olarak,

- Kurumsallaşma ile daha tecrübeli, belli bir bilgi birikimine sahip, iyi düzeyde eğitilmiş, profesyonel bir idari ve teknik kadroya sahip olmak,
- Profesyonel güvenlik hizmetlerinden en üst düzeyde yararlanmak ve
- Gerekli tıbbi destek sağlamak amacıyla yöneliktir.

Bu kriterler içinde, Mali İşler Sorumlusu’nun Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik (SMMM) ruhsatına sahip olması zorunluluğunun bulunması mali yönetime verilen önemi vurgulamaktadır.

3.5.4. Hukuki Kriterler

Bu kriterlerin tümü “A” dereceli kriterler olup, kulüplerin hukuki yapılarının ve futbol faaliyetlerinin ulusal ve futbola ilişkin mevzuatlar çerçevesinde yürütülmesi

gerekliliğini ortaya koymaktadır. Lisans adayı tarafından, UEFA karşılaşmalarına katılıma ilişkin taahhütname, tescil çıktısı ve gerekli diğer belgeler ve teyitleri lisans verildiğinde belirlenmiş teslim süresinden en geç üç ay önce sunulmalıdır.

3.5.5. Mali Kriterler

Mali kriterler, kulüplerin ulusal ve UEFA karşılaşmalarına katılabilmek için mali açıdan uymakla yükümlü oldukları kriterlerdir. Bu kriterler, UEFA Kriterlerinin asıl dayanağını oluştururlar. Bu kriterlerin tümü “A” derecelidir. Mali kriterlerin başlıca amaçları aşağıda sıralanmıştır:

- Kulüplerin hem ekonomik hem de mali yapılarını geliştirmek,
- İyi bir mali yapı ile kurumsallaşabilmek,
- Şeffaflık ve güvenilirlik,
- Mali raporlarının denetimi ile gelecekteki mali pozisyonları hakkında bilgi sunabilmek,
- Alacaklıların korunmasını sağlamak,
- Rekabet dengesini korumak,
- Kulüplerin ulusal ve uluslararası rekabet gücünün arttırılmasını sağlamaktır.

Özetle, bu kriterler, kulüplerin ancak mali açıdan istikrarı yakaladıkları takdirde sportif başarıyı elde edebileceklerini öngörmektedir.

Lisans adayı, lisansını alabilmek için mali kriterlerin aşağıdaki şartlarını yerine getirmekle yükümlüdür:

1. Lisans adayları, TFF’ye istenilen mali bilgileri vermekle yükümlüdür. Bu mali bilgiler, başta mali tablolar olmak üzere, diğer gerekli kılınan bilgilerdir. Lisans adayı tarafından hazırlanan mali tablolar, temel muhasebe ilkeleri kapsamında, Vergi Mevzuatı çerçevesinde, Tek Düzen Muhasebe Sistemine (THP) veya Sermaya Piyasası Kurulu’nun Sermaya Piyasasında Mali Tablo ve Raporlara İlişkin İlke ve Kurallar Hakkındaki Tebliği ile Türkiye Muhasebe Standartları Tebliği’ne uygun olmalıdır. Hazırlanan mali tablolar

lisans döneminden bir önceki takvim yılına ait olarak hazırlanmalı ve 31 Aralık itibariyle TFF'ye sunulmalıdır.

2. Lisans adayı tarafından hazırlanan mali tablolar, sözleşmesi yapılan bir bağımsız denetçi tarafından denetlenmelidir.

3. Bağımsız denetçi tarafından denetlenen mali tabloların yer aldığı denetçi raporu, 31 Aralık tarihi itibariyle TFF'ye sunulduktan sonra incelenerek lisans kararı alınır. Özel hesap dönemi olan kulüpler için, hesap dönemi sonundan 31 Aralık tarihine kadar gözden geçirilmiş ara dönem mali tablolarının TFF'ye gönderilmesi zorunludur.

4. Lisans adaylarının TFF'ye, teknik kadrosuna ve başka kulüplere gecikmiş borcunun olmadığını kanıtlayıcı raporlar hazırlaması gerekmektedir.

5. Adayların, personele, SSK'ya ve vergi dairelerine gecikmiş borcunun olmadığını kanıtlayıcı raporlar hazırlaması gerekmektedir.

6. Kulüplerin Kredi sözleşmelerinin orijinal veya noter tasdikli kopyalarının TFF'ye sunulması zorunludur.

7. Lisans adayının lisans kararı öncesinde, TFF'ye lisans süresinin başlangıcından yedi gün önce denetimden geçmiş bir önceki yıllık mali tabloların veya varsa ara dönem mali tabloların bilanço tarihi itibariyle önem arz edecek olumsuz herhangi bir olayın ve gelişmenin vukuu bulup bulmadığı sunulmalıdır.

8. Son olarak, lisans adayı geleceğe yönelik bilgiler sunmalıdır. Bu bilgiler, bütçelenmiş gelir tablosu, nakit akış tablosu ve bütçeye ilişkin varsayımları, riskleri ve bütçenin fiili rakamlarla karşılaştırmasını içeren açıklayıcı notlar olmalıdır.

3.6. TFF'ye veya Denetçilere Sunulacak Bilgiler

Lisans adaylarının 31 Aralık itibariyle, TFF'ye hazırlayıp sunmakla yükümlü olduğu bilgiler; denetçi görüşü ile birlikte bağımsız denetimden geçmiş konsolide yıllık mali tablolar, Kulüp ve Şirket'lerin yasal ve genel yapılarına ait bilgiler, transfer faaliyetleri ile ilgili oluşan transfer borçları ve alacakları, geleceğe yönelik mali bilgiler, 31 Aralık itibariyle personel listesi ve personele, SSK'ya veya vergi dairelerine borçlu olmadığını gösteren belgeler ve TFF'ye olmamakla birlikte denetçiye sunulması zorunlu futbolcu tanımlama tablosudur. TFF Uyum Talimatı'nda, lisans adayları için kolaylık olması açısından örnek bağımsız denetçi

görüşü ile THP'ye göre hazırlanmış UEFA'nın istediği asgari düzeyde mali bilgileri içeren bilanço, gelir tablosu ve nakit akış tablosu ile transfer borçları/alacakları tablosu ve geleceğe yönelik bir kısım bilgiler bulunmaktadır.

a- Bağımsız Denetimden Geçmiş Yıllık Mali Tablolar

- Bilanço
- Gelir Tablosu
- Nakit Akış Tablosu
- Mali Tablo Dipnotları
- Yönetimin Faaliyet Raporu

TFF'ye sunulan mali tablolar içinde Özkaynak Değişim Tablosu'nun olmaması dikkat çekicidir.

Yukarıda sözü edilen mali tablolar ve dipnotlarının, muhasebenin temel prensipleri çerçevesinde THP'nin veya diğer standartların gerekliliklerine göre tarafsız olarak hazırlanması gerekmektedir. Mali tabloların hazırlanmasında gerekli kılınan temel muhasebe ilkeleri aşağıda yer almaktadır:

- Tarafsızlık,
- İşletmenin sürekliliği,
- Tahakkuk esasına göre muhasebeleştirme,
- Önemlilik ve Toplulaştırma,
- Netleştirme ve
- Karşılaştırılabilirlik

Mali kriterlerde sözü edilen temel muhasebe ilkelerinden, *Tahakkuk Esası* ve *İşletmenin Sürekliliği*, Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) Kavramsal Çerçeve'de yer alan Muhasebe'nin Varsayımları ile uyumlu olmasına rağmen, Kavramsal Çerçeve'de yer alan finansal tabloların sahip olması gerekli niteliksel özelliklerden olan *Anlaşılabilirlik*, *İhtiyaca Uygunluk*, *Güvenirlilik* esaslarına yer verilmemiştir.

Lisans adaylarının, TFF'nin Kulüp Lisans Talimatı'na göre, mali tablolarını hazırlarken asgari düzeyde sunması gerekli mali tablo dipnotları aşağıdaki bilgileri içermektedir:

- i) Muhasebe Politikaları: Talimatta yer alan, özellikle muhasebeleştirilme politikaları belirtilmesi gerekli hesaplar, maddi olan/olmayan duran varlıklar, gişe, sponsorluk, reklam ve yayın hakkı gelirleri, ertelenen gelirler ve vergilerdir.
- ii) Sermaye Yapısı
- iii) İlişkili Taraflarla Yapılan İşlemler
- iv) Yükümlülükler ve Garantilere İlişkin Teminatlar
- v) Vukuu Muhtemel Yükümlülükler ve
- vi) Kullanıcıları bilgilendirmek açısından, mali tablolardaki hesaplara ilişkin önemli ve gerekli olan dipnot açıklamalarıdır.

b- Kulüp ve Şirketlerin Yasal ve Genel Yapıları

- Yasal şirketin adı,
- Yasal şirketin türü/şekli,
- Ana faaliyet konusu ve futbol faaliyetleri ile ilgili bilgi,
- Sermaye yapısı,
- Halka arz oranı,
- Toplam gelirler ve
- Toplam özkaynaklar.

Yukarıda geçen bilgilerde herhangi bir değişiklik olduğu takdirde, Kulüp tarafından TFF'ye bildirilmesi gerekmektedir.

c- Transfer Borçları/Alacakları Tablosu

Kulübün, TFF'ye transfer faaliyetlerine ilişkin transfer borçlarını ve alacaklarını sunduğu tablodur. Bu tablodaki bilgilerin bilançodaki tutar ile mutabık olması şarttır.

Tablonun bir örneği Ek'lerde yer almaktadır. Tabloda asgari olarak sunulması gereken bilgiler, aşağıda sunulmuştur:

- Oyuncu adı ve soyadı,
- Transfer sözleşmesinin tarihi,
- Lisansı devreden kulüp,
- Ödenen/Ödenecek olan transfer bedeli ile diğer direkt giderler,
- 31 Aralık itibariyle bakiyesi.

d- Personele İlişkin Bilgiler

Kulüp, TFF'ye bildirilen çalışan personel listesini ve personele ilişkin borçlarının ödenmesi ve kalan bakiyesi ile ilgili aylık belgeler ve ödeme makbuzlarını denetçilere sunmakla yükümlüdür.

e- Geleceğe Yönelik Mali Bilgiler

TFF'ye sunulacak makul varsayımlara dayanan ve Talimat'taki asgari bildirimlere uygun olarak hazırlanan geleceğe yönelik mali bilgiler aşağıdadır:

- Bütçelenmiş gelir tablosu ve nakit akış tablosu,
- Bütçeye ilişkin varsayımların, risklerin ve bütçedeki tutarların gerçekleşen değerlerle karşılaştırmasını içeren açıklayıcı notlar.

f- Futbolcu Tanımlama Tablosu

Oyuncu tanımlama tablosu, mali tablolarda futbolcu maliyetlerinin önemlilik arz etmesi bakımından hazırlanması gereken tablodur. Ayrıca bu tablo, yönetim ve denetçilerin oyuncu transferlerine ilişkin bilanço ve gelir tablosundaki rakamlarla mutabakatı ve değer düşüklüğü karşılıkları analizi için kullanılmaktadır. Bu tablo, denetçiye sunulmak zorundadır fakat denetlenmiş mali tablolarda sunulmak veya TFF'ye verilmek zorunda değildir. Tablonun bir örneği Ek'lerde sunulmuştur. Tablo'da olması gereken asgari bilgiler aşağıda yer almaktadır:

- Oyuncunun adı ve doğum tarihi,
- Sözleşme başlangıç ve bitiş tarihleri,
- Oyuncunun transfer ücreti ve transferi ile ilgili giderler,
- Yıl/dönem başı ve yıl/dönem sonu birikmiş amortisman,
- Dönem içindeki amortisman gideri,
- Dönem içinde ayrılan değer düşüklüğü karşılığı,
- Satışlar,
- Oyuncunun net defter değeri,
- Oyuncunun satışından elde edilen kâr/(zarar).

Yukarıda sıralanan tüm bilgiler, hazırlanan mali tablolardaki rakamlarla mutabık olmalıdır.

3.7. Futbolcu Maliyetlerinin Muhasebeleştirilme İlkeleri

Uyum Talimatı'nda, özellikli ve önemli hesap olması sebebiyle futbolcu maliyetleri muhasebeleştirilmesine ilişkin açıklama ayrıca yer almaktadır. Bu talimata göre, oyuncu giderleri, transfer edilen oyuncular ve genç takımdan yetişen oyuncular olmak üzere iki grupta değerlendirilmelidir.

Bu iki farklı gruptaki oyunculara ilişkin maliyetlerin kulüpler tarafından nasıl muhasebeleştirildiği karşılaştırmalı olarak aşağıdaki Tablo'da sunulmuştur:

Tablo 21. Futbolcu Maliyetlerinin Muhasebeleştirilmesi

Karşılaştırma Unsurları:	Transfer Edilen Oyuncu Ödemeleri	Takımdan Yetiştirilen Oyuncu Giderleri
Harcama Türünün Muhasebeleştirilmesi:	Maddi Olmayan Duran Varlık Hesabı	Faaliyet Giderleri
Gidere Dönüşme:	İtfa Yoluyla	Gerçekleştirildiği Dönemde Gider Yazılarak
İtfa Süresi:	Sözleşme Süresi	-
İtfa Yöntemi:	Doğrusal İtfa Yöntemi	-
Değerleme:		
- Değer Düşüklüğü (Yaş, Sakatlık vs. nedeni ile):	Değer Düşüklüğü Karşılığı	-
- Değerinde Yükselme:	-	-

3.8. TFF'nin Kararı

TFF, lisans adayının mali tablo ve denetçi raporunu inceledikten sonra, ilgili tüm bilgilerin mali kriterlere uygun olduğu kanısına varır ve denetçi görüşü de olumlu görüş olur ise, kulüp lisans almaya hak kazanır. Lisans kararının olumlu olabilmesi için sağlanması gerekli olan Mali Kriterler aşağıda sunulmuştur:

1. Kulübün gelecek sezon sonuna kadar yerine getirilmesi gereken mali yükümlülükleri karşılayacak yeterli kaynak veya kredi imkanının olması,
2. Kulüp yönetiminin yeterli ve sağlıklı bir mali yapıya sahip olması,
3. Sezon sonunda mali tablolarda pozitif net aktif pozisyonu olması,
4. Kulübün hesaplarının THP'ye uyumlu olması,
5. Halka açık olan futbol şirketlerinin SPK Tebliği'ne uyumlu olması,
6. Kulüp mali tablolarının Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odalar Birliği'ne kayıtlı bir bağımsız denetçi tarafından denetlenmiş olması,
7. UEFA tarafından öngörülen bağımsız denetimden geçmiş mali tabloların ve bu mali tabloların doğruluğunu temsil eden olumlu bağımsız denetçi görüşünün olduğu bağımsız denetçi raporunun, gözden geçirilmiş ara dönem mali tabloları ile gelecek sezon için tahmini mali tablolarının hazırlanmış olması,
8. Kulübün ilgili kişi ve kurumlara karşı, bütün mali yükümlülüklerini ve sözleşme gerekliliklerini yerine getirmiş olduğunu kanıtlayan belgelerin hazırlanması ve TFF'ye sunulması gerekmektedir.

3.9. Lisans Verilmeme Durumları

Aşağıdaki durumların varlığı söz konusu olduğunda TFF tarafından kulüplere lisans verilmez.

1. Yıllık mali tabloların belirlenen süre içinde TFF'ye sunulmaması,

2. Hazırlanan mali tabloların uygun olan standartlara göre hazırlanmamış olması,
3. Denetçi raporunda görüş bildirilmemesi veya olumsuz görüş bildirilmesi,
4. Denetçi raporunun görüş kısmında, lisans adayının sürekliliğini tehlikeye düşürebilecek bir tehlike olduğunun vurgulanması veya bazı nedenlerden ötürü şartlı görüş içermesi halinde lisans verilmeyecektir.

3.10. Yaptırımlar

UEFA kriterleri ile ilgili önemli bir nokta da; alınan lisansın kulüpler için kazanılmış ve sınırsız bir hak olmayıp, ilgili kriterlere uymama durumunda aşağıdaki yaptırımların uygulanacak olmasıdır:

- a. **İhtar:** Tüm kriterlere ilk kez uyulmamasında başvurulur.
- b. **Para Cezası:** İhtardan sonra tekrar ihlal edilirse uygulanır.
- c. **Yeni Futbolcu Alımının Yasaklanması:** Kulüplerin futbolcu, teknik kadro, federasyona olan borçlarının kapatılmamış olması ya da UEFA tarafından verilen kararlara uyulmaması durumunda uygulanır.
- d. **Puan İndirimi:** Para cezası uygulamasına rağmen tekrar edilirse, o dönem veya sezonun puanlarından indirilir.
- e. **Futbolcuya Lisans Verilmemesi veya Geri Alınması:** Puan indirme işleminden sonra tekrar edilirse uygulanır.
- f. **Küme Düşürme:** Puan indirme işleminden sonra tekrarı halinde uygulanır.
- g. **Tescil İptali:** Küme düşürme işlemine rağmen tekrar edilmesi durumunda iptal edilir.

Sonuç itibarıyla, mali kriterler, kulüplerin sağlıklı ve sağlam bir finansal yapıya sahip olmalarını hedeflemektedir. Bundan da kastedilen, kulüplerin üçüncü kişilere borçlarının olmaması, futbol gelirlerinin sadece futbol yatırımlarında kullanılması ve futbol gelirlerinin giderleri karşılayabilmesidir.

Türkiye’de UEFA kriterlerini hangi kulüplerin yerine getirdiği ve hangilerinin yerine getirmediği konusundaki araştırmalar TFF tarafından açıklanmamaktadır (Akşar, uzamntv). Bu anlamda aslında 3 büyük kulüp lisans sahibi olsa da, devamlı surette özkaynakları yetersiz

kalmakta ve ciddi fona ihtiyaç duymaktadırlar. Aşağıda bu durum bir tablo halinde sunulmuştur:

Tablo 22. Üç Büyük Kulübün 2005 Yılı İtibariyle Finansal Göstergeleri (milyon Amerikan Doları)

	Fenerbahçe	Galatasaray	Beşiktaş	Ortalama	Toplam
Gelirleri	96,6	34,9	28,7	53,4	160,2
Giderleri	(106)	(57,7)	(37,4)	(67)	(201,1)
Yıllık Net Açık	(9,4)	(22,8)	(8,7)	(13,6)	(40,4)
Banka Borçları	51,2	59,0	43,0	51,1	153,2
Toplam Net Borç	94,4	152,1	75,4	107,3	321,3
Yıllık Finansman Gideri	19,6	12,7	15,2	13,5	47,5

Kaynak: Futbol Pastasının Paylaşımı ve Üç Büyükler, Akşar, 2006.

Yukarıdaki Tablo'dan da görüldüğü üzere, Türkiye'de, üç büyük kulübün mali tabloları incelendiğinde, gerçek anlamda UEFA mali kriterlerini hiçbir şekilde karşılamadıkları görülmektedir. Dolayısıyla, 2009 yılında, Kulüp Lisans Sistemi yürürlüğe girdiği zaman, mali sıkıntıda olan birçok kulüp, örneğin 2008 yılı itibariyle 282 milyon YTL borcu ile Galatasaray küme düşme riski taşıyacaktır¹¹. Ancak, durum gayet açık olmasına rağmen, kulüplerimiz UEFA karşılaşmalarına halen katılabilmenin yollarını bulabilmişlerdir.

Avrupa'da ise, yükümlülüklerini yerine getirmeyen takım, hemen küme düşürülebilmekte ve böylece iflas durumuna gelebilmektedir. İtalya'daki Fiorentina ve İngiltere'deki Leeds United bunun en iyi örnekleridir¹².

Mali Kriterler'in bir önemli amacı da, kulüplerin mali tablolarında şeffaflığı sağlamak olarak belirlenmiştir. Ancak, halen ülkemizdeki futbol kulüplerinin mali tablolarında bazı mali bilgiler kayıtlı değildir. Bundan dolayı, araştırmalarda birçok bilgiye ulaşılamamaktadır. Bazıları ancak, televizyon gelirlerinin hesaplanması veya TFF'nin bilançoları açıklaması sırasında elde edilebilmektedir. Halbuki İngiltere'de 3. Lig'deki takımın bile gelir-gider

¹¹ Uluç, www.gazeteport, 2008

¹² Ulagay, A. 31 Ekim 2007. İşte Türk Futbol endüstrisi. 5 Şubat 2008 Hürriyet, <http://www.hurriyet.com.tr/pazar/3855398.asp>

rakamları bulunabilmekte iken, Türkiye’de kulüplerin oyuncularına verdiği ücretler bile çoğu zaman gizli tutulmaktadır.

Tüm bu olumsuzlukların giderilebilmesi için, UEFA kriterlerinin, Avrupa’dan kurumsallaşmak anlamında çok uzakta olan kulüplerimiz için, sahip oldukları stadyumlarına ilişkin yapılması gerekli yatırımlardan, kulüp içi eğitime, sağlık, sosyal hizmetlere, hukuki ve idari yapısına ve en önemlisi mali yapısına kadar köklü değişimler getireceği düşünülmektedir. Çünkü ancak bu kriterlere uygun faaliyette bulunan kulüplerimiz ulusal ve UEFA karşılaşmalarına katılabileceklerdir.

Sonuç itibariyle, UEFA kriterleri, hem lisans sahibi olan kulüplerimiz için varolan konumlarının düzeltilmesini sağlayacak, hem de henüz ligin çok gerilerinde olan ve halâ bu aşamalara gelemeyen ve sportif başarılar elde etmek isteyen ancak bu karşılaşmalara katılamayan kulüplerimiz için bir başlangıç noktası olacaktır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

FUTBOL KULÜPLERİNİN FAALİYET RAPORLARINDA YER ALAN BİLGİLER

4.1. Avrupa ve Türkiye Karşılaştırması

Halka açık şirketlerin, ilgili menfaat gruplarını düzenli olarak bilgilendirmesi, azami özen gösterilmesi gerekli hususlardan birisidir. Bu anlamda, şirketlerin hazırladıkları faaliyet raporları, ilgili grupların aydınlatılması açısından çok önemli bir kaynak olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla, teknolojinin yoğun olarak kullanıldığı günümüzde, bu raporlar ve diğer birçok bilgi, değişik kitle iletişim araçları ile kullanıcıya zamanında, doğru bir şekilde ulaştırılmalıdır.

Futbol sektörü de, özellikle taraftarları olmak üzere geniş bir ilgi kitlesine sahiptir. Hisse sahibi veya sadece taraftarı olan bu ilgi kitlesi, kulüpleri hakkında mümkün olabildiğince bilgi sahibi olmak isterler. Dolayısıyla, kulüplerin halka açık şirketlerinin faaliyet raporlarında menfaat gruplarının bilgi edinebileceği, doğru, açıklayıcı ve güncel tüm bilgilerin olması gerekmektedir.

Halka açık şirketlerin, ilgi gruplarını aydınlatıcı faaliyet raporlarının düzenlenmesine ilişkin husus, SPK'nın Seri:XI No:29 "Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar" Tebliği'nin 8. maddesinde yer almaktadır. Bu maddeye göre, faaliyet raporu, bir şirketin mali durumunu ve faaliyetlerinin gelişimini gerçeğe uygun, doğru ve anlaşılır bir biçimde yansıtabilecek şekilde düzenlenmelidir.

SPK'nın Tebliği'nde yer alan bu husus, halka açık tüm şirketler için geçerlidir. O halde, futbol kulüplerinin halka açık şirketleri; Fenerbahçe, Galatasaray ve Beşiktaş'ın da faaliyet raporlarının bu bilgileri içermesi gerekmektedir.

UEFA tarafından yayımlanan 2006/2007 futbol sezonunda yer alan en zengin ilk 20 kulüp arasından 3 şirket ile Türkiye'deki "Üç Büyük" kulübümüzün şirketlerinin faaliyet raporlarında yer alan ortak bilgiler ana hatlarıyla karşılaştırmak amacıyla aşağıdaki Tablo'da sunulmuştur.

Tablo 23. Avrupa ve Türkiye Futbol Kulüpleri Faaliyet Rapor Bilgilerinin Karşılaştırılması

	Kulüpler					
	Arsenal (*)	Juventus (**)	New Castle United (***)	Fenerbahçe	Galatasaray	Beşiktaş
Faaliyet Raporunda Sunulan Ortak Bilgiler:						
- Şirket'in Üst Yönetimi'nde Görev Yapanların İsimleri						
- Finansal Göstergeler						
- Yönetim Kurulu Başkanı'nın Mesajı						
- Finansal Boyutta İnceleme ve Bilgi Sunma						
- Yatırımlar						
- Takımın Sportif Performansı						
- Hayırsever Faaliyetler						
- Sosyal Faaliyetler						
- Karlılık ve Temettü						
- Ortaklık Yapısı						
- Seçilen Bağımsız Denetçi						
- Denetim Kurulu Raporu					Erişim Yok	
- Kurumsal Uyum Raporu					Erişim Yok	
- Bağımsız Denetçi Raporu					Erişim Yok	
- Geçmiş Yıllar Gelir Tabloları						

(*) Arsenal 2006/2007 sezonunda en zengin ilk 20 kulüp arasında 5. sırada yer almaktadır ve halen İngiltere borsasında işlem görmektedir. Kulübün internet sitesinde, yatırımcının anında ulaşabilmesi için “Şirket Bilgileri” başlıklı bir bölüm yer almaktadır. Bu bölümde ilk olarak, genel hatlarıyla Şirket’in birtakım önemli mali, sportif ve yatırım göstergeleri yer almaktadır. Bu göstergelerden sonra Şirket’in yıllar ve ara dönemler itibariyle bağımsız denetçi raporları ve faaliyet raporları bulunmaktadır.

(**) Juventus 2006/2007 sezonunda en zengin ilk 20 kulüp arasında 12. sırada yer almaktadır ve halen İtalya borsasında işlem görmektedir. Kulübün internet sitesinde yatırımcının hemen ulaşabilmesi için “Yatırımcı Bilgileri” başlıklı bir bölüm yer almaktadır. Bu bölümde, yatırımcı şirketlerin hazırladığı şirket hakkında detaylı bilgilerin yer aldığı raporlar bulunmaktadır. Ayrıca “Mali Raporlar” adlı başka bir bölüm de vardır. Bu bölümde de, Şirket’in yıllar ve ara dönemler itibariyle bağımsız denetçi raporları ve faaliyet raporları yer almaktadır.

(***) Newcastle United 2006/2007 sezonunda en zengin ilk 20 kulüp arasında 14. sırada yer almaktadır ve halen İngiltere borsasında işlem görmektedir. Kulübün internet sitesinde yatırımcının direkt ulaşabilmesi için “Şirket Bilgileri” başlıklı bir bölüm yer almaktadır. Bu bölümde Şirket’in birtakım önemli mali, sportif ve yatırım göstergeleri bulunmaktadır. Ayrıca, Şirket’in yıllar ve ara dönemler itibariyle bağımsız denetçi raporları ve faaliyet raporları bulunmaktadır.

Arsenal'in faaliyet raporunda yer alan Finansal Göstergeler, geçmiş 5 yıllık gelirleri, "futbolcu giderleri ve amortismanları" öncesi kâr, vergi öncesi kâr ve hisse başına kazanç (futbolcu giderleri ve amortismanları öncesi ve sonrası), teknik ekip ücretleri ve yatırımlardan ibarettir.

Yönetim Kurulu Başkan mesajının içeriği ise, Takımın sona eren futbol sezonundaki performansı, birtakım likidite ve kârlılığın ilişkin açıklamalar, stadyum yatırımları, yeni sponsorluk anlaşmaları hakkında bilgi, yeni futbolcu transferleri, Kulübün yaptığı hayırsever faaliyetleri ve gelecek ile ilgili beklentilerden oluşmaktadır.

Finansal İnceleme kısmında, finansal göstergelerin detaylı açıklaması yapılmıştır. Şirket'in karşılaştırmalı olarak ayrı ayrı tüm gelirlerinin, faaliyet giderlerinin, vergi öncesi kârlarının, futbolcu maliyetleri öncesi ve sonrası kârlarının, nakit pozisyonlarının açıklanması, büyük bir yatırım olan Emirates stadyumu inşaatının ne şekilde finanse edildiği, faiz oranları ve hatta inşaat öncesi ve sonrası oluşan faizlerin ne şekilde muhasebeleştirildiği ve gelir tablosuna etkisi, futbolcu satışları ve elde edilen kâr/zararlar, yıl içinde gerçekleşen nakit giriş/çıkışlarının açıklanması ve borçlanma pozisyonu, sezonda imzalanan sponsorluk anlaşmaları ve son olarak gelecek ile ilgili iyileştirme planları yer almaktadır.

Diğer Kulüpler'den farklı olarak, Arsenal'in faaliyet raporunda ayrıca, kredi politikası, personel bilgileri, Direktörlerin sorumlulukları ve gelecek dönem için seçilen bağımsız denetçi bilgileri de yer almaktadır.

Juventus'un faaliyet raporunda yer alan finansal göstergeler ve Yönetim Kurulu Başkan Mesajı içeriği Arsenal ile hemen hemen aynıdır. Bunlara ek olarak, Kulübün faaliyet raporunda, ilgi grupları tarafından internet sitesi ve medyada takip edilme yüzdesi bilgisi de bulunmaktadır. Kulübün faaliyet raporunda, bir alt raporlama şeklinde "Sezonda Gerçekleştirilen Faaliyetler Raporu" sunulmaktadır. Bu raporda yer alan bilgiler aşağıda sunulmuştur:

- a. Futbol Faaliyetleri ile ilgili Rapor
 - i. Takımın ligdeki pozisyonu,
 - ii. Yenilenen teknik direktöre ilişkin bilgi,
 - iii. Alınan ve satılan futbolcuların isimleri, alış/satış fiyatları, UFRS değerleri, net defter değerleri, alış/satış kârı/zararı,

- iv. Geçici olarak alınan ve başka takımlara gönderilen futbolculara ait yıllık maliyet/kazanç ve kontrat süreleri, UFRS değeri ve kontrat süreleri,
 - v. Futbolcu alış ve satışlarından elde edilen toplam kayıp/kazanç,
 - vi. Futbolcu transferlerine ilişkin banka teminatları,
 - vii. Yenilenen futbolcu kontratları, yayıncılık ve sponsorluk anlaşmaları ve tutarları,
 - viii. UEFA Kriterlerine uyum çerçevesinde UEFA'dan 2007/2008 sezonuna ilişkin onay,
 - ix. Stadyum ile ilgili yatırım planları,
 - x. Ara ilerleme planı ve sermaye arttırımı hedefleri
- b. Finansal Pozisyon ile ilgili Rapor
 - i. Karşılaştırmalı 2 yıllık maç, yayıncılık, sponsorluk ve futbolcu bonservis gelirleri, faaliyet giderleri, faaliyet kârı, vergi öncesi kâr, net aktif pozisyonu ile özkaynak tutarları,
 - ii. Futbolcu amortisman ve değer düşüklüğü karşılığı tutarları,
 - c. Futbol Sezonu Sonrası Gerçekleşen Önemli Olaylar Raporu
 - i. Yeni sezon transfer bilgileri- Oyuncu isimleri, fiyatları, kontrat süreleri ve UFRS değerleri
 - ii. Stadyum yatırımları
 - d. İlişkili Kuruluşlarla İlgili Faaliyetler Raporu

Newcastle United faaliyet raporunda yer alan ortak bilgilerin içeriği diğer 2 kulüp ile çok benzerdir.

4.2. Türkiye’de “Üç Büyükler”in Faaliyet Raporlarında Sunulan Bilgiler

Ülkemizde ilk 3 sırada yer alan futbol kulüplerine ait şirketlerin faaliyet raporlarının bulunduğu internet siteleri incelendiğinde, finansal göstergelerden çok sportif göstergelere ve futbol sezonundaki maç bilgilerine daha çok yer verildiği görülmüştür. Fenerbahçe ve Beşiktaş’ın internet sitelerinde, Avrupa’dakilerde olduğu gibi, yatırımcıyı bilgilendirmek üzere ayrı bir bölüm bulunmamakta, sitede sadece faaliyet raporları yer

almaktadır. Ancak, Galatasaray'da "Finansal Gücümüz" ve "Yatırımcı İlişkileri" adı altında iki bölüm bulunmaktadır ve bu bölümlerde yatırımcıyı aydınlatacak temel bazı finansal göstergeler, tüm gelirleri, ortaklık yapısı ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Fenerbahçe ve Beşiktaş'ın 2006/2007 sezonuna ilişkin faaliyet raporları henüz sitede bulunmamaktadır. Galatasaray'ın ise, her ne kadar "Yatırımcı İlişkileri" bölümünde, 2006 yılına ilişkin faaliyet ve bağımsız denetim raporları olsa da, görüntülenememektedir.

Avrupa'da borsada işlem gören ve Avrupa'daki sıralamada ilk 10'un altında bile kalan kulüplerin hem internet sitelerinde yer alan bilgiler, hem de faaliyet raporlarında sunulanlar menfaat gruplarını fazlasıyla aydınlatıcı niteliktedir. Oysa, ülkemizde her zaman lig sıralamasında ilk üçte yer alan kulüplerimizin gerek faaliyet raporları ve gerekse internet sitelerinde sunulan bilgiler Avrupa'dakilerle karşılaştırılmayacak şekilde güncel olmayan, yetersiz ve ulaşılabilirliği kolay olmayan bilgilerdir. Buna ek olarak, bu karşılaştırmada dikkat çekici bir husus; Avrupa'daki kulüpler yatırımcıya çoğunlukla finansal pozisyonları hakkında bilgi sunma eğiliminde iken, Türkiye'de verilen bilgiler daha çok taraftara yönelik futbol sezonunda takip edilmesi gerekli maç bilgileridir.

BEŞİNCİ BÖLÜM
FENERBAHÇE, GALATASARAY ve BEŞİKTAŞ'IN SPK TEBLİĞİ ve TÜRKİYE
MUHASEBE STANDARTLARI KAPSAMINDA ÖZELLİKLİ İŞLEMLERİNİN
MUHASEBESİ ve DİPNOTLARDA SUNUMU

5.1. Sermaye Piyasası Kurulu'unun 7.2.2002 Tarih ve 9/181 Sayılı "Futbol Kulüpleri'nin Halka Açılması için Belirlenen İlave Kriterler" Kararı

Türkiye'de 2002 yılında futbol kulüplerinin kurduğu anonim şirketlerin halka arz girişimleri başladığı sırada, SPK 07.02.02 tarihli Haftalık Bülteni'nde 9/181 sayılı "Futbol Kulüpleri'nin Halka Açılması için Belirlenen İlave Kriterler" hakkındaki kararı yayımlamıştır. Bu kriterler 6 grupta toplanmıştır ve halka arz edilen futbol şirketlerine yöneliktir. İlgili kriterler, SPK'nın diğer tüm değişik sektörlerdeki şirketler için de zorunlu kıldığı "şeffaflık ve tam açıklama" odaklı kriterlerdir. Ancak, Bülten'de "Gelir Ağırlıklı" modelin uygulanabilirliğine engel teşkil eden herhangi bir hususun olmaması da çok dikkat çekicidir.

SPK'nın halka arz edilen futbol şirketleri için getirdiği bu kriterler ana hatlarıyla, kurumlar vergisi uygulaması ile ilgili açıklamalardan, takımların mali tablolarında aktif, pasif ve gelir, gider hesaplarıyla ilgili hem muhasebe kaydı hem de dipnotlarda açıklama bakımından önemlilik arz edebilecek hususlardan ve zorunlu dipnot açıklamalarından oluşmaktadır.

Bülten'de ilk sırada yer alan "Faaliyet ile İlgili Kriterler"de, öncelikle KVK 4. maddesinde belirtildiği üzere, şirketlerin sadece sportif faaliyetlerinden elde ettiği gelirlerin kurumlar vergisinden muaf tutulacağı konusunda bir açıklama sunulmuştur. Bu açıklamada, şirketlerin maç hasılatı, yayıncılık gelirleri, isim hakkı gelirleri, sponsorluk gelirleri ve sportif faaliyetler kapsamında sayılabilecek diğer tüm gelirlerinin kurumlar vergisine tabi tutulmayacağı açıkça belirtilmiştir. Şirketler açısından bu durumun gerçekleşebilmesi için, ilgili futbol takımının faaliyetlerinin kullanım hakkının anonim şirkete devredilmesi veya uzun süreli kiralanmış olması gerekmektedir. Ancak, şirket sportif faaliyetleri dışında ek gelir kaynağı yaratacak faaliyetlerde bulunursa, durumu Maliye Bakanlığı'na bildirecek ve kurumlar vergisi mükellefi konumuna geçecektir. Ayrıca, bu faaliyetleri ile ilgili detaylı bilgiyi izahname ve sirkülerde SPK'ya sunacaktır.

Bülten’de sunulan ikinci kriter, “Aktif Yapısına İlişkin Kriterler”dir. Bir önceki paragrafta belirtildiği üzere, kulüplerin kullanım hakkı şirketlere uzun süreli kiralama yoluyla sağlandı ise, şirketlerin mali tablolarında diğer şirketlerden farklı olarak herhangi bir hak ve varlığı bulunmayacaktır. Ancak, kullanım hakkı devredildiyse, şirketin mali tablosunun aktif bölümünde futbolcu bonservisleri, isim hakları ve tesis, stadyum ile ilgili gayrimenkul ve onların kullanım hakları gibi varlık hesapları yer alacaktır. Ayrıca devir sırasında, örtülü kazanç yaratmaması açısından, isim hakkı, gayrimenkul ve kullanım hakları SPK’nın öngördüğü şekilde ekspertiz şirketleri tarafından belirlenerek mali tablolara kaydedilecektir.

Bülten’deki üçüncü kriter, “Pasif Yapısına İlişkin Kriterler”dir. Bu kriterlere göre, anonim şirketin %51’inden fazlasına sahip, kontrol gücünü elinde tutan gerçek ve tüzel kişiler, şirket ve kulübün yönetim ve denetim kurulu üyeleri ile kulüp ve kulüp ile doğrudan veya dolaylı olarak ilişkisi bulunan üçüncü şahısların kendi borçları için şirketin kefalet, temlik, ipotek ve aynı hak tesis edemeyeceği hükmünün şirketin ana sözleşmesine konulması zorunluluğu getirilmiştir.

Bülten’de yer alan dördüncü kriter ise, “Gelir Yapısına İlişkin Kriterler”dir. Gelirlerin doğru muhasebeleştirilmesi açısından sağlıklı bir muhasebe ve kayıt düzeninin kurulması gerekliliği getirilmiştir. Böylelikle, sezonluk kombine ve teberrülü bilet satışları, genelde sözleşmeye dayalı yayıncılık, sponsorluk, reklamcılık ve isim hakkı gelirlerine ilişkin hasılatın kaydı doğru yapılmış olacaktır.

Yukarıda sözü edilen hususlarla birlikte, şirketlerin SPK’ya sunacakları raporlarındaki açıklamalar da arttırılmıştır. Bununla ilgili kriter, “Özel Durum Açıklamaları” kriteridir. Seri:VIII, No:20 Tebliği’ndeki hususlara ek olarak yapılması gerekli açıklamalardır.

Özel Durum Açıklama Kriterleri’nde yer alan hususlara ilişkin açıklamalar aşağıda sunulmuştur.

1. Futbolcu Transferleri ile ilgili Açıklama: Şirketin son gelir tablosunda yer alan faaliyet kârının %5’ini aşan tutarda futbolcu transferleri, kiralaması, takas edilmesi ile ilgili ödenecek ücret, sözleşme süresi ve sözleşmede yatırım kararlarını etkileyebilecek özel şartlar ile ilgili hususların sözleşmeden önce SPK’ya yapılması gerekli açıklama.

2. Futbolcularla ilgili Açıklama: Takımın performansını olumsuz yönde etkileyecek hastalık veya sakatlık gibi durumlarda, futbolcunun futbol oynayamayacağı sürenin bildirilmesi.

3. **Teknik Kadro ile ilgili Açıklama:** Takımın teknik yönetiminin değişmesi ve yeni teknik ekiple görüşmelere başlanılması halinde sözleşme imzalanmadan önce yine SPK'ya yapılması gerekli açıklama.

4. **Önemli Gelir Kaybına Neden Olan Olaylara İlişkin Açıklama:** Şirketin son yıla ilişkin esas faaliyet kârının yüzde 5'ini aşan gelir kaybına neden olacak bir olayın gerçekleşmesi veya gerçekleşecek yeni sözleşmeler düzenlenmesi durumlarında yapılması gerekli açıklama.

5. **Kulüpleri Etkileyebilecek Diğer Olaylara İlişkin Açıklama:** TFF, FIFA veya UEFA tarafından alınan ve kulübü önemli derecede etkileyebilecek kararların kulübe bildirildiği tarihte SPK'ya yapılması gerekli açıklama.

Bülten'de son olarak, futbol takımlarının çok önemli hesap kalemlerinin mali tablolara nasıl yansıtılacağı hususunda getirilen kriterler vardır ki, bu kriterlerin futbol şirketleri tarafından hangi boyutta uygulandığı da halen bir tartışma konusu olarak devam etmektedir. Burada şunu da belirtmek gerekir, önemli hesaplara ilişkin muhasebe uygulamaları, yeni uygulamalar niteliğinde değil, bir hatırlatma olarak futbol kulüplerine sunulmuştur. Sözü edilen muhasebe uygulamaları aşağıda yer almaktadır:

1. **Bonservis Bedelleri:** Maliyet bedeli ile yansıtılmalıdır. Bilançoda "Maddi Olmayan Duran Varlıklar" grubunda "Haklar" hesabına kaydedilmelidir ve sözleşme süresi boyunca amorti edilmelidir.
2. **Şarta Bağlı Ödemeler:** SPK'nın "Özel Durumların Kamuya Açıklanmasına İlişkin Esaslar" Tebliği'ndeki hükümler geçerlidir.
3. **Futbolculara Yapılan Peşin Ödemeler:** Bilançoda "Dönen Varlıklar" grubunda "Peşin Ödenen Giderler" hesabına kaydedilmeli ve süresi doldukça gidere yansıtılmalıdır.
4. **Dönemsel Ödemeler:** Tahakkuk esası uygulanmalıdır.
5. **Futbolcu Satışı:** Sözleşmesi henüz bitmeden satışı yapılan futbolcuların maddi olmayan duran varlıklardan kaydı silinmeli, ilgili kâr/zarar hesaplanarak gelir tablosuna yansıtılmalıdır.
6. **Futbolcuların Sakatlanması:** Ciddi şekilde hastalanan, sakatlanan veya formdan düşen sporcular için mali tablolarda karşılık ayrılması gerekmektedir.

7. **Sigortalama:** Aktifinde futbolcular hesabı olan şirketler için, ki bu sadece Beşiktaş için geçerli olacaktır, futbolcuların sözleşme veya bonservis bedellerinin altında olmayacak şekilde sigorta ettirilmesi gerekmektedir¹³.

5.2. Futbol Şirketleri'nin Özellikli İşlemleri'nin Muhasebeleştirilmesi ve Dipnotların Sunumu

Futbol sektöründe yer alan Kulüp şirketlerinin faaliyetlerinin belli bir futbol sezonunda gerçekleşmesinden dolayı, Maliye Bakanlığı tarafından özel hesap dönemi olarak 01 Haziran-31 Mayıs Dönemi uygun görülmüştür. Bu uygulama Avrupa için de aynıdır.

Kulüp şirketlerinin mali tablolarında, sektöre has birtakım önemlilik arz eden işlemleri yer almaktadır. Bu işlemler, Kulüp ile yapılan Lisans Sözleşmesi, ilişkili kuruluşlarla gerçekleştirilen işlemler, teknik kadroya ilişkin giderler ve gelirler, maç hasılatları, yayıncılık, reklamcılık, sponsorluk gelirleri ile isim hakkı gelirleri ve bilanço tarihinden sonra ortaya çıkan olaylara ilişkin dipnot açıklamalarıdır.

Türkiye'de futbol sektörü ile ilgili çeşitli araştırmaların, yorumların, analizlerin yer aldığı birçok kaynak vardır. Ancak, mali tablo kullanıcıları açısından çoğunlukla merak edilen yukarıda sıralanan bu özellikli işlemlerin bağımsız denetim raporlarında nasıl muhasebeleştirildiği ve dipnotlarda ne şekilde sunulduğu konusunda bir kaynak bulunmamaktadır.

Bu bölümde, Türkiye'de halka açık olan Beşiktaş Futbol Yatırımları Sanayi ve Ticaret A.Ş., Galatasaray Sportif Sınai ve Ticari Yatırımlar A.Ş. ve Fenerbahçe Sportif Hizmetler Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ye ait halka açıklanan mali tabloları kullanılarak bir inceleme gerçekleştirilmiştir. İncelemeye, Kulüpler'in bağımsız denetim raporları temel kaynak oluşturmuştur. Aynı inceleme Kulüplerin mali tabloları için erişim gücü nedeniyle mümkün olamamıştır.

¹³ Beşiktaş'ta, aktiflerin sigorta tutarının düşük olması Bağımsız Denetçi Şartlı Görüş nedenlerinden birisi olarak gösterilmiştir.

5.2.1. Kulüp ile Yapılan Lisans Sözleşmesi Ödemelerinin Muhasebeleştirilmesi

Kulüpler, şirket olarak ayrı bir tüzel kişilik kurarken, futbol takımına ait bütün veya bazı hakların devri veya kiralama işlemi için kurulan şirketle Lisans Sözleşmesi gerçekleştirmiştir. Bu bedelin muhasebeleştirilmesi ve ilgili dipnotlarda açıklaması aşağıda sunulmuştur:

a- Muhasebeleştirilmesi

TMS 1 “Finansal Tabloların Sunuluşu” Standardı’na göre, peşin ödenen giderler, bilançonun düzenleniş tarihinden itibaren bir yıldan daha fazla süreye ait ise, bir yıla kadar olan kısım “Dönen Varlıklar” hesabında, bir yılı aşan kısım ise “Duran Varlıklar” hesabında gösterilir. Muhasebe’nin Dönemsellik İlkesi gereği, bu tutarların ait oldukları dönemde ilgili varlık hesabından çıkarılarak giderlere katılması gerekmektedir.

Fenerbahçe’nin bilançosunda, lisans hakkı avansı olarak ödenen peşin tutarın bir yıla kadarki kısmı “Diğer Dönen Varlıklar”, geri kalan kısmı ise “Diğer Duran Varlıklar” grubunda muhasebeleştirilmiştir. Galatasaray’da ise, GS’den olan alacağa karşılık mahsuplaştırıldıktan sonra geri kalan kısmı Fenerbahçe’de olduğu gibi, “Diğer Dönen Varlıklar” ve “Diğer Duran Varlıklar” hesabına kaydedilmiştir. Her iki Şirket’te de ödenen avans tutarı veya Galatasaray’da olduğu gibi Kulüp’ten olan alacaklara mahsup işleminden geriye kalan kısım, sözleşme toplam yılı veya geriye kalan süre üzerinden eşit taksitlerle gelir tablosunda giderleştirilmiştir. Bu anlamda Fenerbahçe ve Galatasaray’ın mali tablolarında lisans ödemelerinin muhasebeleştirilmesi TMS ile uyum içerisindedir. Ancak, Beşiktaş Bağımsız Denetçi Raporunda Lisans Ödemesi’nin muhasebeleştirilmesine ilişkin bir bilgi bulunmamaktadır.

b- Dipnot Sunumu

Avans tutarına ilişkin açıklayıcı dipnot, Galatasaray’da “İlişkili Kuruluşlar” notunda, Fenerbahçe’de ise hem “Uygulanan Muhasebe Politikaları” bölümünde hem de ilgili hesabın dipnotunda açıklanmıştır. Galatasaray’dan farklı olarak, Fenerbahçe’de her yıl

giderleşen tutar, itfa payı olarak ilgili aktif bedelinden netleştirilmek suretiyle ilgili dipnotta gösterilmiştir. Örneği aşağıda yer almaktadır:

Tablo 24. Fenerbahçe 31 Mayıs 2007 ve 2006 Dönemine Ait Diğer Cari Olmayan Varlıklar

Hesap İsmi	31 Mayıs 2007 (bin YTL)	31 Mayıs 2006 (bin YTL)
Diğer Cari Olmayan/Duran Varlıklar:		
1 Haziran açılış bakiyesi	28.334	29.362
Dönem içinde itfa olunan avans (-)	(1.027)	(1.027)
31 Mayıs kapanış bakiyesi	27.307	28.335

Kaynak: Fenerbahçe Sportif Hizmetler Sanayi ve Ticaret A.Ş. 31.05.2007 Tarihi İtibariyle Seri: XI No: 25 Sayılı Tebliğe Göre Hazırlanmış Denetçi Raporu

Lisans avansı ile ilgili açıklama, Beşiktaş'ın sadece 2004 yılına ait bağımsız denetim raporunda "Açıklama Gerektiren Diğer Hususlar" dipnotunda yapılmış, daha sonraki yıllarda, uygulanan muhasebe politikası ve muhasebeleştirme hesabına ilişkin bir dipnot yer almamaktadır.

5.2.2. İlişkili Kuruluşlarla Gelir/Gider, Alacak/Borç İlişkisi

TMS 24 "İlişkili Taraf Açıklamaları" Standardı uyarınca, finansal tablo kullanıcılarının şirketlerin ilişkili taraflarla ilişkileri hakkında bilgi edinebilmeleri için, kontrolün hakim olduğu ilişkili taraf işlemleri mali tablolarda açıklanmalıdır. Standarda göre, ilişkili taraflar ile işlemlerin gerçekleşmesi durumunda, şirketler, bu ilişkilerin niteliğini, işlemler hakkında açıklayıcı bilgileri ve yıl/dönem içinde gerçekleşen tutarları ve mevcut bakiyeleri dipnotlarda sunmakla yükümlüdür. Daha öncesinde de, ilişkili kuruluşlar tanımı finansal tablolarının "Muhasebe Politikaları" bölümünde açıkça yapılmalıdır.

Her 3 Şirket'in de ilişkili kuruluşları; kulüp ve kulüp ortaklığında kurulan diğer şirketlerdir. Beşiktaş ve Fenerbahçe'de, ilişkili kuruluşlardan/a olan alacaklar/borçlar ticari ve ticari olmayan olmak üzere 2 gruba ayrılmaktadır. Ancak, Fenerbahçe'de tutar çok yüksek olmasına rağmen (Fenerbahçe, 2007- 56,5 milyon YTL Alacak) içeriği hakkında bir açıklama

sunulmamıştır. Beşiktaş'ta ise, "İlişkili Kuruluşlardan Alacaklar" hesabına kaydedilen 35.5 milyon YTL'lik tutar BJK'dan olan alacaklara ilişkin işletilen faiz gelir tahakkuklarıdır. 2007'de ise, buna ilişkin 32.5 milyon YTL "Diğer Dönen Varlıklar" hesabına kaydedilmiştir. Bu açıdan, iki yıl arasında bir dipnot uyumu bulunmamaktadır. Galatasaray'da böyle bir ayırım yoktur ve 2007 yılına ait Kulüp ve Futbol A.Ş'den 91 milyon YTL'lik alacağa ilişkin ilgili dipnotunda yapılan açıklama, Kulübe ödenecek lisans bedelinin bu alacaklara mahsup edileceği ile ilişkilidir. Konuyla ilgili Bağımsız Denetçi Raporu'nda, ilgili alacakların tahsilatına ilişkin vade ve şekil belirsizliği nedeni ile şartlı görüş verilmiştir.

İlişkili kuruluşlar ile ilgili gelir/gider tutarları ve açıklamaları Beşiktaş'ta bulunmamaktadır. Fenerbahçe'de ilişkili kuruluşlarla yapılan işlemler dipnotunda, lisans bedelinin itfa payı, Klüpten 30 yıllığına kiralanan profesyonel futbol takımına karşılık 2004-2005 futbol sezonundan itibaren bir önceki yıla ait şirket gelirlerinin %2'si oranında (500.000 Amerikan Dolarından az olmamak kaydıyla) Kulübe ödenen kira bedeli, Kulüp'ten alacaklara ilişkin faiz geliri, Kulüp ile yapılan "Temlik Sözleşmesi"ne göre 2004/2005 sezonundan itibaren 2033 yılının Kasım ayı sonuna kadar elde edilecek Şükrü Saraçoğlu Stadyum gelirlerinden her yıl alınan hasılat gelir payı ve Şampiyonlar ligi gelir paylarına ilişkin tutarlar bir önceki yıl ile karşılaştırmalı olarak sunulmuştur.

Galatasaray'ın ilgili dipnotunda, Kulüp ile Şirket arasında imzalanan Futbol Takımı Kira Sözleşmesi ve Lisans Sözleşmesi uyarınca, toplu ödenen tutardan mahsuplaştırma işlemi sonrası geri kalan kısmın giderleştirildiği tutarları bir önceki yıl ile karşılaştırmalı olarak sunulmuştur. Ayrıca, Kulüp ve Şirket'e düşen yayıncılık, sponsorluk, reklamcılık, isim hakkı gelirleri ile Kulüp ve Futbol A.Ş'den hangi tip olduğu belirtilmeyen alacaklara ilişkin faiz gelirleri yine bir önceki yıl ile karşılaştırmalı olarak sunulmuştur.

Kulüpleriyle çok fazla ilişki içinde olan futbol şirketlerinin mali tablolarında bu kadar yetersiz açıklama yapılması muhasebenin "Tam Açıklama" ilkesine uygun değildir. Ayrıca, UEFA Mali Kriterleri'nin gerekliliklerine ilişkin Uyum Talimatı Ek'lerinde yer alan "Mali Tablo Dipnotları" bölümünde talep edilen asgari düzeyde olması gereken dipnot içeriğine de uymamaktadır.

5.2.3. Gelirlerin Muhasebeleştirilmesi ve Dipnotlarda Sunumu

TMS 18 “Hasılat” Standardı uyarınca, sözleşmeye dayalı gelirler, ilgili sözleşmelerin tutarları dikkate alınarak tahakkuk esasına göre muhasebeleştirilir. Bu anlamda her üç Şirket’in işlemleri de TMS 18 ile uyum içerisindedir.

TMS 18 Madde 35’te belirtildiği üzere, dönem içinde muhasebeleştirilen her bir hasılat kalemi tutarları ilgili dipnotlarda sunulmalıdır.

Her üç Şirket’in de ortak gelirleri, yayıncılık, sponsorluk, reklamcılık ve isim hakkı gelirleridir. Bu gelirlerin muhasebeleştirilmesine ilişkin açıklama, Beşiktaş ve Fenerbahçe’de “Uygulanan Muhasebe Politikaları” bölümünde yapılmıştır.

Galatasaray’da ise, yine aynı bölümde ancak diğerlerine göre çok daha detaylı bilgi sunulmuştur. İlgili dipnotta, gelirlerin ilgili sözleşmeler uyarınca hak edildikleri dönemde tahakkuk esasına göre muhasebeleştirildiği ve henüz hak edilmeyen tutarların ise ertelenen gelir niteliğinde “Diğer Yükümlülükler” hesabında yer aldığı açıkça belirtilmiştir. Bu anlamda, her üç Şirket de Standart’ın ilgili maddesi ile uyum içerisinde olsa da, Galatasaray mali tablo dipnotları daha açıklayıcı niteliktedir. Galatasaray’ın 31 Mayıs 2007 itibariyle hazırlanan Bağımsız Denetçi Raporu’nda bu konuyla ilgili açıklama aşağıda sunulmuştur:

“Hizmet gelirleri, ağırlıklı olarak profesyonel futbol takımının resmi ve özel maçlarının naklen yayını, UEFA performans ve TV yayın gelirleri, forma ve diğer reklam, isim ve internet hakları (Spor Toto da dahil) gelirlerinden oluşmaktadır. Söz konusu gelirler mevcut sözleşmelere istinaden hak edildikleri dönem içinde tahakkuk esasına göre kaydedilir. Türkiye Süper Ligi’nden kaynaklanan naklen yayın gelirleri ise Türkiye Futbol Federasyonu (TFF) tarafından belirlenen dağıtım kriterlerine göre tüm takımlara eşit olarak dağıtılan tutarların yanısıra bugüne kadar Lig Şampiyonu olmuş takımlara dağıtılan tutarların ve performansa bağlı olarak belirlenen hakedişlerin TFF tarafından bildirildiği şekilde gelir kaydedilmesiyle oluşmaktadır. Bilanço tarihi itibariyle faturalanan ancak henüz tamamen hak edilmeyen gelirler “Diğer Yükümlülükler” hesabında yansıtılmıştır”.

Ayrıca, Şampiyonlar Ligi’nden kaynaklanan UEFA gelirlerinin nasıl hak edildiği detaylı bir şekilde tablolarla sunulmuştur. Yine bu konuya ilişkin bilgi, Galatasaray’ın 31 Mayıs 2007 itibariyle hazırlanan Bağımsız Denetçi Raporu’nda aşağıdaki şekilde yer almaktadır:

“Şampiyonlar Ligi maçlarından kaynaklanan UEFA gelirleri, Şampiyonlar Ligi başlangıç primi, grup maç primi ve 1/8 eleme turu, çeyrek final, yarı final ve final maçlarının performans primleri ile televizyon yayınları gelirlerinden oluşmaktadır.

Şirket ve Kulüp arasında yapılan anlaşma dahilinde Şirket’e söz konusu gelirlerden verilen paylar aşağıdaki gibidir:”

	<i>Gelirin kaydedilmesi ile ilgili şartlar</i>	Şirket’in payına düşen gelir oranı
Başlangıç primi	Profesyonel futbol takımının ön eleme maçları sonrasında Şampiyonlar Ligi’ne katılma hakkını kazanması (1)	%60 (4)
Maç primi - grup	Profesyonel futbol takımının gruba dahil olması (1)	%60 (4)
Performans primi - grup aşaması - 1/8 eleme turu - çeyrek final - yarı final - final	Maç başına (2) Maç başına (2) Maç başına (2) Maç başına (2) Maç başına (2)	Net gelirin %50’si (3) Net gelirin %50’si (3) Net gelirin %50’si (3) Net gelirin %50’si (3) Net gelirin %50’si (3)
TV yayınları geliri	TV yayın geliri tutarının kesinleşmesi, güvenilir olarak hesaplanabilmesi ve UEFA tarafından açıklanması	%100

- (1) Prim tutarının kesinleştiği tarihte.
- (2) Maçın oynanıp, gelirin hak edildiği tarihte.
- (3) Net gelir, brüt gelir eksi profesyonel futbol takımına verilen primler veya brüt gelirin %60’ı olarak hesaplanır.
- (4) Şirket’in payına düşen gelirin %50’si Futbol A.Ş. tarafından ek kira tutarı olarak faturalanmakta ve Şirket’in mali tablolarında faaliyet giderleri olarak yansıtılmaktadır.

Her üç Şirket’te de bahsi geçen bu gelirlerin tutarları “Esas Faaliyetlerden Sağlanan Gelirler” hesabında bir önceki yıl ile karşılaştırmalı olarak sunulmuştur.

5.2.4. Futbolcu Gelir ve Giderlerinin Muhasebeleştirilmesi ve Dipnotlarda Sunumu

Futbol Kulüplerinin bir sezona ait en yüksek maliyetleri, teknik kadroya ilişkin giderlerdir. Bu giderler, transfer ve bonservis ödemeleri, aylık ödemeler, kazanılan karşılaşmalar neticesinde antrenör ve futbolculara yönetim kurulunca belirlenen ayni ve nakdi ödüller, futbolcuların performanslarına ilişkin verilen ödül ve primler, amatörlükten profesyonelliğe geçerken yapılan ödemelerdir.

Yine bir sezona ilişkin gelirleri arasında yer alan futbolculara ilişkin transfer gelirleri ise, bir futbolcunun bağı olduğu spor kulübü ile sözleşmesi devam ederken bonservisinin (oynama hakkı) diğer kulübe devredilmesi veya kiralanması sonucu elde edilen gelirlerdir.

Bu hesaplar, sadece Beşiktaş'ın mali tablolarında yer aldığı için muhasebeleştirilme ve dipnotlarına ilişkin incelemede Beşiktaş'ın 31 Mayıs 2007 dönemine ait Bağımsız Denetçi Raporu kullanılmıştır.

a- Muhasebeleştirilmesi

Bir futbolcuyla kontrat yapmak demek, o futbolcuyu kullanma hakkına sahip olmak demektir. Dolayısıyla, TMS 38 “Maddi Olmayan Duran Varlıklar” Standardı uyarınca, bu kontrat bedellerinin maddi olmayan duran varlıklar hesabında kaydedilmesi uygun olacaktır¹⁴. İlgili Standart'ın 21. maddesinde, bir maddi olmayan duran varlık aşağıdaki koşullar sağlandığında muhasebeleştirilir:

- a- Gelecekte sağlayacağı muhtemel bir ekonomik fayda olması ve
- b- Maliyetinin güvenilir bir şekilde tespit edilebilmesi.

İlgili Standart'ın 75. maddesi uyarınca, bu varlıklar, ilk muhasebeleştirilme sırasında var olan kanıtlar esas alınarak elde etme maliyeti ile değerlendirilmelidir. İlgili Standart'ta ayrıca, bir maddi olmayan duran varlığın ilk defa muhasebeleştirilmesinden sonra ancak aktif bir piyasanın var olması durumunda tespit edilebilir bir gerçeğe uygun değeri var ise bu yolla yeniden değerlemeye tabi tutulabileceği belirtilmiştir. Aktif bir piyasanın olmadığı futbolda ise, bazı oyuncular için ilk muhasebeleştirme tarihinden sonra, bazen

¹⁴ Bu konu ile ilgili olarak, Emir ve Livne tarafından, 1990-2003 yılları arasında 24'ü Londra Borsasında işlem gören 58 futbol kulübü üzerine yapılan araştırmada, oyunculara ödenen transfer ücretlerinin ne şekilde muhasebeleştirildiği incelenmiştir. Araştırmada, 1998'de yürürlüğe giren Finansal Raporlama Standardı-Şerefiye ve Maddi Olmayan Duran Varlıklar (FRS10)'ndan önce, futbol kulüpleri oyuncuların transfer ücretlerini aktifleştirip aktifleştirmemekte serbest bırakılmış, ancak, bu standart yürürlüğe girdikten sonra ideal koşullarda gerçekleştirilen bir futbolcu yatırımı olduğu takdirde maddi olmayan duran varlıklarda aktifleştirilmesi ve itfa edilmesine başlanmıştır.

medyanın, bazen de oyuncunun tek bir maçtaki başarısının etkisiyle piyasa değerinde artış meydana gelebilmektedir. Dolayısıyla, dönem dönem futbolcuların piyasa değerleri değişebilmekte, ancak aktif bir piyasanın yokluğunda Standart'ta öngörüldüğü şekilde tam güvenilir bir kaynağa dayandırılmamaktadır. Bundan dolayı, futbolcu bedellerinin muhasebeleştirme işleminin en sağlıklı yöntemi, kontrat bedeli ile aktiflere alınmasıdır. Bu husus, UEFA'nın Mali Kriterleri'nde ve SPK Tebliği'nde de bu şekilde dikkate alınmıştır.

Beşiktaş'ın bağımsız denetçi raporunda, futbolcuların transfer ücretleri ilgili Standart'ta belirtildiği üzere elde etme maliyeti ile "Maddi Olmayan Duran Varlıklar" hesabına kaydedildiği belirtilmiştir.

TMS 38 Madde 97'de sınırlı yararlı ömre sahip maddi olmayan duran varlıkların itfa süresi ve yöntemi açıklanmaktadır. Futbolcularla yapılan sözleşmeler gereği, bu hesap kaleminin sınırlı bir ömre sahip olduğu açıktır ve yararlı ömrü olarak kabul edilen sözleşme süresi boyunca, seçilen itfa yöntemine göre itfaya tabi tutulmalıdır.

Beşiktaş'ın "Muhasebe Politikaları" Notu'nda, bu varlıkların süreleri belirlenebildiği takdirde o sürede, yoksa 5 yıllık sürede ve kıst usulü ile itfa edilerek gider yazıldığı ifade edilmiştir. Kanımızca, güvenilir bir dayanak olarak kabul edilen sözleşmeler süre belirlenmesinde esas alınmalıdır.

Ayrıca, TMS 36 "Varlıklarda Değer Düşüklüğü" Standardı uyarınca, eğer sporcunun değerinde sakatlanma veya formdan düşme nedeniyle herhangi bir değer düşüklüğü meydana gelmiş ise, maliyet bedelinin o değere indirilmesi için karşılık ayrılması gerekmektedir. Bu anlamda SPK'nın ilgili Bülteni'nde yer alan önemli hesapların mali tablolarında muhasebeleştirilmesine ilişkin kriterler ile de uyumludur.

Beşiktaş'ın yine "Muhasebe Politikaları" Notu'nda bu tutarlara ilişkin değer düşüklüğü incelemesinin yapıldığı belirtilmiştir.

Kulüpler açısından oyuncu yatırımlarından tam anlamıyla geri dönüşüm sağlayamama riski her zaman mevcuttur. Çünkü futbolcudan yararlanmayı etkileyebilecek hastalık, sakatlık, yaş sınırı, hatta sisteme uyum gibi risk faktörleri vardır. Dolayısıyla, oyunculara ödenen transfer ücretlerinin değer azalmasını karşılayacak şekilde amorti edilip edilemeyeceği halen tartışma konusudur.

Futbolcu maliyetleri ile ilgili olan önemli bir diğer nokta, genç takımdan gelenlerin mali tablolara hangi tutarlarla ve nasıl kaydedileceğidir. Genç oyuncunun gelecekte

yaratacağı ekonomik faydanın bugünden belirlenmesine yardımcı olacak bir pazar değeri olmadığından, bu oyunculara bir değer biçilip, aktifleştirilmesi ve buna karşılık özkaynakların arttırılması uygun olmayacaktır.

Bu husus ile ilgili olarak, TMS 38 Madde 69’da da belirtildiği gibi, işletme içinde gelecekte ekonomik fayda sağlayacağı düşüncesi ile birtakım harcamalar yapılabilmekte ancak bu harcamaların aktife transfer edilebilecek bedelinin tam olarak tespit edilememesi ve gelecekte ekonomik fayda sağlayıp sağlayamayacağı kesin olarak bilinemesinden ötürü maddi olmayan duran varlık olarak değil, gerçekleştiği anda gider olarak muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. Bu uygulama, UEFA Kriterleri’nde de aynen geçerlidir.

Ayrıca, Şirket’in mali tablolarında, futbolcu bonservis gelirleri ile futbolcuların satış veya kiralanmasından elde edilen satış kârı/zararı da “Esas Faaliyet Gelirleri” kaleminde, sporcu ve teknik kadro ücretleri ile futbolcu itfa payları ise “Satışların Maliyeti” hesabında gösterilmiştir.

b- Dipnot Sunumu

Beşiktaş bağımsız denetim raporunun “Uygulanan Muhasebe Politikaları” bölümünde, SPK Tebliği uyarınca standart sayılabilecek genel bir not yer almakta ve “Maddi Olmayan Duran Varlık” dipnotunda bir önceki yıl ile karşılaştırmalı olarak maliyet bedelleri, birikmiş itfa payları, dönem içi itfa payları ve varsa ayrılan değer düşüklüğü karşılığı veya önceden ayrılanın iptali tutarları sunulmaktadır. Bu anlamda Şirket, TMS 38 Madde 118’de belirtilen dipnot zorunluluğu ile uyum içindedir.

5. Bölümde de belirtildiği üzere, futbolculara ilişkin daha detaylı bilgi, Avrupa’da örneğin Juventus, Arsenal ve Newcastle United Şirketleri’nin Bağımsız Denetçi Raporları’nda olmadığından, ilgi gruplarını bilgilendirmek maksatlı, oyuncu bazında transfer edilen oyuncunun bedeli, net defter değeri, UFRS değeri, amortismanı, değer düşüklüğü, kontrat süresi, kontrat bitiş tarihi bazılarının faaliyet raporlarında sunulmuştur. Ancak, Beşiktaş’ın denetçi raporunda ilgili hesabın dipnotunda yer alan bilgi aşağıdaki tablodaki şekliyle TMS ile uyum içerisinde olmasına rağmen, Avrupa’daki gibi oyuncu bazında daha detaylı olarak faaliyet raporlarında sunulmamıştır.

“Esas Faaliyet Kârı/ Zararı kaleminde yer alan futbolculara ilişkin gelir/giderler hesabının detayı olan, oyuncu bazında, oyuncuların alım bedeli, kontrat süresi, oyuncu satış bedeli, satış neticesinde ortaya çıkan kâr/zararlar açıklamalarının bağımsız denetçi raporlarında bu kadar detaylı sunulmayıp, faaliyet raporlarında sunulduğu Avrupa’nın 5 Büyük Ligi’ndeki şirketler ile karşılaştırıldığında, bu kadar önem arz eden bu hesap kalemine ilişkin menfaat gruplarına yapılan açıklamalar Beşiktaş’ta bu anlamda yetersiz kalmaktadır¹⁵.

Şirket’in aktif büyüklüğünün %50’sini oluşturan “Haklar” hesabı için sadece açılış ve kapanış bakiyeleri arasındaki değişimler standart dipnot olarak kabul edilen şekilde aşağıdaki gibi bağımsız denetçi raporunda aynen sunulmuştur:

MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR (bin YTL)					
MALİYET BEDELLERİ	01.06.2006	ALİŞ	SATIŞ	KARŞILIK	31.05.2007
HAKLAR	60.581	20.198	35.234	-	45.546
KURULUŞ ÖRGÜTLENME	3.089	-	-	-	3.090
ÖZEL MALİYETLER	11.011	11	27	-	10.995
DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞ.	(2.979)	-	-	-	(2.979)
DEĞ.DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞ.İPTALİ	-	-	-	2.979	2.979
TOPLAM	71.702	20.209	35.260	2.979	59.630
BİRİKMİŞ AMORTİSMAN	01.06.2006	DÖNEM AMORT.	SATIŞ AMORT	ÇKG	31.05.2007
HAKLAR	35.953	18.044	28.084	2.074	27.988
KURULUŞ ÖRGÜTLENME	2.642	447	-	-	3.088
ÖZEL MALİYETLER	881	444	13	127	1.439
TOPLAM	39.476	18.935	28.097	2.202	32.516
NET DEĞER	32.226		7.163		27.114

5.2.5. Bilanço Tarihinden Sonra Gerçekleşen Olayların Dipnotlarda Sunumu

TMS 10 Madde 3’te Bilanço Tarihinden Sonraki Olaylar, “Bilanço tarihi ile finansal tabloların yayımı için onaylandığı tarih arasında işletme lehine veya aleyhine ortaya çıkan olayları ifade eder” şeklinde tanımlanmıştır. Bu kapsamda, ortaya çıkan bu olaylar, TMS

¹⁵ Benzer saptama, İsveç’te yapılan bir araştırmada da elde edilmiştir.

10 madde 21 ve 22 uyarınca dipnotlarda kamuya açıklanır, bazen de bu olaylar mali tabloların düzeltilmesini gerektirebilir. Bu durumda, mali tablolar yeni duruma uygun bir şekilde tekrar düzenlenir.

Futbol sektörünün rekabetçi piyasasında kulüpler, futbolculara veya diğer teknik elemanlara ilişkin devamlı yeni sözleşmeler yapabilmekte, stadyum veya tesislere ilişkin yatırımlar gerçekleştirebilmekte veya yeni yayıncılık, reklamcılık, sponsorluk gibi anlaşmalara imza atabilmektedirler. Kısacası, futbolun çok dinamik bir faaliyet alanı olması itibariyle, futbol şirketlerinin mali tablolarına ilişkin “Bilanço Tarihinden Sonra Gerçekleşen Olaylar” dipnotunda önemli açıklamaların olacağı beklenmektedir. Ancak, Fenerbahçe ve Galatasaray’ın bağımsız denetçi raporlarında bu dipnota ilişkin herhangi bir bilgi yer almamakta, Beşiktaş’ta ise genellikle teknik elemanlarına ilişkin yapılan veya yenilenen sözleşmelere dair bilgi verilmektedir.

5.3. Uzman Denetçi Görüşleri

Araştırma sırasında, piyasadaki uygulamacılardan gelecek bilgilerin çalışma konumuza çok önemli katkıda bulunacağı düşüncesi ile, Dünya sıralamasında ilk dört denetim şirketinden birindeki uzman denetçilerle konu ile ilgili röportaj gerçekleştirilmiştir. Röportajda yöneltilen sorular temelde, bu kulüplerin farklı şirketleşme yapıları ve bununla ilgili olarak ortaya çıkan mali raporlama farklılıkları ve sunulan dipnotlar ile UEFA Kriterlerinin etkisi ile ilgilidir. Konuyla ilgili edindiğimiz uzman görüşler aşağıda sunulmuştur:

- “Gelir Ağırlıklı” Model ile halka arz edilen Fenerbahçe ve Galatasaray’ın ilk baştaki halka arz beklentileri umulduğu gibi olmamıştır. Bunun da en büyük nedeni, mali tablolarında sadece gelirlerini yansıtan bu kulüpler, borsada çok kârlı pozisyonlar açıklamakta ve bu da onları çok yüksek temettü borcu altına sokmaktadır. Buradan çıkarılacak sonuç, kulüplerin bu şekilde yüksek maliyetli kaynak sağlamış olmalarıdır.
- Kulüplerin farklı şirketleşmeleri ile ilgili olarak uzman denetçiler tarafından aralarında sadece Beşiktaş’ın BJK çatısı altındaki tüm futbola has şirketlerinin Beşiktaş Futbol Yatırımları Sanayi ve Ticaret A.Ş. ana ortaklığına devredildiği, bu yüzden Beşiktaş Futbol Yatırımları Sanayi ve

Ticaret A.Ş.'ye ait konsolide mali tablolarının çıkartıldığı, diğerlerinde ise, bu tip şirketlerin Kulüp bünyesinde tutulması sebebiyle konsolide mali tablo vermedikleri belirtilmiştir.

- Uzman denetçilerin kulüplerin ve futbol şirketlerinin faaliyet ve bağımsız denetçi raporlarındaki dipnot yeterliliği hususunda sunduğu temel görüş, faaliyet rapor hazırlaması ve dipnot sunumu konusunda Amerika ve Avrupa'da olduğu gibi bir otorite olmayışının sadece futbol şirketlerinin değil, Türkiye'deki çoğu kurumun bir eksikliği olduğu yönündedir. SPK Tebliği'nde çerçevesi belirlenmiş olmasına rağmen, şirketler faaliyet raporlarında yatırımcılara istenilen doğrultuda tam bilgi sunmamaktadır. Oysa ki, Avrupa veya Amerika'daki halka açık şirketlerin faaliyet raporlarında, yatırımcıyı en üst düzeyde bilgilendirebilmek maksatlı çok detaylı bilgiler yer almaktadır. Uzman denetçiler, bağımsız denetçi raporlarında sunulan bilgilerin ise, SPK ve UFRS kapsamında yeterli olduğunu, ancak bazı hesap kalemlerinin dipnotları ve uygulanan muhasebe politikaları dipnotunun çoğu zaman yetersiz kalabildiğini belirtmişlerdir. Burada denetçilerin üzerinde durduğu önemli bir husus, futbolcu maliyetlerinin yer aldığı şirketlerin futbolcularla ilgili detaylı dipnotu denetçi raporunda sunmak zorunda olmayıp, denetçilere vermekle yükümlü oldukları oyuncu tablosunu hazırlamaları gerektiğidir.
- Futbolcu maliyetlerinin muhasebeleştirilmesi ile ilgili edinilen çok önemli bilgiler ise; ilk olarak transfer ücretlerinin maddi olmayan duran varlıklar grubu altında "Haklar" hesabında, sözleşme süresine göre muhasebeleştirilmesi ile ilgilidir. Burada uzman denetçilerin görüşüne göre, Beşiktaş mali tablolarının ilgili dipnotunda belirtilen yararlanma süreleri belirlenebildiği takdirde o süreye göre, yoksa 5 yıla göre amorti edilir ibaresi çok doğru olmamaktadır çünkü yararlanma süreleri kontrat süreleridir, o da bellidir. Konuyla çok ilgili ve çok tartışılan diğer bir husus, genç takımdan yetişen futbolcuların mali tablolarda nasıl gösterileceği ile ilgilidir. Bununla ilgili denetçilerin verdiği bilgi, US GAAP, UFRS veya SPK Tebliği'nde

olsun, her üç standartta da bu futbolcuların geçmişteki harcamalar ile aktifleştirilemeyeceği çünkü bu değerler o anki piyasa değerinden çok farklı olabileceği, dolayısıyla, belirlenecek olan tutarın subjektif olabileceği düşüncesi ile mali tablolara sadece iz bedelleri ile yansıtılabileceğidir. Bu konuyla ilgili diğer önemli bir nokta, mali tablolara bonservis bedelleri ile kaydedilen futbolcuların piyasa değerleri arttığı zaman tutarlarının piyasa değerine getirilemeyeceğidir. Ancak, bunun tam tersi gerçekleştiğinde, yani sakatlık, form düşüklüğü vs. gibi nedenlerden ötürü ortaya çıkan değer düşüklüklerinin mali tablolara anında yansıtılması gerektirir.

- Halka açık şirketlerin mali tablolarında yer alan yayıncılık, reklamcılık, sponsorluk, isim hakkı gibi sözleşmeye dayalı gelirlerin izleyen dönemlere ait kısmının “Ertelenen Gelirler” hesabına alındığı, diğerlerinin ise gelir kaydedildiği uzman denetçiler tarafından doğrulanmıştır. Ancak, konu ile ilgili dipnot yetersizliği görüşündedirler.
- İlişkili Kuruluşların mali tablolarında yer alan bakiyelerle ilgili edinilen bilgi ise, bu tutarların Kulüp’ten olan borç ve onlara ilişkin faiz alacakları ile ilgili olduğudur. Gelirleri toplayan şirket konumundaki futbol şirketleri, kulüpler finansman ihtiyacı duyduğunda gelirlerini bir nevi kredi niteliğinde kulüplere transfer etmekte ve mali tablolarına bu tutarları alacak olarak kaydedip, üzerinden faiz elde etmektedirler. Şirketler, çoğu zaman kulüplere temettü dağıtmak yerine, temettü tutarını bu alaktan mahsup etmektedir.
- Hibe olarak kulüplere yapılan yardımlara ilişkin uzman denetçi görüşü, bu tutarların hibe olduğu kesinleşene kadar pasifte bekletildiği, kesinleştiği takdirde gelir tablosuna kaydedildiğidir. Burada da önemli bir ayrım, hibelerin ortaklar tarafından verildiğinde özsermayeye aktarılması, bunlar haricindeki kişiler tarafından verildiğinde ise, direkt gelir olarak kaydedilmesi uygulamasıdır.
- “Bilanço Tarihi Sonra Gerçekleşen Olaylar” dipnotu ile ilgili olarak denetçiler, Fenerbahçe ve Galatasaray’da futbolculara has herhangi bir işlemin yer almamasından ötürü, bu dipnotların olmamasının doğal olduğu

görüştükdendirler. Ancak, 2005 yılından sonra dağıtımı değişen naklen yayıncılık gelirleri ile ilgili bilgilerin bu dipnotlarda sunulabileceği düşünceindedirler.

- 2008-2009 sezonunda kesin olarak yürürlüğe girecek olan, bundan önce pilot uygulama şeklinde devam eden UEFA Kriterleri'ne uyum ile ilgili olarak edinilen bilgi ise, bu kriterlerin beklenen şeffaflığı, değişikliği biraz olsun getirebileceği yönündeki beklentilerdir. Ancak, buradaki önemli bir nokta da, UEFA'nın TFF'nin onayladığı her kulübe bu hakkı tanıyacağı gerçeğidir. Yani UEFA'nın, TFF'nin uygun gördüğü bir kulübü ayrıca denetleme zorunluluğu yoktur. Bu durum, Türkiye'de dört büyük kulübe mali durumları kötü bile olsa pek de birşey olmayacağı düşüncesini doğurmaktadır.
- Sonuç itibariyle, denetçilerin vardığı ortak görüş, bu yapının değişmesi gerekliliğidir. Bunun için de, kulüplerde kurumsal yönetim ve muhasebe uygulamaları anlamında çok büyük yatırımların yapılması gerekmektedir. Dernekler Kanunu'na bağlı olan kulüplerin, muhasebe açısından Dernekler Kanunu'nun çok ciddi uygulamaları olmadığı için mali tablolarını kendi çıkarları çerçevesinde bazen “nakit esasına”, bazen de “tahakkuk esasına” göre tuttukları da bilinmektedir. Denetçiler, Avrupa ile karşılaştırıldığında birçok eksikleri olan Türk futbol kulüpleri ve şirketleri mali raporlamalarına ilişkin beklenen değişimin en azından UEFA Kriterleri ile başlayabileceği fikrindedirler.

ALTINCI BÖLÜM

SONUÇ

Futbol, günümüzde özellikle dijital sektörün hızla gelişimi sonucu, başta kulüpler olmak üzere, birçok sektör için çeşitli gelir kaynaklarının oluşumunu sağlamıştır. Bu gelir kaynaklarından azami düzeyde faydalanma imkanı yakalayabilmek için, önce Avrupa, daha sonra da ülkemizdeki kulüplerin ana ortaklığında anonim şirketler kurulmuştur. Böylece, kurumsallaşmanın da ilk adımını atan kulüpler, futbol sektörünün rekabetçi kimliği nedeniyle takımlarına ancak en iyi futbolcuları katabildiklerinde başarılı olabilecekleri düşüncesi ile futbolculara astronomik ücretler ödemeye başlamıştır. Ayrıca, ilk defa İngiltere’de temelleri atılan stadyumların bir eğlence merkezi haline dönüştürülmesi girişimleri de kulüpler için yüksek tutarlı maliyetler oluşturmuştur. Şirketleşen kulüpler, bu maliyetleri kısa zamanda, düşük borçlanma maliyeti ile karşılayabilmek için sermaye piyasalarına açılmışlardır.

Ülkemizde, 1980’lerde şirketleşen birçok kulübümüzden sadece dört büyük kulübümüz, Beşiktaş, Galatasaray, Fenerbahçe ve Trabzonspor halka arz edilmiş ve halen İMKB’de işlem görmektedir.

2002 yılında ilk defa halka arzın gerçekleştirildiği Beşiktaş, İngiltere’de benimsenen yöntemi uygulamıştır. “İngiltere Modeli” olarak bilinen bu yöntemde, BJK’nın futbol takımına ilişkin tüm faaliyetleri bütünüyle yeni kurulan şirkete devrolmuştur. Dolayısıyla, yeni kurulan futbol şirketinin mali tablolarında, futbol takımına ait tüm gelir ve giderler yer almaktadır. Ancak, Fenerbahçe ve Galatasaray, Beşiktaş’tan farklı olarak halka arz edilmiştir. Galatasaray, stadyum gelirleri hariç tüm gelirlerini, Fenerbahçe ise hiçbir gelirini ayrı tutmadan yeni kurulan futbol şirketine devretmişler, fakat futbolculara ve diğer teknik elemanlara ait tüm giderler kulüp bünyesinde bırakılmıştır.

Kulüplerin farklı halka arz yöntemleri sonucunda, Fenerbahçe ve Galatasaray yüksek kârlılık pozisyonları açıklarken, teknik kadro giderlerinin mali tablolara yansıtıldığı Beşiktaş ise kârlılıkta her iki kulübün de çok gerisinde kalmıştır. Bu farklılık, futbol şirketlerinin dağıtacağı temettülere de yansımıştır. Fenerbahçe ve Galatasaray halka arz edildiğinden bu yana çok yüksek temettü dağıtırken, Beşiktaş 2004 yılından itibaren hiç temettü dağıtamamıştır. Dolayısıyla, borsadaki yatırımcılar için Fenerbahçe ve Galatasaray’ın hisse senetleri her zaman daha cazip olmasına karşılık, bu durum, şirketleri büyük bir borç yükü altına sokmuştur. Başka

bir deyişle, düşük maliyetli fon bulabilmek için halka arz edilen kulüplerin aktiflerinde bu yüzden dolayı ciddi erimeler meydana gelmiştir.

Futbolun büyük bir endüstri haline dönüşmesi ile gelirleri artan kulüplerin, aynı zamanda maliyetleri de çok yükselmiştir. Kurumsal bir yapıdan uzak olan ve halâ dernek kimliğinde faaliyet gösteren kulüplerin zamanla mali tablolarında özkaynakları yetersiz kalmaya başlamıştır. Durum böyle olunca, kulüpler ya iflas etmiş veya Manchester United ve Chelsea'da olduğu gibi zengin işadamları tarafından kurtarılmıştır. Ülkemizdeki kulüpler için de durum pek farklı değildir. Örneğin, Galatasary yıllardır çok büyük sportif başarılarla imza atarken, çeşitli nedenlerle yüksek borç altına girmiştir. Bu zor durumu çok iyi takip eden Uluslararası Futbol Federasyonu, UEFA Kriterleri'ni yayınlamıştır. UEFA Kriterleri, temelde mali kriterler uygulaması olarak bilinmesine rağmen, sportif, altyapı, personel ve idari ile hukuki konuları da içermektedir. Bu kriterlere göre, mali pozisyonları iyi olmayan kulüpler UEFA'nın düzenlediği karşılaşmalara katılamayacaktır. Dolayısıyla, getirilen kriterlerin ciddiyeti ortadadır. Ülkemiz'de de TFF tarafından UEFA Kriterleri'ne uyumlu Kulüp Lisans Talimatı yayımlanmıştır. Mali pozisyonları hiç de iyi olmayan, Fenerbahçe, Beşiktaş ve Galatasaray, Kulüp Lisans Talimatı uyarınca lisanslarını almışlardır. Ancak, son aylarda, bu konu ile ilgili tartışılan nokta, 2009 yılında yaptırımları ile birlikte uygulanacak olan bu kriterlerin elinde lisansı olan birçok kulübün küme düşmesine bile neden olabileceği ile ilgilidir.

Futbol şirketleri, sektörün hızla büyümesiyle değişik menfaat gruplarının da ilgi odağı haline gelmiştir. Zamanla bu ilgi grupları, futbol şirketleri hakkında daha çok bilgi sahibi olmak istemişlerdir. Bununla ilgili olarak, çalışmamızda önce SPK Seri: XI No: 29 sayılı “ Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar” adlı yeni Tebliği” nin 8. maddesi kapsamında futbol şirketlerine ait faaliyet raporları incelenmiş ve Avrupa'daki örneklere göre, sunulan bilgilerin çok yetersiz kaldığı sonucuna varılmıştır. Daha sonra, kullanıcıları bilgilendiren bir diğer mali raporlama kaynağı, bağımsız denetçi raporlarında futbola has özellikli işlemlerin TMS kapsamında nasıl muhasebeleştirildiği ve dipnotlarda sunulduğu karşılaştırmalı olarak her üç şirket için de ele alınmıştır. Bahsi geçen bu özellikli işlemler, kulüp ile futbol şirketi arasında imzalanan Lisans Sözleşmesi bedelleri, ilişkili kuruluşlara ilişkin işlemler ve bakiyeleri, futbolcu masrafları, sözleşmeye dayalı yayıncılık, reklamcılık, sponsorluk ve isim hakkı gelirleri ve bilanço tarihinden sonra gerçekleştirilen işlemlerdir. Yapılan inceleme neticesinde, özellikli işlemlerin TMS ve SPK Tebliği'ne uygun olarak

muhasebeleştirildiği ancak bu işlemlere ilişkin yeterli ve tutarlı dipnot açıklamaları yapılmadığı görülmüştür.

Sonuç olarak, futbol şirketlerinin mali tablolarında özellikli işlemlere ilişkin dipnotların muhasebenin “Tam Açıklama” ilkesine göre yapılması gerektiği düşüncesindeyiz. Elde edilen uzman denetçi görüşleri de bu yargımızı desteklemektedir. Bu konudaki bir diğer önemli husus, özellikli işlemlerin dipnot sunumu ve kaydedildiği hesaplar açısından futbol şirketlerinin denetçileri arasında da çoğu zaman bir uyum olmadığıdır.

Ayrıca, UEFA Uyum Talimatı’nda yer alan kulüplerin hazırlamakla yükümlü olduğu mali tablo şeklinin ve dipnotlarının 2008 yılında yayımlanan UFRS ile tam anlamıyla uyumlu SPK’nın Seri:XI No:29 “Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar” Tebliği’nde öngörülen şekliyle yeniden düzenlenmesi gerektiği düşüncesindeyiz.

Son olarak, araştırmamıza konu oluşturan üç kulübün 2009 sezonundan itibaren yaptırımlarıyla yürürlüğe konulacak olan UEFA Kriterleri’nin Uyum Talimatı’nda yer alan Net Aktif/Pasif Pozisyonu göstergesine ilişkin tablosu hazırlandığı zaman ortaya çıkacak olumsuz sonuç (Tablo 22’de rakamlarla ifade edilmiştir) nedeniyle TFF’nin taşıdığı sorumluluğun büyük olduğu kanısındayız.

KAYNAKÇA

AKŞAR, T. (2005). *Endüstriyel Futbol* (1. Baskı). Literatür Yayınları.

AKŞAR, T. ve MERİH, K. (2006). *Futbol Ekonomisi* (1. Baskı). Literatür Yayınları.

AKŞAR, T. (Nisan, 2006). Satılan Sadece Hisse Senedi Değil, Galatasaray'ın Geleceği!. *Fesam Futbol Ekonomisi Strateji Araştırma Merkezi*, 2005. 18 Şubat 2008, http://www.fesam.org/sur_makale.php?kod=2&url=uzman/ta029.htm

AKŞAR, T. (Temmuz, 2005). Havuz Problemi Çözüldü mü?. *Fesam Futbol Ekonomisi Strateji Araştırma Merkezi*, 2005. 18 Şubat 2008, http://www.fesam.org/sur_makale.php?kod=2&url=uzman/ta018.php

AKŞAR, T. (Nisan, 2005). UEFA Kulüp Lisans Sistemi ve Türkiye Futbol Federasyonu. *Fesam Futbol Ekonomisi Strateji Araştırma Merkezi*, 2005. 18 Şubat 2008, http://www.fesam.org/sur_makale.php?kod=2&url=uzman/ta010.php2005.

AKŞAR, T. (Ekim, 2004). Kulüplerimizi Bekleyen Tehlike: UEFA Kriterleri. *Fesam Futbol Ekonomisi Strateji Araştırma Merkezi*, 2005. 20 Mart 2008, http://www.fesam.org/sur_makale.php?kod=2&url=uzman/ta005.php.

AKŞAR, T. (Nisan, 2007). Kupayı Kazanan Para'yı da Kazanıyor! *Fesam Futbol Ekonomisi Strateji Araştırma Merkezi*, 2005. 20 Mart 2008, http://www.fesam.org/sur_makale.php?kod=2&url=uzman/ta048.htm.

AKŞAR, T. (Mayıs, 2006). Futbol Kulüplerinin Şirketleşmesi ve Halka Arz. *Fesam Futbol Ekonomisi Strateji Araştırma Merkezi*, 2005. 20 Mart 2008, http://www.fesam.org/sur_makale.php?kod=2&url=uzman/ta031.htm.

- AKŞAR, T. (Aralık, 2005). Futbol Kulüplerinin Şirketleşmesi, Halka Arzı ve Kredilendirilmesi. *Fesam Futbol Ekonomisi Strateji Araştırma Merkezi*, 2005. 20 Mart 2008, http://www.fesam.org/sur_makale.php?kod=2&url=uzman/ta024.htm.
- AKŞAR, T. (Nisan, 2005). UEFA Lisans Sistemi (2004 UEFA Kriterleri). *Fesam Futbol Ekonomisi Strateji Araştırma Merkezi*, 2005. 15 Aralık 2007, http://www.fesam.org/sur_makale.php?kod=2&url=uzman/ta010.php.
- AKŞAR, T. (Ağustos, 2006). Futbol Pastasının Paylaşımı ve Üç Büyükler. *Fesam Futbol Ekonomisi Strateji Araştırma Merkezi*, 2005. 15 Aralık 2007, http://www.fesam.org/sur_makale.php?kod=2&url=uzman/ta035.htm.
- AKYÜZ, M.E. (2005). *Futbol Kulüplerinin Şirketleşmesi ve Halka Açılması: Avrupa Futbol Piyasasındaki Gelişmeler Çerçevesinde Beşiktaş, Fenerbahçe, Galatasary ve Trabzonspor Örneğinin Değerlendirilmesi*. Yeterlilik Tezi, T.C. Başbakanlık Sermaye Piyasası Kurulu Aracılık Faaliyetleri Dairesi.
- AMİR, E ve LIVNE, G. (2005). Accounting Valuation and Duration of Football Player Contracts. *Journal of Business Finance and Accounting*, 32 (3) ve (4), 549-586.
- ARONSSON, S., JOHANSSON, K. ve JÖNSSON, F. (2004). *Accounting for Football-Let's Give it A Shot, ADelineation of Financial Statements within Swedish Football Clubs*. Yüksek Lisans Tezi, School of Economics and Commercial Law Göteborg University.
- AYDIN, A., TURGUT, M. ve BAYIRLI, R. (2007). Spor Kulüplerinin Halka Açılmasının Türkiye'de Uygulanan Modeller Açısından İncelenmesi. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, S.1.
- BAŞARAN, M. (Mayıs, 2005). Profesyonel Futbol Faaliyeti ile Uğraşan Derneklere/Kulüplere Ait İktisadi İşletmenin Varlığı. *Fesam Futbol Ekonomisi Strateji Araştırma Merkezi*, 2005. 18 Şubat 2008, http://www.fesam.org/sur_makale.php?kod=6&url=uzman/mb009.htm.

- BAŞARAN, M. ve ATAY, T. (Mayıs, 2005). Profesyonel Futbol Faaliyeti ile İlgili Gelirler. *Fesam Futbol Ekonomisi Strateji Araştırma Merkezi*, 2005. 18 Şubat 2008, http://www.fesam.org/sur_makale.php?kod=6&url=uzman/mb001.php.
- BAŞARAN, M. (Nisan, 2005). Spor ile ilgili Kuruluşların Vergileme Durumları. *Fesam Futbol Ekonomisi Strateji Araştırma Merkezi*, 2005. 18 Şubat 2008, http://www.fesam.org/sur_makale.php?kod=6&url=uzman/mb002.php.
- DELITTE & TOUCHE. (Mayıs, 2007). Annual Review of Football Finance.
- DEVECİOĞLU, S. ve ÇOBAN, B. (Ocak 2003). Türkiye’de Spor Kulüplerinin Halka Arzı. *Standart Ekonomik ve Teknik Dergi*, TSE, S.493.
- GÖKÇE, D. (Röportaj Sahibi). (Ağustos, 2007). *Yakın Plan* (Televizyon Programı). İstanbul, NTV.
- GÖKDEMİR, Ö. (Nisan, 2006). Avrupa Futbol Sektörünün Ekonomik Gelişimi ve Türk Futbol Sektörü. *Fesam Futbol Ekonomisi Strateji Araştırma Merkezi*, 2005. 20 Mart 2008, http://www.fesam.org/sur_makale.php?kod=99&url=http://www.sonbaski.com/.
- İKİZ, M. (Aralık, 2007). Bir Endüstri olarak FUTBOL. *Fesam Futbol Ekonomisi Strateji Araştırma Merkezi*, 2005. 18 Şubat 2008, http://www.fesam.org/sur_makale.php?kod=13&url=uzman/mikiz014.htm
- İKİZ, M. (19.01.2008). Futbolun beşiği İngiltere Şirketleşmenin de Öncüsü. *Referans Gazetesi*.
- İKİZ, M. (9 Şubat 2008). Büyük Lig Para Basarken Türkiye Stratejisiz İlerliyor. 5 Mart 2008, *Referans Gazetesi*. http://www.referansgazetesi.com/haber.aspx?HBR_KOD=89984.

- İKİZ, M. (Ocak, 2007). Türk Spor Kulüplerinin Şirketleşme Modellerinin Analizi. *Fesam Futbol Ekonomisi Strateji Araştırma Merkezi*, 2005. 20 Mart 2008, http://www.fesam.org/sur_makale.php?kod=99&url=uzman/mi001.htm.
- KÖRÜKOĞLU, A. ve KÖRÜKOĞLU, S. (2005). Üç Büyüklerin-BJK,FB ve GS-Finans Piyasalarındaki Durum Değerlendirmesi. *Ege Academic Review*, 5, S.1-2, 47-54.
- SEVİM, Ş ve GÜVEN, Z. (2002). Spor Kulplerinin Halka Açılması ve Hisse Senetlerinin Değerini Etkileyen Faktörlerin Analizi: Beşiktaş ve Galatasaray Örneği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Y.4, S.7, s.113-128.
- SEZGİN, C. (Temmuz, 2007). Kulüplerimizde Risk Yönetimi, Denetim ve Kurumsal Yönetim. *Fesam Futbol Ekonomisi Strateji Araştırma Merkezi*, 2005. 15 Aralık 2007, http://www.fesam.org/sur_makale.php?kod=14&url=uzman/cs011.htm.
- TUNARU, R., CLARK, E. ve VİNEY, H. (2005). An Option Pricing Framwork for Valuation of Football Players. *Review of Financial Economics* 14, 281-295.
- TAHA, M. (15 Ekim, 2005). *Adam Smith'in "Görünmez El"i ve J. M. Keynes'in Piyasa Dengesi Üzerinde Yaşayan Futbol*. 18 Ocak 2008. <http://www.verkac.org/?p=514>.
- ULAGAY, A. (29 Ocak 2006). İşte Türk futbol endüstrisi. 31 Ekim 2007, *Hürriyet Gazetesi*. <http://www.hurriyet.com.tr/pazar/3855398.asp>.

Internet Siteleri:

www.deloitte.co.uk/sportsbusinessgroup

www.imkb.gov.tr

www.tff.org

www.tmsk.org.tr

www.uzmantv.com

www.galatasaray.org

www.fenerbahce.org/

www.analiz.com

www.bjk.com.tr

www.analiz.com

www.juventus.it

www.nufc.premiumtv.co.uk

www.arsenal.com

www.koc.net

www.futbolig.com.tr

www.fesam.org

www.isyatirim.com.tr

Diğer

Fenerbahçe Dergisi, Nisan 2008.

Galatasary Dergisi, Nisan 2008.

Fortune Dergisi Fenerbahçe Özel Eki, Mart 2008.

Ek-1 TFF Klüp Lisans Kriterleri'nin Ek'lerinde Sunulan Örnek Bağımsız Denetçi Görüşü

Denetçi Görüşü, Bilanço ve Gelir Tablosu Örneği

LİSANS İÇİN BAŞVURANSPOR/A.Ş KULÜBÜNÜN
.....HESAP DÖNEMİNE AİT DENETÇİ RAPORU

Lisans için başvuranın denetçileri olarak lisans için başvuran
.....Spor/A.Ş Kulübü'nün yıl sonu itibariyle düzenlenmiş mali
tablolarını

(Bilanço, Gelir Tablosu Ve Mali Tablolar hakkındaki notları) denetledik.

Bu mali tablolar lisans için başvuranın temsilcileri yani Yönetim Kurulu'nun sorumluluğundadır. Bizim sorumluluğumuz bu mali tabloları denetlemek ve bu denetlememize dayalı olarak görüşümüzü belirtmektir. Profesyonel uygunluk ve bağımsızlık ile ilgili gerekli hukuki koşullara haiz olduğumuzu teyit ederiz.

Denetlememiz mali tabloların herhangi bir maddi hatadan arı olup olmadığı hakkında makul bir güvence sağlamak için bir denetlemenin planlaması ve yerine getirilmesini isteyen uluslararası genel kabul görmüş denetim standartlarına göre tarafımızdan planlanmış ve yerine getirilmiştir. Mali tablolardaki tutarları ve açıklamaları destekleyen kanıtları test temelinde denetlemiş bulunuyoruz. Ayrıca kullanılan muhasebe prensiplerini, yapılan önemli tahminleri ve genel mali tablo sunumunu değerlendirmiş bulunuyoruz. Denetlememizin görüşümüz için makul bir temel teşkil ettiğine inanıyoruz.

Görüşümüze göreSport/A.Ş Kulübü'nün mali durumu ve sonuçları hakkında doğru ve adil bir görüş vermektedir ve uygundur.

Size sunulan mali tabloların onaylanmasını öneririz.

KAŞE, İMZA

YER, RAPORUN TARİHİ

Ek-2 TFF Klüp Lisans Kriterleri'nin Ek'lerinde Sunulan Örnek Oyuncu Tanımlama Tablosu

[Unvan] Lisans adayı
Oyuncu tanımlama tablosu
30 Aralık 2007 hesap dönemi itibariyle

Oyuncuya ilişkin bilgiler			Direkt lisans alım bedelleri			Birikmiş itfa payı					Defter değeri		Diğer	
Adı (ve doğ. tarihi)	Sözleşme tarihi	Sözleşme bitiş tarihi	Önceki dönemden devreden	İlaveler (satışlar)	Dönem sonu	Önceki dönemden devreden	Cari dönem itfa payı	Cari dönemde değer kaybı	Satılanlar	Dönem sonu	Önceki dönemden devreden	Dönem sonu	Satış hasılatı	Lisans satışından kâr/(zarar)
Alman oyuncular														
Oyuncu 1														
Oyuncu 2														
Oyuncu 3														
Oyuncu 4														
Kiralanan oyuncular														
[adı]														
[adı]														
[adı]														
Toplam														

- (e) Toplam rakam, yıllık mali tablolardaki Kâr/Zarar Tablosunda ve/veya Bilançoda yansıtılan oyuncu lisansı itfa payı ile aynı olmalıdır.
- (f) Toplam rakam, yıllık mali tablolardaki Kâr/Zarar Tablosunda ve/veya Bilançoda yansıtılan oyuncu lisansı değer kaybı tutarı ile aynı olmalıdır.
- (j) Toplam rakam, maddi olmayan varlıkların (oyuncu lisansları) yıllık mali tablolardaki Bilançoda yansıtılan defter değeri ile aynı olmalıdır.
- (l) Toplam rakam, yıllık mali tablolarda yansıtılan oyuncu lisanslarının satışlarından kaynaklanan kâr veya zarar ile aynı olmalıdır. Yukarıdaki tablodaki bilgilerin doğru ve eksiksiz olduğunu lisans adayı adına onaylarım.

Lisans adayı adına
[imza] [tarih]

Ek-3 TFF Klüp Lisans Kriterleri'nin Ek'lerinde Sunulan Örnek Transfer Borçları Tablosu

31 Aralık 2007

Oyuncuya ilişkin bilgiler			Direkt lisans alım bedelleri					Odenen tutar	31 Aralık 2007'de ödenecek miktar					31 Aralık 2007 itibarıyla geçmiş ödemelere ilişkin açıklama
Adı veya Numarası	Transfer / kiralama sözleşmesinin tarihi	Veren kulüp	Önceki kulübe košulsuz ödenen / ödenecek olan transfer bedeli	Önceki kulübe ödenen / ödenecek olan transfer bedeli	Yetiştirme tazminatı	Diğer doğrudan giderler	31 Aralık 2007'de aktifleştirilen toplam	31 Aralık 2007'ye kadar ödenen toplam	31 Aralık 2007'ye kadar ödenecek toplam	Futbol kulübüne borç	Vadeler	Diğer taraflara borç	31 Aralık 2007 itibarıyla kaydedilmiş košullu transfer bedelleri (öm. şarta bağlı borç)	
Alınan oyuncular														
Oyuncu 1		Club X	200											
Oyuncu 2		Club Y	200											
Oyuncu 3		Club Z	200											
Oyuncu 4		Club W	240											
Kiralanan oyuncular														
[adı]														
[adı]														
[adı]														
[adı]														
Toplam														

(g) Toplam rakam, bilançodaki "Oyuncu transferinden kaynaklanan borçlar" kalemindeki tutarla aynı olmalıdır.

(h) Bir kulübe olan borç miktarını ve vadesini açıklayın. Eğer borç birden fazla taksitler halinde ödenecekse, taksit miktarlarını ve vadelerini belirtin.

(l) Oyuncu transferine ilişkin olarak diğer kulüplerle yapılan sözleşmelerin şartları uyarınca, belli košullar yerine getirildiğinde ilave bedeller ödenecektir.

Yukarıdaki tablodaki bilgilerin doğru ve eksiksiz olduğunu lisans adayı adına onaylarım.

Lisans adayı adına

[imza] [tarih]

Ek-4 TFF Klüp Lisans Kriterleri'nin Ek'lerinde Sunulan Örnek Transfer Alacakları Tablosu

[Unvanı] Lisans adayı
31 Aralık 2007 itibarıyla transfer alacakları

Oyuncu bilgileri			Lisans transferi bedelleri				Toplan alman	31 Aralık 2007 itibarı ile tahsil edilecek miktar		
Adı veya numarası	Transfer / kiralama sözleşmesinin tarihi	Alan kulüp	Tahsil edilen / edilecek koşulsuz transfer / kiralama bedeli	Tahsil edilen / edilecek koşullu transfer bedeli	Yetiştirme tazminatı	31 Aralık 2007'ye kadar kaydedilen toplam	31 Aralık 2007'ye kadar tahsil edilen toplam	31 Aralık 2007'de tahsil edilecek toplam	Vadeler	31 Aralık 2007 itibarıyla kaydedilmemiş koşullu transfer bedelleri (örn. şarta bağlı alacak)
Transfer edilenler										
Oyuncu 5										
Oyuncu 6										
Kiralanan oyuncular										
[adı veya numarası]										
[adı veya numarası]										
[adı veya numarası]										
[adı veya numarası]										
Toplam										

(f) Toplam rakam, bilançodaki "Oyuncu transferinden kaynaklanan alacaklar" kalemindeki tutarla aynı olmalıdır.

(h) Bir kulüpten alacak miktarını ve vadesini açıklayın. Eğer alacak tutarı birden fazla taksitler halinde tahsil edilecekse, taksit miktarlarını ve vadelerini belirtin.

(l) Oyuncu transferine ilişkin olarak diğer kulüplerle yapılan sözleşmelerin şartları uyarınca, belli koşullar yerine getirildiğinde ilave bedeller tahsil edilecektir.

Yukarıdaki tablodaki bilgilerin doğru ve eksiksiz olduğunu lisans adayı adına onaylarım.

Lisans adayı adına

[imza] [tarih]

Ek-5 TFF Klüp Lisans Kriterleri'nin Ek'lerinde Sunulan Örnek Net Aktif Pozisyonu Göstergesi

Örnek 1

Aşağıdaki örnek bilançoda (örnek 1), başvuru sahibinin denetimden geçmiş yıllık mali tablolarından alınan bilançosunu temsil etmektedir.

Bu bilanço, lisans adayının önceki dönemin sonu (yani 31 Aralık 2006) itibarıyla net aktiflerinin bulunduğunu, ancak cari dönem sonunda (yani 31 Aralık 2007) ise net pasiflerinin bulunduğunu göstermektedir. Dolayısıyla, net pasif pozisyonu kötüleşmiş ve IND.03 göstergesi ihlal edilmiştir.

31 Aralık 2007 tarihli bilanço örneği

	31 Aralık 2006 [kur]	31 Aralık 2006 [kur]
Dönen varlıklar		
Kasa ve nakdi değerler		
Oyuncu transferlerinden alacaklar		
Grup şirketlerinden ve ilişkili taraflardan alacaklar		
Diğer alacaklar		
Stoklar		
Duran varlıklar		
Maddi duran varlıklar		
Maddi olmayan duran varlıklar - oyuncular		
Maddi olmayan duran varlıklar - diğer		
Yatırımlar		
Toplam varlıklar		
Kısa vadeli borçlar		
Banka ve cari hesap kredileri		
Oyuncu transferlerinden kaynaklanan borçlar		
Grup şirketlerine ve ilişkili taraflara borçlar		
Diğer borçlar		
Ödenecek vergiler		
Kısa vadeli karşılıklar		
Uzun vadeli borçlar		
Banka kredileri ve diğer krediler		
Diğer uzun vadeli borçlar		
Ödenecek vergiler		
Uzun vadeli karşılıklar		
Pasif toplamı		
Net varlıklar/(pasifler)		
Özsermaye		
Şirket hisse senetleri		
Çıkarılan sermaye ve vedekler		
Toplam özsermaye		

Örnek 2

31 Aralık 2007 tarihli bilançodan alıntı

	31 Aralık 2006 [kur]	31 Aralık 2006 [kur]
Net aktifler/(pasifler)		
Özsermaye		
Şirket hisse senetleri		
Çıkarılan sermaye ve yedekler		
Toplam özsermaye		

Örnek 2’de, lisans adayı hem cari ve hem de mukayeseli hesap döneminin sonunda net pasif sahibidir. 30 Haziran 2006 ile karşılaştırıldığında 30 Haziran 2007 tarihi itibarıyla net pasif pozisyonun kötüleştiği göz önüne alındığında, IND.03 göstergesi ihlal edilmiştir.

Örnek 3

31 Aralık 2007 tarihli bilançodan alıntı

	31 Aralık 2006 [kur]	31 Aralık 2006 [kur]
Net aktifler/(pasifler)		
Özsermaye		
Şirket hisse senetleri		
Çıkarılan sermaye ve yedekler		
Toplam özsermaye		

Örnek 3’te, lisans adayı hem cari ve hem de mukayeseli hesap döneminin sonunda net pasif sahibidir. Ancak, 31 Aralık 2006 ile karşılaştırıldığında 31 Aralık 2007 tarihi itibarıyla net pasif pozisyonun iyileştiği göz önüne alındığında, IND.03 göstergesi ihlal edilmemiştir.